

Minna Kesti

Utiskynnys on naisille korkea
Tutkielma Helsingin Sanomien naiskuvista
ja seksistisistä piirteistä

Journalistiikan pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopisto
Viestintätieteiden laitos
Kesäkuu 1999

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos VIESTINTÄTIETEIDEN
Tekijä MINNA KESTI	
Työn nimi UTISKYNNYS ON NAISILLE KORKEA TUTKIELMA HELSINGIN SANOMIEN NAISKUVISTA JA SEKSISTISISTÄ PIIRTEISTÄ	
Oppiaine JOURNALISTIIKKA	Työn laji PRO GRADU
Aika KESÄKUU 1999	Sivumäärä 123
<p>Tiivistelmä - Abstract</p> <p>TUTKIELMAN AIHE ON NAISTEN JA MIESTEN SAMANARVOISUUS HELSINGIN SANOMIEN TOIMITUKSELLISISSA TEKSTEISSÄ. AINEISTONA ON HELSINGIN SANOMIEN NUMEROT (EI LIITTEITÄ) YHDELTÄ VIIKOLTA AJANJAKSONA 16. - 22.3.1998. TUTKIMUKSEN ULKOPUOLELLE ON RAJATTU EI-TOIMITUKSELLINEN AINEISTO.</p> <p>TYÖN ALUSSA ON MÄÄRITELTY TUTKIELMASSA KESKEINEN SEKSISMIN KÄSITE KÄYTTÄEN MARGRIT EICHLERIN TEOKSESSAAN NONSEXIST RESEARCH METHODS ESITTELEMÄÄ MÄÄRITTELYÄ. EICHLERIN MUKAAN SEKSISMI ON JAOTELTAVISSA NELJÄÄN PÄÄTYYPPIIN SEKÄ NÄITTEN ALALAJEIHIN.</p> <p>AINEISTON KVANTITATIIVISESSA ANALYYSISSÄ ON LASKETTU KAIKKI AINEISTON LEHDISSÄ ESIINTYVÄT MIEHET JA NAISET, HAASTATELLUT, VIITATUT JA VALOKUVATUT. KVANTITATIIVISEN ANALYYSIN PERUSTEELLA VOI SANOA, ETTÄ MIEHET SAAVAT HELSINGIN SANOMISSA PALSTATILAA SELVÄSTI NAISIA USEAMMIN.</p> <p>KVALITATIIVISESSA ANALYYSISSÄ TEKSTIT ON LUETTU TARKEMMIN SEKSISTISTEN PIIRTEIDEN TUNNISTAMISEKSI. KVANTITATIIVISEN JA KVALITATIIVISEN ANALYYSIN TULOS ON, ETTÄ SEKSISMIN TYYPEISTÄ ANDROSENTRISMI ELI MIESKESKEISYYS ON HELSINGIN SANOMISSA YLIVOIMAMISESTI VAKAVIN SEKSISTINEN ONGELMA. MYÖS MUITA SEKSISMIN TYYPEJÄ ESIINTYY AINEISTOSSA, MUTTA SATUNNAISESTI JA NE OVAT ONGELMALLISUUDELTAAN VARSIN MARGINAALISIA LEHDEN ANDROSENRI-SYYTEEN VERRATTUNA.</p>	
Asiasanat SUKUPUOLI JA JOURNALISMI	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto/Tourulan kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	4
2. SEKSISMIN MÄÄRITTELY	8
2.1. Androsentrismi	10
2.1.1. Androsentrismin tyypit: Miehisen subjektin viitekehys	10
2.1.2. Gynopia eli naisten näkymättömyys sekä miesten intressien ensisijaisuus	12
2.1.3. Misogynia ja naisten syyllistäminen sekä naisten alistamisen oikeuttaminen	13
2.1.4. Androsentrismi tutkimusprosessissa	15
2.2. Yligeneralisointi / ylispesifiointi	17
2.2.1. Seksistinen kieli	18
2.2.2. Yligeneraalit otsikot, käsitteet, metodit ja tulkinnat	20
2.3. Gendersokeus	21
2.3.1. Tiedon sukupuolisidonnaisuuden huomiotta jättäminen	22
2.3.2. Dekontekstualisointi sekä sukupuolisokeat poliittiset arviot	24
2.4. Familismi	25
2.5. Kaksoisstandardit	27
2.5.1. Kaksoisstandardit kielessä: epärinnasteisten termien käyttö	28
2.5.2. Sukupuolittain eriytetyt kieliopilliset muodot	28
2.5.3. Kaksoisstandardit käsitteissä	29
2.5.4. Metodien kaksoisstandardit	31
2.5.5. Kaksoisstandardit tiedon tulkinnassa	32
2.5.6. Kaksoisstandardit poliittisissa arvioinneissa ja suosituksissa	33
2.6. Sukupuoleen liitetty sopivuus	34
2.7. Sukupuolinen dikotomismi	39
3. AINEISTON KVANTITATIIVINEN ANALYYSI	42
3.1. Pääkirjoitussivut	45
3.2. Premisivut	46
3.3. Tänään-sivut	47
3.4. Kotimaanosasto	48
3.5. Kaupunki ja Uusimaa -osasto	49
3.6. Talousosasto	50
3.7. Ulkomaanosasto	50
3.8. Kulttuuri	51
3.9. Urheiluosasto	53
3.10. Teemasivut	54
3.11. Vapaa-aika	55
3.12. Radio- ja televisiosivut	56
3.13. Yhteenveto laskuopista	56

4. AINEISTON KVALITATIIVINEN ANALYYSI	58
4.1. Pääkirjoitussivut	58
4.2. Premisivut	61
4.3. Tänään-sivut	64
4.4. Kotimaanosasto	70
4.5. Kaupunki ja Uusimaa	81
4.6. Talousosasto	84
4.7. Ulkomaanosasto	86
4.8. Kulttuuriosasto	90
4.9. Urheiluosasto	95
4.10. Teemasivut	99
4.11. Vapaa-ajanosasto	108
4.12. Radio- ja televisiosivut	109
5. YHTEENVETO AINEISTON SEKSISTISISTÄ PIIRTEISTÄ	115

Lähteet

Liitteet

1. Johdanto

Sukupuolten välinen samanarvoisuus ei vielä ole todellisuutta tämän päivän Suomessa. Miesten ja naisten erimitallinen arvostus on havaittavissa lukuisista jokapäiväisistä ilmiöistä, joista räikeimpiä lienevät useimpien feministien mielestä naisten ja miesten palkkauksen epätasapaino (Kangasniemi 1997), tutkimusten mukaan edelleen lähes yksin naisten niskoille kaatuvat kotityöt ja sitä kautta epätasaisesti jakautunut vapaa-aika sekä naisiin sukupuolensa vuoksi kohdistuva väkivalta (kts. mm. Kiviaho toim. 1991) kuten niin sanottu parisuhdeväkivalta sekä kodin ulkopuolella tapahtuvat raiskaukset ja pahoinpitelyt. Edelleen naisiin kohdistuu varsin yleisesti seksuaalista häirintää ja painostusta, naisruumiin seksualisoimista (kts. mm. Haug 1983) ja monenlaisia stereotypioita, jotka osoittavat naisten ja heidän älykkyytensä aliarvioimista, naisten halveksuntaa ja suoranaista naisvihaa. Suomalaisten naisten ei tarvitse peittää kasvojaan ja vartaloon eikä laki estä heitä menestymästä urallaan ja muuten toteuttamasta itseään miesten kanssa samanvertaisina (Nieminen 1990). Sen sijaan suomalaisten naisten alistus ilmenee epäsuoremmin, joskus lähes näkymättämin tavoin. Kukapa ei olisi kuullut vitsailua esimerkiksi naisten ajotaidosta? Tai väitettä, että naiset saavat huonompaa palkkaa, koska naisten työt ovat keveitä ja helppoja, eivätkä naiset sovi johtajiksi? Tai uskomusta, että väkivaltaisten miesten vaimot salassa nauttivat hakatuksi joutumisesta? Tai lukenut lehdestä, että tytöt menestyvät koulussa, koska haluavat mielistellä opettajaa?

Omassa kulttuurissamme vallitsevan sukupuoli-ideologian mukaan naiseus ei edelleenkään ole yhtä arvokasta kuin mieheys. Mies on länsimaissakin ihmisyyden normi, nainen on poikkeama, Toinen, kuten Simone de Beauvoir asian näki (de Beauvoir 1949). Kuten Aristoteles sen ilmaisi: "Nainen on nainen ominaisuuksien puutteesta. Meidän tulee tarkastella naisten ominaislaatua lähtökohdanamme se, että he kärsivät myötäsyttyisestä vajavuudesta." Tai Tuomas Akvinolainen: "nainen on epäonnistunut mies, vahingossa luotu olento". Missä

määrin Aristoteles samoinajattelijoineen elää edelleen ja voi hyvin omassa ajasamme, tasa-arvon Pohjolassa, on monella tavalla tulkinnanvarainen kysymys ja riippuu paljon katsojan näkökulmasta. Joidenkin mielestähän siinä on tasa-arvoa liikaakin, jos nainen saa pitää oman palkkansa.

Naisiin kohdistuva väkivalta on selkeä, ellei selkein merkki sukupuolten välisen samanarvoisuuden puutteesta (esim. Haatainen ja Nikula 1991). Jostakin on oire, että viranomaisten taholta naisia kehoitetaan välttämään raiskaukset pysymällä kotonaan sen sijaan että yhteiskunta panostaisi tosissaan väkivaltaisuuksien lopettamiseen. Raiskatun naisen seksuaalihistoria selvitetään hyvinkin yksityiskohtaisesti, ja heidän pukeutumisensa rikoksen tapahtuessa otetaan huomioon asiaan vaikuttavana seikkana, siitäkin huolimatta että raiskatuksi joutuu kaikenikäisiä naisia nuorista tytöistä vanhuksiin, kotona ja kodin ulkopuolella, humalassa ja selvinpäin, minihameessa ja haalareissa. Kaiken huipuksi raiskauksen lyhyt kesto oli hovioikeudessa lieventävä asianhaara, kun uhri tuli törkeällä tavalla raiskatuksi omassa kodissaan. Miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta nykyisen tai entisen parisuhteen sisällä puhutaan jo paljon julkisuudessa, muttei vielä useinkaan oikealla nimellä: kyse ei ole perheväkivallasta, ei parisuhdeväkivallastakaan, jos mies on se joka pahoinpitelee, nainen se joka joutuu sairaalaan tai hautausmaalle. Kyse on pahoinpitelevien miesten kyvyttömyydestä pitää naisia samanarvoisina, erillisinä ihmisinä, joilla on oikeus omiin valintoihin ja fyysiseen koskemattomuuteen (Skjorten 1991).

Koulutyttöjen saavutukset tulkitaan usein opettajan mielistelyksi tai koululaitoksen epäonnistumiseksi, kun menestyvät pojat ovat yksistään lahjakkaita (Haataja & Lahelma & Saarnivaara 1990). Laman tullen romahdutetaan ensimmäiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon ala, vaikka moottoriteitä ja siltoja jäähalleista puhumattakaan on varaa rakentaa. Useimmat positiivisiksi ja tavoittelemisen arvoisiksi katsotut ominaisuudet on leimattu miehiseksi, kun naisesta on tehty kaiken

sen kantaja, mikä koetaan irrationaaliksi ja ei-sivilisoituneeksi (Pajunen 1990, kts. myös Alanen & Haaparanta & Lumme 1986). Kaikki tämä kuvastaa sitä, mitä kulttuurissa pidetään tärkeänä ja arvokkaana, ja se on mieheys sekä siihen liitetyt arvot ja ominaisuudet. Naisellinen jää edelleen marginaaliin.

Kulttuurille tyypillinen käsitys siitä, mikä on sukupuolille ominaista ja/tai mahdollista, sallittua ja parasta, on osa kulttuurille tyypillisiä ideologioita - luonnollisesti oman kulttuurimme piirissä on lukuisia erilaisia ideologioita sukupuolten suhteista, jotkut vain hallitsevampina kuin toiset. Määritellessäni ideologian käsitteen työssäni lainaan Norman Faircloughia: ideologiat ovat todellisuuden (fyysisen maailman, sosiaalisten suhteiden sekä identiteettien) konstruktioita, jotka on rakennettu monille diskursiivisten käytäntöjen muotojen ja merkitysten ulottuvuuksille, ja ne myötävaikuttavat valtasuhteiden tuottamisen, uusintamiseen tai muuttamiseen. Diskursiivisiin käytäntöihin perustuvat ideologiat ovat Faircloughin mukaan tehokkaimmillaan silloin, kun ne luonnollistetaan ja ne saavuttavat "terveen järjen" statuksen (onko koskaan kuultu, että on "luonnollista", että juuri naiset hoitavat hoivatyön, että on vain "tervettä järkeä" myöntää, ettei naisista ole Todellisen Vastuun kantajiksi?). Luonnollistettua, piiloista ideologian levittämistä eli vaikuttamaan pyrkimistä voi kutsua myös manipulaatioksi tai indoktrinaatioksi (kts. Hemánus 1973). Fairclough kuitenkin myös korostaa ideologista taistelua diskursiivisten käytäntöjen ulottuvuutena: ideologiat on muutettavissa, ja ne muuttuvatkin. Aristoteleen mielestä nainen ei ollut paljon eläintä ylempänä eikä samapalkkaisuudesta hänen aikanaan olisi edes uneksittu, kuten nykynaiset jo osaavat uneksia. Toistaiseksi on ollut tyytyminen unelmaan, vaikka on osoitettavissa, ettei palkkaeroja voida selittää pelkästään eroilla miesten ja naisten tuottavuudessa ja kyvykkyydessä työelämässä (Kangasniemi 1997).

Mutta miksi naisen alempiarvoisuuden ideologia elää niin sitkeästi huolimatta vuosikymmenten työstä tasa-arvon, tai oikeammin samanarvoisuuden, edistämiseksi? Michele Barrett (1985) esittää teoksessaan kannatusta saaneita näkemyksiä alistuksen perustuksista: ensinnäkin biologia ja lisääntymisen erilaiset seuraukset miehille ja naisille; toiseksi alistamisen ideologia esitetään itse itsensä perustelevana patriarkaatin voimanlähteenä; ja kolmanneksi marxilainen näkemys, jossa naisten alempiarvoisuutta pidetään todellisuuden manipulointina, joka palvelee miesten etua (uusintamistarvetta), ja sitä kautta kapitalismin etua, koska miehet ovat kapitalismissa omistajia ja pääoman haltijoita.

Oman pro gradu -tutkielmani painopiste ei kuitenkaan ole tarkastella naissukupuolen alistuksen alkuperäisiä syitä, vaan diskursiivisia käytäntöjä ja rakenteita, jotka sitä pitävät yllä, uusintavat tai muuttavat, ja näistä rakenteista nykyaikaista sanomalehteä. Tutkimus-aineistonani on ainoan valtakunnallisen sanomalehtemme Helsingin Sanomien keväisen viikon numerot, ja tarkoitukseni selvittää, millä tavalla Helsingin Sanomat tuolla viikolla otti sukupuoli-ideologisesti kantaa, joko näkyvästi tai piiloisesti. Uusintaako Helsingin Sanomat naisten vähempiarvoisuuden ideologiaa vai pyrkiikö sitä horjuttamaan? Koska valtaosa saamastamme tiedosta tulee nykyään medioilta, sanomalehdellä on todennäköisesti vaikutusta siihen, mitä ihmiset ympäröivästä maailmasta tietävät ja ajattelevat. Mediat luovat ahtaammat tai avarammat, enemmän tai vähemmän vääristävät ikkunamme maailmaan, ne luovat etemme todellisuuden, josta emme muuten saisi ehkä lainkaan tietoa, ja jota käytämme rakentaessamme arvojamme ja asenteitamme. Tarkastelen, millaista sukupuolitodellisuutta Helsingin Sanomat lukijoilleen kyseisellä viikolla esitti.

Tutkimukseni kohde on toimituksellinen aineisto ja siitä painotetusti tekstiosuudet, ja materiaalina kuten mainittua seitsemän Helsingin Sanomien numeroa viikolta 12, 16. - 22.3.1998. Tutkimuksessani keskeisiä käsitteitä on seksismi, jonka mää-

rittelen seuraavassa luvussa. Käytän apunani puhtaan kvantitatiivista laskutapaa, minkä jälkeen analysoin laadullisesti Helsingin Sanomien välittämiä yksittäisiä naiskuvia. Työvälineitä lainaan niin naistutkimuskirjallisuudesta kuin journalistisia teorioita käsittelevien teosten käsitteistöstä ja menettelytavoista. Kysymyksiäni ovat mm. missä määrin naiset ja miehet pääsevät sanomalehden sivuille, missä asiayhteyksissä heihin viitataan, ja onko eroa siinä, miten naisia ja miehiä käsitellään. Eli lyhyesti: millaisia naiskuvia Helsingin Sanomat näytti lukijoilleen maaliskuun viikolla 1998?

2. Seksismin määrittely

Seksismillä tarkoitetaan ihmisten luokittelua stereotyyppisesti sukupuolen perusteella, jolloin miesten katsotaan kantavan tietynlaisia ominaisuuksia ja taipumuksia sekä "luontaisia" kykyjä, naisten taas toisenlaisia. Tavallisesti seksismiin liittyy kulttuurissamme se, että naisellisiksi tyypitellyt ominaisuudet ja kyvyt arvotetaan alemmiksi, vähemmän arvokkaiksi kuin miehisiinä pidetyt. Stereotyyppiselle ajattelulle on myös ominaista, ettei naisellisten ja miehisten ominaisuuksien aina nähdä voivan esiintyä lomittain ja päällekkäin, vaikka kenties eriasteisinakin molemmilla sukupuolilla, vaan ominaisuudet jaetaan usein jyrkän dikotomistisesti toisilleen vastakkaisiksi. Näin naisiin liitettyjä stereotypioita on esimerkiksi naisten lempeys ja hoivaavuus, ja toisaalta "naisellinen" kateellisuus ja mustasukkaisuus, kun miehiin liitetään aivan yhtä stereotyyppisesti kovuus ja aggressiivisuus, sekä oikeamielisyys ja rehtiys, johon naiset eivät yllä. Stereotyyppien purkamisessa on edelleen runsaasti työtä, vaikka paljon on jo saatu aikaan. Naisinsinööri tai mieslastenhoitaja eivät enää ole täysin marginaalisia kummajaisia. Jostain syystä mieheyteen liitetty stereotyyppiset vaatimukset näyttävät olevan joustamattomampia ja hitaammin muuttuvia kuin naiseuteen liitetty (kts. esim Ahokas & Lahti & Sihvonen 1993 ja Badinter 1993), mikä voi johtua siitä, että naiset tekevät kenties enemmän ja näyt-

tävämmin työtä alistusasemansa purkamiseksi, kuin miehet oman roolinsa laajentamiseksi.

Määrittellessäni tutkimuksessani keskeistä seksismin käsitettä laajemmin käytän Margrit Eichlerin teoksessaan *Nonsexist Research Methods - A Practical Guide* (1988) esittelemiä seksismin lajeja. Eichler on teoksen ilmestymisaikoihin työskennellyt sosiologian professorina Ontario Institute for Studies in Education:ssa ja on julkaissut useita teoksia, joissa hän käsittelee seksismin ongelmaa.

Eichler on tarkoittanut teoksensa etupäässä käytännön oppaaksi tutkimuksenteokseen, jossa halutaan välttää seksistisyydet, niin selvästi havaittavat kuin vähemmän ilmeisetkin. Teokselle jo kertyneestä iästä huolimatta hänen esittämänsä seksismin määrittelyt sopivat erinomaisesti myös muiden tekstien, kuten sanomalehtitekstien tarkasteluun: vaikka hänen esimerkkinsä ovat erilaisesta kulttuurista kuin omamme, ja osittain ehkä jo vanhentuneet sielläkin, jokainen hänen määrittelemänsä ongelma on tunnistettavissa vuosituhannen vaihteen Suomessakin, toiset selvempinä ja häiritsevämpinä kuin toiset. Tarkoitukseni on jatkossa selvittää, onko Helsingin Sanomien teksteissä havaittavissa Eichlerin määrittelemää seksismiä.

Eichlerin mukaan elämme kaikki intellektuaalisesti rajoitetussa maailmassa, koska pääkäsitteet, tapamme nähdä todellisuus, halumme hyväksyä "tieteelliset tosiasiat", ovat yhden sukupuolen - yhden mittarin - luomia, vaikka sukupuolia on kaksi. Jos jatkossakin halutaan uskoa, että miehinen maailmankuva on ainoa oikea, sen rajoituksia ei edes havaita, saati pyritä eliminoimaan. Koska kukaan meistä ei ole elänyt ei-seksistisessä maailmassa, siirtyminen ei-seksistiseen tieteen tekoon on Eichlerin mukaan verrattavissa yritykseen käsittää mittasuhteita, joita emme ole materiaalisesti kokeneet. Ongelman eliminoiminen edellyttää sen saattamista tietoisuuteen, joten tieteellisen tutkimuksen seksistisyys on ensin myönnettävä, tunnistettava, ja sitten siitä on hankkiuduttava eroon. Ei mielestäni huono lähtökohta sanomalehti-

kirjoittelussakaan. Eichler myös painottaa, ettei seksistinen ajattelutapa edellytä biologista miehen sukupuolta, vaan molempien sukupuolten maailmankuva voi olla seksistinen, miehiin ja naisiin liittyvien stereotyyppien vääristämä. Seksismi on ongelma, joka tunkee läpi koko yhteiskunnan; lapsesta saakka seksistiseen maailmaan kasvaneen on vaikea muuttaa ajatustottumuksiaan sukupuolesta riippumatta.

Teoksessaan Eichler jakaa seksismin seitsemään tyyppiin, joista neljä on luonteeltaan ensisijaisia ja loput kolme niistä johdettuja. Ensisijaiset seksismin tyypit ovat selkeästi erillisiä ja toisistaan eroavia, joskin voivat tutkimuksessa/teksteissä esiintyä rinnakkaisina ja/tai päällekkäisinä. Johdetut seksismin tyypit eivät eroa loogisesti ensisijaisista, mutta esiintyvät niin usein, että Eichlerin mukaan on tarkoituksenmukaista esitellä ne omina tyyppeinään. Seksismin neljä ensisijaista tyyppiä ovat androsentrisyys, yligeneralisaatio/ ylispesifointi, gendersokeus sekä kaksoisstandardit. Johdetut tyypit ovat sukupuolinen sopivuus, familismi ja sukupuoliset dikotomiat. Seuraavassa esittelen lajit lähemmin käyttäen selventämisen apuna osittain Eichlerin, osittain omia esimerkkejäni. Pohdin myös, miten seksismin tyypit voivat esiintyä suomalaisessa sanomalehtikirjoittelussa.

2.1. Androsentrismi

Androsentrismi (androcentricity) on Eichlerin mukaan ilmiö, jolle on ominaista nähdä maailma pelkästään miehisestä perspektiivistä. Androsentrisen näkemyksen subjekti eli toimija sekä näkökulma ovat miehiset, keskeisiksi ja merkityksellisiksi luokitellut asiat ovat miehiin liittyviä, ja naiset suljetaan subjektiuden ulkopuolelle ja käsitetään heidät ainoastaan suhteessa miehiin, objekteina, toiminnan kohteina pikemmin kuin toimijoiksi. Heillä on merkitystä vain sikäli kun heillä on vaikutusta miesten elämään. Androsentrismiä on useita eri tyyppisiä, jotka voivat esiintyä

tutkimuksessa (teksteissä) toisistaan riippumattomina, mutta sen perustuntomerkki on yksipuolisen miehinen näkökulma tai viitekehys.

2.1.1. Androsentrismien tyypit: Miehisen subjektin viitekehys

Tämä androsentrismien tyyppi käsittää toimijan, subjektin, ainoastaan miespuoliseksi. Naiset esitetään toiminnan passiivisiksi kohteiksi, ei itsenäisiksi, erillisiksi kanssatoimijoiksi. Heidän merkityksensä on siinä, mitä he merkitsevät miesten kannalta.

Eicler nostaa esimerkiksi miehisen subjektin näkemyksestä sosiobiologisen tutkimuksen, jossa ryhmienvälinen sodankäynti mainitaan "rationaaliseksi keinoksi hankkia karjaa, naisia ja orjia". Tällainen muoto paljastaa näkemyksen, jonka mukaan (heimon) naisia ei, vastoin todellista tilannetta, käsitetä ryhmän jäseniksi, vaan mahdollisesti hankittavissa olevaksi resurssiksi karjan ohella. Todellisuutta vastaavampia ilmaisuja on käytettävissä: elleivät ryhmän naiset osallistu sodankäyntiin, voidaan puhua esimerkiksi sodankäynnistä eri ryhmien miesten välillä tai miehisestä sodankäynnistä ryhmien välillä. Tämänkaltaiset asetelut herättäisi myös uusia kysymyksiä siitä, millaiset suhteet eri ryhmien naisten välillä vallitsevat, ja jos ne ovat erilaiset kuin miehillä, miksi näin, ja niin edelleen. Kiinnostus pelkästään miesten toimintaan on sulkenut tutkimuksen ja esimerkiksi historiankirjoituksen ulkopuolelle paljon tietoa ihmiskunnan toisesta puolikkaasta: naisista, heidän elämästään ja kokemuksistaan, naiskulttuureista. Lieneekö tilanne samankaltainen sanomalehtikirjoittelussa? Miehet eivät ole yhtä kuin ihmisyyttä, he ovat puolet siitä, eikä objektiiviseen tiedonvälitykseen pyrittäessä luulisi olevan varaa unohtaa toista puolta.

2.1.2. Gynopia eli naisten näkymättömyys sekä miesten intressien ensisijaisuus

Kun naiset nähdään passiivisina toiminnan kohteina, käy helposti lopulta niin, että heidät, heidän näkökulmansa ja intressinsä häivytetään tutkimuksen piiristä tai teksteistä kokonaan. Naisia ei yksinkertaisesti oteta huomioon. Tällöin on kyseessä androsentrismien muodoista gynopia, naisten näkymättömyys (female invisibility). Esimerkiksi monilla poliittisilla päätöksillä on erilainen vaikutus miehiin ja naisiin. Mikäli yhteiskunta lakkaa panostamasta lasten päivähoitoon ja vanhusten sekä sairaitten kodin ulkopuoliseen hoitoon, ajetaan naiset käytännössä pois työelämästä kotiin, palkattomaan hoivatyöhön, josta ei vuosilomia ja eläkettä kerry. Kun sosiaalipolitiikkaa ajetaan alas, työpaikat myös vähenevät ensimmäiseksi juuri naisvaltaisilta aloilta: sairaan-, lasten ja vanhustenhoidosta jne. Jos valtionbudjettia käsittelevä kirjoitus näkee hyvinvointivaltion turvaverkkojen harventamisen silkkanä säästönä, tai kolumnissa ällistellään mikä siinä on kun eivät ihmiset suostu hoitamaan lapsiaan ja vanhuksiaan kotona kun ennenkin on niin tehty ja hyvin pärjätty, ei aina muisteta kenen ilmaistyyöhön ja etujen heikentämiseen kyseiset säästöt nojaavat. Viimeistään naisten huonompi palkkataso yleensä takaa sen, että kotiin tai heikommin palkattuun osa-aikatyöhön päätyvät nimenomaan he, vaikeivat aina haluaisikaan (Kangasniemi 1997).

Kovat uutiset, hard news, käsittävät ihmisyhteisölle tärkeitä kansainvälisiä ja sisäpoliittisia ratkaisuja, ja pehmeät, soft news, sisältävät muun aineiston, kuten rikokset, juhlat, seurapiirit jne (Huovila 1990). Kun naisilla ei ole valtaa, eivät he pääse koviin uutisiin, mutta pääsevätkö he edes pehmeisiin, jää nähtäväksi. Esimerkiksi urheilusivuilla ero on valtava miesurheilun eduksi. Edes suomalaisten suosikkilajeissa kuten hiihdossa ei naisten mestaruuksia hehkuteta sivutolkulla, kuten miesten vastaavia suorituksia. Jääkiekkoilu taas on esimerkiksi liiankin räikeä. Milloin naiskiekkoilijoiden menestys tai menestymättömyys näkyy siinä missä kiekkoleijonien?

Naisten näkymättömyydelle on lähisukua ilmiö, jossa miesten edut ja intressit esitetään hierarkisessa suhteessa naisten etuihin, jälkimmäiset edellisille alistaen. Ilmiö esiintyy useissa muodoissa, joista yksi on naisten ongelmien trivialisointi. Kun anarkofeministit osoittavat mieltään sen puolesta, että naisillekin kuuluu oikeus liikkua kaupungilla turvallisesti öisinkin, antaa miestoimittaja kirjoituksessaan palstatilan miesyleisön naisia halventaville kommenteille, jättäen huomiotta sen, että naisilla toisesta on aihetta osoittaa mieltään heidän turvallisuuteensa kohdistuvan välinpitämättömyyden vuoksi. Itsensäpaljastajat, jotka ahdistelevat naisia, luokitellaan harmittomiksi, kun heistä ei ole harmia miehille. Päivähoito-oikeuksia halutaan kaventaa, mutta yhteiskunnalla on silti varaa rakentaa moottoriteitä: (yksityis)autoilu ennen naisten ja lasten etua.

Toinen laji miesintressien ensisijaisuudesta on eräänlainen naisten ongelmien pois-selittäminen, joka tulee kyseeseen, kun esimerkiksi palkkauksen epätasapainon väitetään johtuvan vaikkapa siitä, että naisten työ on helpompaa tai he tekevät sen tehottomammin kuin miehet (Kangasniemi 1997), tai siitä ettei hoivatyö oikeastaan vaadi naisilta ammattitaitoa vaan on heille myötäsyntyistä. Naisten puuttuminen organisaatioiden huipulla selitetään joskus johtuvaksi siitä, ettei naisilla ole halua tai kykyä johtotehtäviin, sen sijaan että suostuttaisiin näkemään naisten todelliset vaikeudet vielä nykyäänkään saada suorituksilleen se arvo, joka niille kuuluisi (esim. Alppi & Hyötynen & Murto-Lehtinen & Mustakallio 1994).

2.1.3. Misogynia ja naisten syyllistäminen sekä naisten alistamisen oikeuttaminen

Androsentrismin äärimmäinen muoto on misogynia eli naisviha ja naisten syyllistäminen. Nämä kaksi ilmiötä ovat Eichlerin mukaan niin läheisessä suhteessa että

niitä voidaan käsitellä yhtenä kokonaisuutena, koska naisten syyllistäminen ilmenee usein heidän syyttämisenään siitä, että he (tai heidän lapsensa) ovat uhreja (esim. Berger 1991). Näin erityisesti, kun kyse on seksuaalisesta väkivallasta: misogynisen näkemyksen mukaan seksuaalinen väkivalta naisia (tai lapsia) kohtaan on oikeutettua, koska uhri ansaitsee joutua uhriksi tai on itse siihen syyllinen.

Nähdäkseni varsinainen misogynia on sanomalehdissä harvinaista, joskin sitä esiintyy varsinkin keltaisen lehdistön kolumneissa sekä yleensä mielipidekirjoituksissa. Naisten, tai tavallisemmin naiselliseksi leimattujen ominaisuuksien halveksiminen on silti verrattain yleistä esimerkiksi urheiluselostuksissa; kukapa haluaisi pelata "neitikiekkoa" tai "ansaita hameen päälleen". Riitely on "akkamaista", paitsi jos miehet riitelevät, jolloin se on mielipiteenvaihtoa. Nainen on hyvä jätkä, jos suostuu nauramaan sukupuoltaan ja älyään halventaville vitseille, ja huumorintaju-ton tiukkapipo ellei niin tee - miesten ei edellytetä osoittavan kelpoisuuttaan vaikkapa vaaleatukkaisten miesten älyä halventamalla.

Naisten syyllistämistä siis tapahtuu, kun nainen joutuu seksuaalisen tai muunlaisen väkivallan, erityisesti ns. parisuhdeväkivallan kohteeksi (esim. Skjorten 1991), mutta myös muunlaista naisten syyllistämistä esiintyy. Kun nuoriso villiintyy käytöstapojen puutteellisuudesta aina väkivaltaisuuksiin saakka, syyn katsotaan usein olevan siinä, ettei äiti odota kotona tuoreiden pullien kanssa vaan on itsekkäästi mukana työelämässä. Ja toisaalta kotiäidit taas ovat toisten mielestä laiskoja yhteiskunnan loisia jotka kiskovat viimeisenkin pennin työssä raatavan miesraukan selkänahasta. Äidit sitovat lapsiaan liikaa, eivätkä silti tarjoa heille riittävästi rakkautta. Onko naisen ylipäättään mahdollista toimia niin, ettei häntä siitä syyllistetäisi, jää avoimeksi. Mutta yritettävä on silti, koska toisten mielipiteiden huomiotta jättäminenkin on epänohjeellista!

Naisten alistamista näkee myös usein oikeutettavan erilaisin perustein. Eichlerin esimerkki on intialainen leskenpolttorituaali, joka useimmiten esitetään länsimai-

sessä kirjallisuudessa naisen vapaaehtoisena itsemurhana puolisonsa hautaroviolla, vaikka todellista vapaaehtoisuutta toimituksessa ei ole, Jos suku haluaa polttaa lesken, se tekee niin. Edelleen jotkut puolustavat tiettyjen uskonnollisten ryhmien oikeutta silpoa tyttölasten sukuelimet, koska se kuuluu heidän kulttuuriinsa ja "äiditkin vaativat sitä". Syitä, miksi äidit sitä haluavat, ei välttämättä painoteta - he eivät halua tyttären jäävän naimattomaksi, koska se olisi heille häpeäksi, ja jos miehet eivät huoli silpomatonta naista puolisoiksi, tyttö on silvottava (mm. French 1985). Tyttöjen ja naisten kiistatonta oikeutta omaan, runtelemattomaan ruumiiseensa ei kenelläkään pitäisi olla mahdollisuutta kiistää.

2.1.4. Androsentrismi tutkimusprosessissa

Itse tieteellinen tutkimusprosessi asettaa Eichlerin mukaan miehet ja naiset eri viivoille jo lähtökohdiltaan, ja mielestäni samat ilmiöt voivat esiintyä myös sanomalehtiteksteissä. Jo se, että toinen sukupuoli mainitaan järjestelmällisesti ensin, on Eichleristä tyypillistä androsentrismiä. Niin englannin kuin suomenkin kielellä järjestys on yleensä sama: miehet ja naiset, herra ja rouva Lahtinen - jälkimmäinen ei tosin suomenkielellä ole enää kovin ajanmukainen ilmaus. Sanomalehtiteksteissä ainakin naisurheiluselostukset tulevat kuitenkin lähes poikkeuksetta miesten jäljessä niin palstatilassa kuin järjestyksessäkin.

Androsentriset (ja gynosentriset) käsitteet ovat Eichlerin mukaan ongelma, josta on kyse kun käsite sisältää piiloisen viittauksen yhteen sukupuoleen. Eichlerin esimerkki on käsite "nukkumalähiö" (bedroom community), joka Yhdysvaltojen kaltaisessa, kotiäitiyttä suosivassa yhteiskunnassa kuvaa asumalähiöitä miehisestä näkökulmasta: paikkana, johon tullaan työpäivän jälkeen lepäämään. Kotona työskenteleville naisille asuinlähiö ei ole mikään nukkumapaikka!

Edelleen, esimerkiksi moniavioisuudesta käytetty termi polygynia viittaa moniin vaimoihin - naisten kannalta kyseeseen tuleva termi olisi aviomiehen jakaminen. Polyandria on harvinaisempaa, ja miesten kannalta silloin on kyseessä vaimon jakaminen.

Tutkimuksen androsentrinen suunnittelu on Eichlerin seuraava ongelma. Tästä on kysymys, kun jo tutkimuksen (tekstin) lähtökohta on miehisessä perspektiivissä; ollaan kiinnostuneempia siitä miten asiat vaikuttavat miehiin, ja naisnäkökulma unohdetaan epärelevanttina, tai sitten kysytään miehiltä naisten asioista. Jos naisten näkökulmaan olisi kiinnostustakin, näin voi käydä esimerkiksi alkuperäiskansoja tai joitakin uskonnollisia ryhmittymiä tutkittaessa (haastateltaessa) erilaisten käyttäytymissäntöjenkin vuoksi, kun vieraat miehet eivät saa puhutella naisia. Tuloksen androsentrisyyttä eivät tämänkään kaltaiset syyt vähennä, eikä aina edes ole kyse siitä, etteikö naispuolisia lähteitä voitaisi käyttää. Kyse on siitä, halutaanko niin tehdä, tai tullaanko sellaista mahdollisuutta edes ajatelleeksi.

Jos tutkimuskohteena on vain miehiä, mutta tulokset esitetään kuin ne koskisivat molempia sukupuolia, kyse on taas androsentrismistä. Esimerkiksi miesopiskelijoiden tai varusmiesten tarkastelu ei anna aihetta soveltaa tuloksia naisiin tai esimerkiksi tiettyyn ikäryhmään sukupuoleen katsomatta. Tutkimus voi olla myös gynosentrinen, jos edellä kuvattu asetelma käännetään päinvastaiseksi, mutta sellainen olisi äärimmäisen harvinaista, eikä Eichlerkaan ole löytänyt esimerkkejä siitä. Jos tutkitaan vain naisia, se mainitaan poikkeuksesta.

Kysymysten ja kyselykaavakkeiden muotoilu voi sekin olla androsentristä. Eichlerin esimerkki on tapa, jolla voidaan tiedustella mielipiteitä naisten ja miesten kyvykkydestä erilaisissa yhteyksissä. Kysymykset voidaan muotoilla vaikkapa näin: On hyväksyttävää, että Suomen presidentiksi valitaan nainen - vastaa kyllä tai ei. Tällainen muotoilu esittää piiloväitteen, jonka mukaan naisen presidenttiys on jollakin tavalla kyseenalaista - eihän tuollaista muuten tarvitsisi kysyä. Vastaja ei

myöskään voi kyllä/ei vastauksellaan esittää mielipidettä, jonka mukaan hänestä olisi parempi, että presidentti olisi nainen. Miesten sopivuutta presidentiksi ei jostain syystä kysytä katugalluopeissa, vaikka joittenkin mielestä se voisi olla vähintään yhtä aiheellista kuin ainainen jauhaminen naisten sopivuudesta tai sopimattomuudesta.

Androsentrismiä siis esiintyy runsaasti kaikkialla, missä näkyvämmiin, missä piiloisemmin muodoin, jotka eivät toki ole riippuvaisia toisistaan. Androsentrismi alistaa ja/tai vahingoittaa naisia suoraan, eikä se ole helposti eliminoitavissa, koska se on niin syvälle juurtunut kulttuurimme ideologiaan. Ellei sen olemassaoloa edes havaita tai myönnetä, ongelma on sitä sitkeämpi. Androsentrismille Eichler ei suinkaan ole tuomassa gynosentrismiä, naiskeskeisyyttä, joka ei poistaisi seksismin ongelmaa mihinkään, vaan hän esittää tilalle lähestymistapaa jota nimittää dualistiseksi perspektiiviksi. Kun naisten näkökulma tulee käsitellyksi tutkimuksissa, sanomalehdistä puhumattakaan, yhtä itsestäänselvästi, näkyvästi ja arvostetusti kuin miestenkin, seksismin lajeista androsentrismi kuuluu menneisyyteen.

2.2. Yligeneralisointi/ylispesifointi

Seuraava Eichlerin esittämä seksismin päätyyppi on yligeneralisointi/ylispesifointi (overgeneralization/overspecificity). Yligeneralisointia voi Eichlerin mukaan esiintyä tutkimusprojektin identifioinnissa, käytetyssä kielessä ja käsitteissä, metodeissa ja tulkinnoissa - luultavasti myös sanomalehtiteksteissä. Yligeneralisointia on, kun tutkimus tai teksti käsittelee tosiasiallisesti vain toista sukupuolta, mutta esittää sen kuin se olisi yleisesti, eikä sukupuolispesifisti sovellettavissa. Eichlerin mukaan miesten kokemusten perusteella tehdään yleisiä johtopäätöksiä käytännöllisesti katsoen kaikessa muussa paitsi perheeseen liittyvissä kysymyksissä; näissä

taas painotetaan naisten kokemusta. Yligeneralisoinnin kääntöpuoli on ylispesifiointi: kun molempia sukupuolia koskevia asioita käsitellään kuin ne liittyisivät vain toiseen.

2.2.1. Seksistinen kieli

Kielenkäytön tasolla tavallisin yligeneralisoinnin muoto on miesten termien käyttö yleisissä merkityksissä. Eichler kirjoittaa, että löysi tutkimuksessaan lukuisia esimerkkejä tästä, muttei ainuttakaan tapausta, jossa feminiinistä termiä olisi käytetty yleisessä merkityksessä, vaikka kylläkin feminiinisiä termejä, jotka viittasivat vain naisiin. Ammattinimikkeet ova erittäin tavallinen esimerkki: rouva eduskunnan puhemies. Esinainen -nimikettä ei ikinä käytettäisi miehestä kuin loukkamistarkoituksessa, mutta esimies ei ole yhtään sukupuolineutraalimpi, vaikka sitä sellaisena käytetäänkin. Miesten nimitysten käytöllä on luonnollisesti historialliset syynsä: aikaisemmin puhemiehet, virkamiehet ja esimiehet poikkeuksetta olivatkin miehiä. Maailma on kuitenkin muuttunut, ja kielenkäyttö voidaan muuttaa sitä vastaavaksi, koska kyseessä ovat ihmisten, eivät luonnonlakien luomat käytännöt. Kyse on siitä, halutaanko nähdä ongelmallisena käytäntö, jota yleisesti sovelletaan naisiin, vaikka se miehiin kohdistuessaan muuttuu suorastaan loukkaukseksi.

Eichler esittää myös muista kuin suomenkielestä tutut esimerkit, joissa mieheen viittaavat pronominit (he) ja miestä tarkoittavat sanat (man) kelpaavat merkitsemään koko ihmiskuntaa. Sen sijaan suomenkielessäkin on runsaasti miehiin viittaavia sanoja, joita käytetään naisistakin, kuten "miehittää", "ei nimi miestä pahenna", tai tuorempi esimerkki, kun naissotilaat joutuvat vannomaan toimivansa miehekkäästi. Rauhanliikkeetkin kuuluttavat veljeyttä kansojen välille - vapaus, veljeys ja tasa-arvoisuus. Niinhän se alunperin tarkoitettiin, kirjaimellisesti, mistä koulujen historiankirjat eivät vieläkaan paljoa huutele.

Yleisten termien käyttö sukupuolispesifeissä tilanteissa on seksismiä sekin. Jos tutkimusryhmä käsittää vaikkapa miespuolisia opiskelijoita, ei tuloksia pidä esittää yleisenä tietona opiskelijoista - opiskelijat voivat olla naispuolisiakin. Tutkimuksessaan Eichler löysi runsaasti esimerkkejä, joissa yleiseltä kuulostavien termien takaa löytyikin joko pelkkiä miehiä tai pelkkiä naisia - sillä erolla, että pelkästään naisiin viittaavat yleiset termit liittyivät kaikki perheeseen ja reproduktioon (“vanhemmat”), kun pelkästään miehiin viittasivat huomattavasti useamman alan termit.

Yksi Eichlerin esimerkki, joka ainakin osittain sopii myös suomenkieleen, on termi yksinhuoltaja. Mitä lukija näkee sielunsa silmillä tähän termiin törmätessään - todennäköisesti yksinhuoltajaäidin. Usein näkeekin kirjoitettavan yksinhuoltajista ja yksinhuoltajaisista. Tavallaan esimerkiksi sopii myös aiemmin mainitsemani termi perheväkivalta - käsite peittää sen, kuka on ylivoimaisesti useimmin tekijä, kuka uhri. Parisuhdeväkivalta on vaihtoehtoinen termi, mutta häivyttää sekin näkyvistä ongelman luonteen: kyse ei ole siitä, että mies rankaisee nalkuttavaa vaimoan, vaan naisiin kohdistuvasta väkivaltaisesta alistamisesta, joka polveutuu suoraan naisten epätasa-arvoisesta asemasta yhteiskunnassa (Nikula 1991). Olisiko miesten vaikeampi lyödä, keksiä oikeutettu syy lyömiseen, jos puhuttaisiin suoraan miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta? Joka tapauksessa totuudellinen ilmaisu toisi näkyviin ilmiön todelliset syyt ja häivyttäisi parisuhteessa (olemassaolevassa tai jo katkenneessa) tapahtuvan väkivallan käsittämistä perheen sisäiseksi yksityisasiaksi, joka on irrallaan yhteiskunnasta ja sen vaikutuksesta lyöjäksi tai uhriksi joutumiseen.

Eichlerin mukaan myös yleistä termiä “vanhemmat” käytetään usein väärin, viittaamaan pelkästään äitiin, ja tällaista kyllä näkee suomalaisissa sanomalehdissä, mielipidekirjoituksissa ja muuallakin. Puhutaan pyhästi vanhempien kasvatustilanteista.

vollisuudesta, mutta viimeistään loppuyhteenvedossa tai nimimerkissä käy ilmi mistä on kyse. “Kotiäitiys kunniaan.”

2.2.2. Yligeneraalit otsikot, käsitteet, metodit ja tulkinnat

Jos tutkimus käsittelee vaikkapa naimisissa olevien naisten hedelmättömyyttä, otsikko on yligeneraali, jos se kuuluu esimerkiksi “Hedelmättömyys Itä-Suomessa 1995”. Ei ole seksististä tutkia naimisissa olevia naisia, mutta otsikoinnissa olisi otettava huomioon, mitä tuli tutkituksi. Sanomalehtikielessä otsikoinnin kanssa joutuu tunnetusti usein tekemään kompromisseja, mutta kun tilaa on, olisi otsikon vastattava oleellista sisältöä sukupuolta myöten - ei välttämättä ole oleellista otsikoida tyyliin “naisautoilija ajoi kolarin“, ja se olisi seksististäkin, elleivät kaikki miesautoilijatkin tule yksilöidyksi sukupuolen mukaan. Eichlerin mielestä se, että kaikki yksin miehiä käsittelevät tutkimukset nimettäisiin totuudenmukaisesti miehiä käsitteleviksi, saisi paatuneimmankin androsentrin näkemään, että jotain puuttuu kun puolta ihmiskunnasta ei käsitellä. Ja toisinpäin, perheeseen liittyvien tutkimusten nimittäminen äitien mukaan, kun ne heitä koskevat, saisi näkemään puutteet isyyden tutkimuksessa. Jälkimmäinen on tosin ainakin Suomessa muuttumassa, kun isyydestä on tullut aikaisempaa enemmän muotia. Joka tapauksessa totuudellinen otsikointi tekee epätasapainon näkyväksi, jos sellaista on, ja vähentää yligeneralisoinnista tulkinnoissa ja metodeissa johtaen toivottavasti sisällöllisempään tutkimukseen.

Kuten kieli ja otsikot, voivat käsitteet itsessään olla yligeneraaleja. Jos käsite on sukupuolispesifi, ja sillä viitataan johonkin yleisessä merkityksessä, kyse on yligeneralisoinnista. Kun puhutaan vaikkapa yleisen äänioikeuden vaatimuksesta Ranskan vallankumouksen yhteydessä, käsite on seksistinen ja yligeneraali, koska “yleinen“ äänioikeus ei koskenut naisia. Sellaiset käsitteet kuin isänmaa ja äidin-

kieli taas ovat ylispesifejä; sukupuolispesifiä käsitettä käytetään yleisessä merkityksessä.

Tutkimusmenetelmä voi Eichlerin mukaan olla itsessään yligeneraali. Jo esimerkiksi kysymysten sanamuoto voi olla yligeneraali, jos siinä puhutaan “ihmisistä”, vaikka konteksti paljastaa tarkoitetun kiinnostuksen kohdistuvan vain miehiin tai vain naisiin. Yligeneraalisuuden ansan voi välttää identifioimalla kyselyn esimerkkihenkilön tarpeen mukaan mieheksi tai naiseksi, tai sitten molemmiksi pitäen huolta siitä, että kysymys myös on sovellettavissa molempiin sukupuoliin. Yligeneraali kysymyksenasettelu on myös haastatteluihin perustuvan journalismin kannalta relevantti ongelma, joten siihen on tarpeellista kiinnittää huomiota.

Kun kieli ja metodit ovat yligeneraaleja, on Eichlerin mukaan lähes väistämätöntä, että tietojen tulkitseminen muodostuu myös yligeneralisoivaksi. Eichlerin esimerkki on tutkimus, jonka otos koostuu 21 289 juutalaisesta miesopiskelijasta, mutta valmiissa tutkimuksessa ei otsikko, johdanto eikä käsittely enempää kuin johtopäätöksetkään anna missään vaiheessa ymmärtää, etteivät naispuoliset juutalaisopiskelijat kuulu kohderyhmään. Kaikkialla puhutaan vain opiskelijoista. Toisaalta taas Eichler varsin oikeutetusti epäilee, että jos olisikin tutkittu naisopiskelijoita, tämä olisi todennäköisesti tullut riittävän selvästi ilmi joka käänteessä.

2.3. Gendersokeus

Kolmas Eichlerin seksistisistä pääongelmista on gendersokeus (gender insensitivity), ja se on Eichlerin mukaan niistä monella tavalla yksinkertaisin. Gendersokeus tarkoittaa sitä, että sukupuolen merkittävyys sosiaalisena muuttujana kielletään. Gendersokeus voi olla seurausta androsentrisestä vinoutumasta, mutta ei välttämättä - useimmiten sitä on vaikeaa tai mahdotonta todeta, koska gendersokeassa tutkimuksessa ei millään tavalla käy ilmi esimerkiksi tutkimusprosessin osanottajien

sukupuoli. Sitä ei yksinkertaisesti pidetä tarpeeksi tärkeänä mainittavaksi. Kuitenkin vaikkapa yhteiskunnan ilmiöt vaikuttavat usein eri tavoin miehiin ja naisiin, biologisista tekijöistä puhumattakaan. Eichler käyttää esimerkkeinä *American Journal of Psychology* numeroa, jonka artikkeleista joka ainoa on sokea sukupuolelle tärkeänä muuttujana; kuitenkin artikkelit käsittelevät esimerkiksi opiskelijoiden kurssivalintoja, joissa sukupuoli voisi hyvinkin näyttäytyä erottelevana tekijänä. Kuriositeettina mainittakoon, että kyseisessä julkaisussa oli myös reesusapinoiden käyttäytymistä koskeva artikkeli, jossa apinoiden sukupuoli kyllä mainittiin mahdollisesti vaikuttavana tekijänä.

Gendersokeudelle on Eichlerin mukaan jälleen tyypillistä, että sukupuoli jätetään mainitsematta siinä tapauksessa, että tutkittavat henkilöt ovat miehiä, tai ilmiö koskettaa etupäässä heitä. Jos kohderyhmänä ovat naiset, se mainitaan. Tämä kuvastaa ajattelutapaa, jonka mukaan mies on normi, nainen poikkeus; mies on ihminen, nainen on sukupuoli.

2.3.1. Tiedon sukupuolisidonnaisuuden huomiotta jättäminen

Joskus tietoa kerätään molemmista sukupuolista, mutta tietojen analyysissä sukupuolta ei oteta huomioon. Esimerkiksi vanhuuden tuomat terveyshaitat voivat olla hyvinkin erilaisia eri sukupuolilla. Myös galluptyypisissä haastatteluissa sukupuoli voi olla varsin määräävältä vaikuttava tekijä - jos kysytään kansalta, olisiko yhteisiä varoja suunnattava mieluummin armeijan helikopterihankintoihin kuin vaikkapa naisten ja lasten turvakoteihin, vastaukset voivat osittain riippua haastatellun sukupuolesta. Eichlerin esimerkki on tutkimus, jossa etsittiin tekijöitä, jotka vaikuttavat vanhusten terveyteen ja haitoista selviytymiseen. Esimerkiksi naimisissa oleminen kun hyödyttää miehiä, jotka saavat vanhoina hoivaa ja apua yleensä nuoremmilta vaimoiltaan, kun taas harvalla naisella on nuorempaa miestä pitämässä hänestä huolta. Edelleen Eichler esittelee Sidney Verban ja Norman Nien tutki-

musta poliittisesta osallistumisesta Amerikassa. Kun miesten ja naisten osallistumisessa havaittiin keskimäärin 19 % ero, tutkijat eivät pitäneet sitä mitenkään merkityksellisenä, mutta sen sijaan mustien ja valkoisten keskimäärin 15% ero osallistumisessa oli tutkijoista sekä kiinnostavaa että tärkeää.

Koska sukupuoli Eichlerin mukaan vain harvoin *ei* osoittaudu erottelevaksi muuttujaksi, on ainoa hyväksyttävä menettelytapa analysoida saatu tieto rutiininomaisesti sukupuoli huomioonottaen. Vain silloin, kun empiirisesti osoitetaan, ettei sukupuoli tee eroa tutkimukseen, sen voi jättää huomiotta. Tässä epäonnistuminen ei johda vain vakaviin ongelmiin johtopäätösten paikkansapitävyyteen, vaan myös vielä vakavampiin poliittisiin seurauksiin. Naisten näkymättömiin jättäminen on aiheuttanut mm. naisviljelijöitten jäämisen vaille kehitysmaa-apua, kun heidät on automaattisesti luokiteltu palkattomiksi avustaviksi perheenjäseniksi.

Paitsi, että gendersokeus ilmenee epäonnistumisena sukupuolen huomioonottamisessa, se voi esiintyä vähemmän näkyvästi, kun yhden sukupuolen edustajat saavat esittää näkemyksiä molemmista sukupuolista, ja ne käsitetään mielipiteen sijasta faktatiedoksi. Kun naisten alistamista kannattavalta islamilaismieheltä tai väkivaltaiselta suomalaiselta perheenisältä kysyy, ovatko heidän naisensa onnellisia polje-tussa asemassaan, olisi vastaukseen syytä suhtautua tietyllä varauksella. Mielenkiintoinen on myös tieto, että synnyttäjät yleensä kuvaa kipujaan voimakkaammiksi kuin vierestä seuraava avustaja tai muu henkilö - herää kysymys, mitä väliä tässä tilanteessa on muulla kuin synnyttäjän kokemuksella? Ei kättilöön tai puolisoon varmaan koskekaan yhtään.

Toimittajan on epäilemättä tietyissä olosuhteissa vaikeaa ellei mahdotonta hankkia ainakaan riittävän lyhyessä ajassa luotettavaa tietoa molempien sukupuolten näkökulmista. Erittäin usein toimittajilla ei kuitenkaan näytä olevan siihen minkäänlais-ta tarvettakaan. Jos antaa yhden sukupuolen edustajan puhua molempien suulla, on

kuitenkin annettava lukijalle tästä viite ja sallittava heidän vetää omat johtopäätöksensä puhujan puolueettomuudesta.

2.3.2. Dekontekstualisointi sekä sukupuolisokeat poliittiset arviot

Eichlerin mukaan on tärkeää tiedostaa, että tietyllä tilanteella voi olla aivan erilainen merkitys ja vaikutus miehiin ja naisiin. Esimerkkinä käy avioliitto, jolla on jopa länsimaissa edelleen erilainen vaikutus miesten ja naisten elämään, varsinkin niissä yhteiskunnissa, joissa naimisissa olevan naisen edellytetään luopuvan omasta palkkatyöstään ja kodin ulkopuolisista kunnianhimoistaan sekä keskittyvän miehensä talouden hoitamiseen ja lasten kasvatukseen. Miehelle jää vapaus itsensä ammatilliseen toteuttamiseen, uran luomiseen, omiin tuloihin ja harrastuksiin. Myös Suomessa, jossa naisia ei vaadita luopumaan työpaikastaan naimisiin mennessään (ellei sitten ole lama, tai heidän ei muuten katsota kohtuuttomasti kilpailuttavan miehiä), kotityöt kaatuvat edelleen suurelta osin naisten vastuulle. Näin yksin elävän naisen tarvitsee huolehtia vain itsestään, kun taas perheellinen joutuu usein pitämään huolta niin miehestään kuin mahdollisista lapsistaankin. Näin parisuhde helpottaa miesten ja lisää naisten kotivelvollisuuksia. Edelleen lasten hankkiminen merkitsee naiselle hankaluuksia työelämässä, koska hänen on vetäydyttävä kotiin synnyttääkseen ja imettääkseen jälkeläisensä, mahdollisesti pitemmäksikin aikaa. Naiset menettävät työkokemusta, palkkatuloja ja eläkettään (esim. Kangasniemi 1997). Lisäksi raskaaksi tulemisen mahdollisuus vaikeuttaa nuorten naisten työnsaantia, vaikeivat he ikinä aikoisikaan hankkia perhettä: koska äitiyden aiheuttamat kulut kaatuvat yksin naisen työnantajan piikkiin, moni palkkaa mieluummin miehen. Hänellähän on vaimo perhettä hoitamaan, hän ei pidä hoitovapaista eikä useinkaan joudu jäämään satunnaisesti kotiin lasten sairastellessa. Yhteiskunta rankaisee naisia synnyttämisestä.

Näin päästään seuraavaan gendersokeuden tyyppiin: sukupuolisokeisiin poliittisiin arvioihin (arvoihin) ja ehdotuksiin. Näennäisen puolueettomat päätökset vaikkapa budjettileikkauksista koskevat usein kipeämmin toiseen sukupuoleen, ja näin on käynyt Suomessakin, jossa terveyst- ja sosiaalialan alasajo on heikentänyt kohtuuttomasti ja melko yksipuolisesti naisten asemaa ja työllisyyttä. Talouselämä jaetaan metaforisesti kahtia: "miehiseen", isään, tuottavaan teollisuuteen ja vientisektoriin, joka tuo kotiin rahat, ja "naiselliseen", äitiin, julkiseen sektoriin, joka ottaa rahat ja tuhlaa ne. Nyt on "tuhlaus" pistetty kuriin ja sen seurauksia maksavat sadattuhannet ihmiset vielä kauan, kun opetus, terveydenhuolto ja sen sellaiset turhan hemmottelun työssijat on ajettu ahtaalle.

Gendersokeus siis on seksismin muoto, joka kieltäessään sukupuolen (biologisen ja/tai sosiaalisen) merkityksen yhteiskunnallisesti tärkeänä muuttujana myös peittää näkyvistä mahdollisen androsentrisyyden ja yligeneralisoinnin. Näinollen on Eichlerin mukaan erittäin tärkeää tunnistaa se, jotta myös muut seksimin muodot voidaan havaita ja eliminoida. Yksi gendersokeuden muoto on Eichlerista niin merkittävä, että se käsitellään erikseen: familismi.

2.4. Familismi

Familismi on gendersokeuden erityinen muoto, jossa tutkimuksen pienimmäksi tekijäksi käsitetään perhe. Kaikissa tapauksissa tämä ei muodosta seksististä ongelmaa, jos tarkastellaan esimerkiksi perheyksikköjen lukumääräistä edustusta tietynlaisissa kategorioissa, tai vastaavaa. Mutta arkitodellisuudessa perhe koostuu aina kahdesta tai useammasta yksilöstä, ja jos tämä lähtökohta unohtuu, voi jäädä huomiotta se että perheenjäsenten intressit eivät välttämättä ole lainkaan samat. Esi-

merkiksi puolisoiden automaattinen yhteisverotus ei aina ole eduksi molemmille, vaikka suuremman palkan kuittaavalle se voi sitä ollakin.

Eichlerin mukaan esimerkiksi talouden analyysit esittävät usein, miten “perheet” tekevät sellaisia ja sellaisia hankintapäätöksiä, saavat tietyn tuloja ja käyttävät rahaa tietyllä tavalla. Tällainen näkökulma peittää näkyvistä sen, että eri perheenjäsenillä voi olla hyvinkin erilaiset tulot tai vaikutusmahdollisuus siihen, miten tulot käytetään. Moni päätös tehdään perheissä vastoin joidenkin perheenjäsenten tahtoa. Myös vastoin miehen tahtoa.

Kun lasten- ja vanhustenhoidosta nykyään keskustellaan tiedotusvälineissä, tulee usein esiin toive tai vaatimus, että “perheiden” tai “kotitalouksien” olisi itse lisääntyvässä määrin huolehdittava näistä hoivatehtävistä sen sijaan, että yhteiskunta käyttää siihen varojaan. Läheskään kaikissa yhteyksissä ei sen sijaan käy ilmi, kuka ja ketkä se “perhe” tai “kotitalous” tässä tapauksessa on. Näin jätetään näkymättömiin se, että hoivavastuu kaatuu lähes poikkeuksetta naisille, niin perinteisistä työnjaon syistä kuin siksi, että naisilla on tavallisesti pienempi palkka (Kangasniemi 1997). Ellei yhteiskunta tarjoa hoitopalveluja, naiset joutuvat luopumaan kodin ulkopuolisesta työstä sekä omasta rahasta, jolloin heistä tulee miehistään riippuvaisia. Tämä taas johtaa moniin muihin ongelmiin (esim. French 1985), kuten siihen ettei naisella enää ole mahdollisuutta päättää mihin “perheen” varoja käytetään.

Toinen nykyään usein vastaan tuleva familismin liittyvä ilmiö on jälleen kerran medioitten suhtautuminen “perheväkivaltaan”. Jo ilmiön nimitys hävittää näkyvistä sen, että kyseessä on ylivoimaisesti useimmin miesten nainiin (joskus lapsiin) kohdistama väkivalta, johon naisella ei useinkaan ole minkäänlaista keinoa vaikuttaa suhdetta jättämättä. Usein naisia myös vaaditaan sietämään väkivaltaista miestä “perheen” vuoksi tai hänen katsotaan rikkovan “perheen” etua, jos hän toimittaa

miehen oikeuden eteen ja rangaistavaksi (Pohjonen 1991). Näissä tapauksissa “perheen” sijasta olisi käytettävä relevanttia ilmaisua “mies”.

Toisin sanoen, Eichlerin mielestä on tärkeää, että käsiteltäessä jonkin ilmiön vaikutusta perheisiin, on tarkasteltava kaikkia perheenjäseniä ja heidän yksilöllistä suhdettaan ko. ilmiöön. Vasta kun voidaan todistaa, että vaikutus on sama koko perheeseen, näin voidaan ilmoittaa. Eichlerin esimerkkiä mukaillen, jos toinen perheenjäsen on 150-senttinen ja toinen 180, keskiarvon mukaan hankittu 165-senttinen “perheasu” ei sovi kenellekään, joten perheenjäsenet on tavallisesti syytä käsitellä erikseen.

Eichler ei teoksessaan ota kantaa siihen, onko perheen oletaminen miehen, naisen ja lasten muodostamaksi ydinperheeksi familismia, vai jotain muuta. Seksismiä se ei kenties ole, heteroseksismi on käsite jota ei Eichlerin teoksessa pohdita. Heteroseksismin rajaan myös oman tutkimukseni ulkopuolelle.

2.5. Kaksoisstandardit

Kaksoisstandardit (double standards) ovat seksismin laji, jossa identtisiä tilanteita, ominaisuuksia tai käyttäytymistä mitataan, arvioidaan ja/tai kohdellaan eri kriteerein sukupuolen perusteella. Kaksoisstandardeja esiintyy Eichlerin mukaan kielessä, käsitteissä, tutkimusmetodeissa, tiedon tulkinnassa ja johtopäätöksissä - kenties sanomalehtiartikkeleissakin? - eikä niitä ole aina helppo tunnistaa, koska ne esiintyvät usein epäsuorilla tavoilla. Niinpä kaksoisstandardeja on etsittävä kahdessa vaiheessa: ensin on selvitettävä, josko teksti (esimerkiksi) sisältää sukupuoleen perustuvia elementtejä, näkyvästi tai epäsuorasti, ja sen jälkeen todettava tilanteiden vertailukelpoisuus.

2.5.1. Kaksoisstandardit kielessä: epärinnasteisten termien käyttö

Yksi muoto kielen kaksoisstandardeista on miesten ja naisten kuvaaminen rinnasteisissa tilanteissa epärinnasteisin termein. Ensimmäinen esimerkki on jokapäiväinen sanapari mies ja vaimo: käsitetään, että kyseessä on keskenään naimisissa oleva pariskunta, mutta vain naisosapuoli saa kannettavakseen siviilisäätään merkitsevän, erillisen termin. Mies on aina mies, nainen tarvitsee määritteekseen tiedon suhteesta mieheen (vaimo) tai sen puutteesta, jolloin hän on neiti. Jälkimmäinen ilmaisu on nykyään suomenkielessä harvinaistunut, mutta vaimoja eiintyy edelleen pilvin pimein milloin eivät ole muijiksi muuttuneet. Jos kaksoisstandardin haluaa välttää, on kuitenkin joko käytettävä ilmaisua mies ja nainen, tai symmetristä käsiteparia aviomies ja vaimo. Suomen kielestä puuttuu englanninkielen husbandia vastaava, naimisissa olevaa miestä tarkoittava itsenäinen sana. Edelleen myös lehtikirjoittelussa näkee suhteellisen usein, että miehistä kirjoitettaessa heihin viitataan sukunimellä, naisiin taas etunimellä jopa samassa artikkelissa. Naisista saateen käyttää myös koko nimeä, ja jotenkin pelkän sukunimen käyttö naisista näyttää olevan joillekin vaikeaa ellei mahdotonta. Implikaatio tällaisissa tapauksissa on se, ettei kirjoittaja oikein onnistu suhtautumaan naisiin samanlaisella vakavuudella kuin miehiin, ja käsitys naisista jotenkin epäitsenäisempinä olentoina näkyy heidän diminutoimisenaan kielenkäytön asteella.

2.5.2. Sukupuolittain eriytyvät kieliopilliset muodot

Tämä on Eichlerin mukaan erittäin tärkeä ongelma, joka on olennainen tiedon tulokinnassa, ja voi ilmentää paitsi kaksoisstandardeja myös androsentrisyyttä. Periaatteessa myös gynosentrisyyttä, mutta siitä Eichler ei löytänyt aineistostaan esimerkkejä. Sen sijaan Eichler esittää pätkän antropologista tutkimusta, jossa annetaan ymmärtää, että raskausajan sekä kuukautistabujen vuoksi eräitten heimojen naiset eivät saa kyseisinä jaksoina olla sukupuoliyhteydessä, tai he eivät saa osallistua

uskonnollisiin seremonioihin, tai heidät eristetään. Eichlerin mukaan tämä antaa naisista perin passiivisen kuvan ilman tietoa siitä, kuka nämä rajoitukset on tosiasiassa luonut. Tekstin perusteella vaikuttaa siltä, ettei naisilla ole minkäänlaista aktiivista roolia heitä itseään koskevissa asioissa, vaan he ovat passiivisia kohteita joilla teetetään sitä tai tätä. Eichler esittää saman tekstin uudelleen kirjoitettuna, ja nyt naiset kieltäytyvät tietyistä aktiviteeteista menstruoidessaan tai imettäessään, he eivät suostu seksiin tai ruuanlaittoon, tai vetäytyvät muista erilleen. Tekstistä saatu kuva naisten suhteesta yhteiskuntaan on todella merkittävästi erilainen, jos heidät esittää aktiivisina yhteisön jäseninä, jotka säätelevät tekemisiään itse. Eichler toteaa kuitenkin, ettei tällainen versio ole välttämättä sen totuudenmukaisempi, ellei kirjoittajalla ole todellista tietoa siitä, kuka tabut luo ja määrittelee. Niinpä hän esittää vielä kolmannenkin kuvauksen, jossa todetaan, että naisille on tiettyjä rajoituksia, on olemassa tietynlaisia seksuaalitabuja, ruuanlaittotabuja ja niin edelleen. Naisia ei esitetä sen enempää aktiivisina kuin passiivisinakaan.

Kaiken kaikkiaan Eichler toteaa, että kirjoituksen kieliopilliset rakenteet luovat impsiliittisesti suhteita sukupuolten välille. Niinpä molemmista sukupuolista olisi käytettävä aktiivimuotoja sen sijaan, että jompikumpi (siis yleensä naiset) jätetään aktiivisen toiminnan ulkopuolelle pelkästään sanoja taivuttamalla. Tämä johtaisi uuteen tapaan kerätä tietoa, kun naisetkin nähtäisiin itsenäisinä toimijoina, ja myös tapaan tulkita saatu tieto. Kun molemmille sukupuolille suodaan aktiivinen ääni, se vahvistaa Eichlerin mielestä tarvetta tarkastella tilanteita molempien sukupuolten kannalta.

2.5.3. Kaksoisstandardit käsitteissä

Samojen ominaisuuksien kuvaaminen sukupuolen mukaan eri käsittein on perusmuoto käsitteiden kaksoisstandardeista. Eichlerin ensimmäinen esimerkki on käsi-

te “perheen pää“, jolla tarkoitetaan naimisissa olevaa miestä, tai naista joka elää yksin lasten kanssa, mutta harvemmin naimisissa olevaa naista. He ovat vaimoja tai puolisoita. Samalla ilmiöllä - naimisiinmenolla - on naisille ja miehille eri seuraukset vähintään kielenkäytön tasolla. Tämä ilmiö pohjautuu käsitykseen, että mies tuo taloon leivän ja nainen on enemmän tai vähemmän riippuvainen holhokki, vaikka varsinkin Pohjoismaissa nainen ansaitsee tavallisesti itse niin leipänsä kuin vaatteensakin.

Epäsymmetristen, yksipuolisten käsitteiden luominen ja käyttäminen on toinen muoto kaksoisstandardoituja käsitteitä. Melko tavallinen esimerkki aiemmilta vuosilta on käsite “avioton äiti“; aviottomia isiä on likimain yhtä paljon, mutta heistä ei juuri kuule. Avioliiton merkityksen vähentyminen lapsen synnyttämisen edellytyksenä naiselle on kuitenkin vähentänyt “aviottomuuden” merkitystä.

Arvolatautuneet käsitteet ovat kaksoisstandardeja silloin, kun sukupuolen mukaan eriytetty käsitepari arvotetaan erilaisin keinoin toisen eduksi. Dale Spender esittelee Eichlerin mukaan käsiteparin ympäristöstä riippumaton vs. ympäristöstä riippuvainen havaintokyky, jolla tarkoitetaan henkilön kykyä tehdä päätelmiä enemmän tai vähemmän tietoisena kaikista asiaan vaikuttavista ympäristön tekijöistä. Miehille on ominaista ympäristöstä riippumaton, naisille taas siitä riippuvainen havaintokyky. Käsitteet sisältävät kuitenkin arvottamista, koska riippumattomuutta arvostetaan yleisesti enemmän kuin riippuvaisuutta. Ympäristöstä riippumattomuuden sijaan voitaisiin puhua myös esimerkiksi kontekstisokeudesta, riippuvaisuuden sijaan kontekstitajusta.

Samanlainen ongelma on käsiteparissa perheen ensisijainen ja toissijainen elättäjä. Pienempipalkkainen vanhempi (kumpi se nyt yleensä onkaan) saa arvonimen toissijainen, vaikka mitään tietoa ei tosiasiallisesti olisi, kenen tuloilla ostetaan ruokaa ja maksetaan laskut, kenen rahoilla moottorivene tai isompi auto. Naiset eivät lyhyellä tähtämellä voi mitään sille, että heidän työstään maksetaan vähemmän sen tosi-

asiallisesta arvosta riippumatta (Kangasniemi 1997), joten toissijaisuuden leima on omiaan heikentämään heidän itsetuntoaan. Tämä esimerkki kuvaa myös sitä, miten kaksoisstandardit limittyvät androsentrisyyteen.

On myös olemassa lukuisia esimerkkejä siitä, että sama käsite liitettynä eri sukupuoliin saa erilaisen merkityksen. Tyypillisimmillään näitä sanoja ovat sellaiset, jotka ovat miehiin liitettynä neutraaleja tai jopa arvostettuja, naisiin liitettynä kuvaavat heidän seksuaalisuuttaan tai sen puutetta. Esimerkiksi sana ammattilainen tarkoittaa miehille taitoa, naisille prostituutiota. Mies on viaton, ellei ole syyllistynyt rikokseen, viaton tyttö tai nainen käsitetään seksuaalisesti kokemattomaksi.

2.5.4. Metodien kaksoisstandardit

Jos tutkimuksessa, tai sanomalehtihaastattelussa, esitetään henkilöille eri kysymykset sukupuolen mukaan, vaikka tilanne on kaikille identtinen, on kyseessä kaksoisstandardit kysymyksenmuotoilussa. Esimerkiksi lapsilla on vielä nykyäänkin kaksi vanhempaa, mutta usein vain äidin vaikutusta lapsen psykososiaaliseen kehitykseen tutkitaan. Vasta viime aikoina on herätty huomaamaan, että isäkin voisi vaikuttaa lapsen kehitykseen, jopa poissaolollaan. Yksipuolinen lähestymistapa johtaa luonnollisesti yksipuoliseen tietoon, ja vääjäämättä virhetulkintoihin.

Äitien syyttäminen on hyvä esimerkki tästä kaksoisstandardien lajityypistä. Eipä ihmisen elämässä tapahdu juuri mitään sellaista pahaa, josta ei ainakin joskus, jossain olisi äitejä syyllistetty. Nykyisin esiintyy mielipiteitä, joitten mukaan emme voi mitään muuta odottaakaan niin kauan kuin lastenkasvatus jätetään lähes yksin naisten harteille. Jos isä jää vain kaukaa pelätyksi ja ihailuksi auktoriteetiksi, lapsella ei ole muita kuin äitinsä syytettävänä, kun väistämättömät pettymykset heitä kohtaavat.

Sanomalehtihaastatteluissa naiset ovat saaneet jo tottua siihen, että heidän on kerrottava paitsi väitöskirjansa sisällöstä tai urheilusuoritustensa lisäksi myös lastenhoitojärjestelyistään tai siitä miten se siippa suhtautuu kun vaimolla on muutakin tekemistä kuin hieroa hänen harteitaan. Miesurheilijoitten saati poliitikkojen perhe jätetään pääasiassa naistenlehtien seurattavaksi, ellei nyt pääministeri tee varsinaista urotyötä pitämällä viikon isyysloman. Paavo saa suitsutusta yhden viikon kotonapysymisestä, Päiviä vaaditaan jäämään kotiin vuosiksi, koska lapset kasvavat niin nopeasti! Sanomalehtien urheilusivuille vaimot kyllä toisinaan pääsevät suokottelemaan voittoisia miehiään.

Toisinaan kaksoisstandardi ei näy kysymyksenasettelussa suoraan, vaan on siinä piilotettuna, ja havaittavissa kootun tiedon tulkinnassa. Eichlerin esimerkki on tutkimus, jossa potilaan isän mainittiin olevan muurari, terve, ja 35-vuotias potilaan syntyessä, äiti taas on hermostunut ja 33-vuotias. Myöhemmin mainitaan, että isä löi lasta, oli hyvin dominoiva, ja että potilas itki joka kerta hänestä puhuessaan sekä pelkäsi, ettei isä rakasta häntä. Lopuksi tutkimus saa johtopäätöksen: Klinefelterin syndroomasta kärsivien äidit ovat usein ylisuojelevia tai levottomia, ja käytösongelmat voivat alkaa 4-5 vuoden iässä elleivät äidit suojele lapsiaan tai huolehdi heistä. Siis äidit ovat ylisuojelevia, joskaan eivät suojele, eikä väkivaltaisen isän nähdä mitenkään vaikuttaneen potilaan tilaan!

2.5.5. Kaksoisstandardit tiedon tulkinnassa

Paitsi, että jo lähtökohtainen kysymyksenasettely voi saattaa sukupuolet erilaiseen asemaan, koottu tieto voidaan mitata ja tulkita sukupuolen mukaan. Näin voi käydä jopa identtisten vastausten kyseessä ollessa, jos esimerkiksi samat vaihtoehdot ruksanneelle pojalle suositellaan ammatinvalinnanohjauksessa lääkärin, tytölle sairaanhoitajan uraa. Tutkimuksissa, joissa ainekirjoitukset tai reaalikokeen vastauk-

set on annettu opettajien arvioitavaksi niin, että osa luulee lukevansa pojan ja osa tytön tekstiä, “pojan“ tekstin on sanottu osoittavan mielikuvitusta ja tosiasioitten hallintaa, mutta “tytön“ teksti on hyvä yritys (Lahelma 1990). Ylipäätään koulu-maailma tarjoaa lukuisia esimerkkejä, joissa tiedostetut tai tiedostamattomat odo-tukset ohjaavat suhtautumista tyttöihin ja poikiin: poikien huolimattomuus osoittaa luovuutta ja pikkunäpertelyn halveksuntaa, tyttöjen vain huolimattomuutta (Ki-viaho 1990).

Kirjoittelu tyttöjen ja naisten lisääntyneestä aggressiivisuudesta on kuvaavaa. Ai-nahan pojat ovat tapelleet, mutta vasta tyttöjen väkivaltaistuessa se aletaan nähdä todellisena ongelmana. Naiskansanedustajilta ja muilta poliitikoilta edellytetään erilaista, moraalisesti puhtoisempaa taustaa ja esiintymistä kuin miehiltä, ja saman-lainen käytös saa aivan erilaisen tulkinnan. Kuinka monessa pääkirjoituksessa olisi päivitelty amerikkalaisten moralismia ja puolusteltu valhetta oikeussalissa, jos ai-san yli olisikin hyppinyt naispuolinen presidentti? Aggressiivisesti tahtoaan läpi ajavalle naispoliitikolle on niinkään runsaasti määreitä, joista yksikään ei tavalli-esti ole imarteleva, mutta huomattavasti aggressiivisemmatkin miehet ovat vain suoraselkäisiä. Naisen ei todellakaan auttaisi käyttäytyä Paavo Lipposen tai Sauli Niinistön mallin mukaan.

2.5.6. Kaksoisstandardit poliittisissa arvioinneissa ja suosituksissa

Politiikan tutkimus voi Eichlerin mukaan käsittää kaikkia seksismin tyyppejä, mut-ta kaksoisstandardit voivat lisäksi sisältyä olemassaolevaan tai ehdotettuun poli-tiikkaan. Aina se ei ole selvästi näkyvässä, koska erilaisin termein peitetään päätös-ten erilainen vaikutus miehiin ja naisiin.

Yksinkertaiset kaksoisstandardit voivat näkyä esimerkiksi tuomareitten päätöksissä, jotka ovat politiikan tulkinnan muoto sikäli kun tuomioistuinten päätökset ilmentävät olemassaolevia lakeja. On tärkeää, että tuomioistuimet puhdistetaan seksismistä, ettei esimerkiksi lyhyttä kestoja, minihametta tai uhrin, saati tekijän humalailtaa enää pidettäisi lieventävinä asianhaaroina raiskaustuomioita annettaessa. Samoin yhteiskunnalle annettaisiin toinen ja uudenlainen viesti, jos pitkään ja harmitusti vaimojaan pahoinpidelleet ja lopulta surmanneet miehet lakattaisiin tuomitsemasta pikaistuksissa tai mielenhäiriössä tehdyistä tapoista, vaan murhista, ja tiedostettaisiin entistä selvemmin, että pahoinpitelevä mies tietää tavallisesti erittäin hyvin mitä tekee (Skjorten 1991). Myöskään "mustasukkaisuutta" olisi lakattava pitämästä hiljaisesti hyväksyttynä syynä tappaa naisia, ja alettava nähdä, että yhteiskunnan näkemys naisista miesten omaisuutena ja heitä alempiarvoisina on perimmäinen syy, miksi miehet katsovat olevansa oikeutetut naisten pahoinpitelyyn ja murhaamiseen (esim. Kiviaho 1991).

Kaksoisstandardit ovat moninaiset, eivätkä ne ole läheskään aina helppoja tunnistaa kuten eivät muutkaan seksismin lajit; ne ovat osa sukupuolet eri tavalla arvottavaa ideologiaa, ja juuri näennäisen itsestäänselvyytensä avulla ne tätä ideologiaa uusintavat (Fairclough 1993, Hemánus 1973). Kaksi viimeistä Eichlerin omaksi tyyppikseen jaottelemaa seksismin lajia ovat nekin molemmat kaksoisstandardeista johdettuja: sukupuoleen liitetty sopivuus, sekä sukupuoliset dikotomiat.

2.6. Sukupuoleen liitetty sopivuus

Sukupuoleen liitetty sopivuus (sex appropriateness) on Eichlerin jaottelussa kaksoisstandardien alalaji, joka perustuu näkemykseen, että ihmislajilla on käyttäytymismuotoja tai luonteenpiirteitä jotka ovat sopivampia toiselle sukupuolelle. Esimerkiksi seksuaaliset roolit on hyväksytty sopiviksi, vaikka on jo yleisesti tiedossa, että seksuaalisella identiteetillä on loppujen lopuksi vähemmän tekemistä fyysisten

ominaisuuksien kuin sen kanssa, mikä on sosiaalisesti luokiteltu sopivaksi kummallekin sukupuolelle. Ihmisten seksuaalisuus nähdään ongelmaiseksi, jos se poikkeaa annetuista roolirajoista, mikä on havaittavissa jo siinä, että heteroseksuaalit ovat yleisessä kielenkäytössä "normaaleja", toiset jotain muuta. Heteroseksismiin Eichler ei kuitenkaan ota kantaa, vaan keskittyy siihen ilmiöön, että tietty käyttäytymisen koetaan hyväksyttäväksi vain toiselle sukupuolelle.

Aggressio on hyvin tyypillisesti ilmiö, joka miehillä esiintyessään nähdään luonnollisena, jopa suotavana ellei pakollisena mieheyden todistamiseksi, mutta naisella se käsitetään lähes patologiseksi. Aggressioksi nimitetään monenlaista käyttäytymistä urheilunystävien kannustushuudoista massamurhiin, mutta mitä ikinä aggressio-sanalla tarkoitetaankin, sen alueella nuoren mustan miehen, valkoisen naisen ja keski-ikäisen valkoisen miehen teko ei vaikuta lainkaan samalta teolta. Kun nainen ilmaisee itseään hyvin vihaisin sanoin, häntä pidetään hysteerisenä tai järjettömänä ja psykiatrista hoitoa kaipaavana, ja naisen nimittäminen aggressiiviseksi on hänen mustaamistaan. Vastaava ilmaus mustaihoiselta koetaan uhkaavaksi. Myös nuorilta, valkoisilta miehiltä tällainen käytös koetaan uhkaavaksi, mutta he "tarvitsevat vain kuria". Sen sijaan aikuisen, valkoisen miehen sanallisesti ilmaistu suuri suuttumus saa kuulijat säikähtämään ja lepyttelemään häntä, mukautumaan hänen tahtoonsa. Aggressio on valkoisen miehen etuoikeus (French 1986). Toisaalta hänellä ei ole oikeutta kyyneliin - aggressiota, vallanhalua ja niihin verrattavia tuntemuksia lukuunottamatta naisille sallitaan miestä huomattavasti suurempi vapaus ilmaista emootioitaan, joskin tunteenilmaisua sitten käytetään todisteena naisten epärationaalisuudesta ja heikkoudesta. Joka tapauksessa tunteenilmaisun suuremmalla vapaudella näyttää olevan positiivinen vaikutus naisten terveyteen. Kenties mieskulttuuri on kuitenkin pehmentymään päin, sallien miehille laajemman vapauden tunteiden ja niiden näyttämisen suhteen (mm. Gomez ja Skeggs 1993).

Sukupuolisuus on alue, jossa naisia ja miehiä on kohdeltu ja kohdellaan rajattomasti eri perusteilla. Nykyään, kun seksuaalisuus on länsimaisissa kulttuureissa tavallisesti sallittu naisillekin, on tavattoman yleistä ja useimmiten hyväksyttyä, että naisen "seksuaalisuutta", toisin sanoen tietyllä tavalla naisista ajattelevien miesten määritelmää siitä, saa esittää lähes rajoituksetta ja haluttaessa niin halventaen kuin tekijällä sielu sietää. Vain suoranainen väkivaltaporno on kielletty, mutta pornografinen esitys naisesta voi olla kuvaamattoman alistava ilman varsinaista väkivaltaisuuttakin (French 1986, Wolf 1991, Haug 1983). Wolfin kuvaama kauneusporno on tunkeutunut miestenlehtien lisäksi kaikkialle yhteiskuntaan: minnetahansa katsookin, näkyvillä on alastomia tai lähes alastomia, kapean amerikkalaisen kauneusihanteen mukaisia naisvartaloita, joitten julkinen esittäminen ei saisi olla kenellekään ongelma, ellei halua leimautua rumaksi, miehen puutteessa olevaksi lesboksi (miestenlehdet ja videot esittävät naisten välisen homoseksuaalisuuden lähinnä naisten tapana kiihottaa katselevia miehiä, kun taas todellinen lesbolaisuus ilmeisesti loukkaa monia miehiä). Aivan viime vuosina on kuitenkin alettu puhua naisihanteiden terveydestä sekä tuoda julkisuuteen myös toisenlaisia, luonnollisempia naiskuvia, mutta ainakin toistaiseksi ikuisen nuoruuden, kauneuden ja laihooden kuvat ovat ylivoimaisesti hallitsevia.

Viime vuosina on alettu käyttämään myös miesruumista samalla esineellistävällä tavalla, mikä on herättänyt keskustelua. Miehet, ja jotkut naisetkin, kyselevät närkästyneinä, ovatko feministit nyt tyytyväisiä kun miehiäkin esineellistetään, ja taustalla on ajatus, eikö sentään jossain pitäisi kulkea raja, ja mieluiten ilmeisesti miesten ja naisten alastomuuden julkisen esittämisen välissä. Peniksiä emme kuitenkaan vielä näe katukuvassa tai sanomalehtien sivuilla, vaikka paljastetun naisen rinnat ovat täysin jokapäiväinen ilmiö. Miesten seksuaalisuutta suojellaan, naisten ei - tai ainakaan ei sitä, minkä yhteiskunta naisten seksuaalisuuden kuvaksi tarjoaa.

Lamavuosina taas esiintyi meillä Suomessakin jossakin määrin mielipiteitä, joiden mukaan naisten olisi vaikeina aikoina jäätävä kotiin, jotta he eivät veisi miehiltä työpaikkoja. Yleensä taloudellisesti kovat ajat näyttävätkin saavan jotkut miehet suhtautumaan aggressiivisesti naisten taholta kokemaansa kilpailuun työstä ja palkkatuloista (mm. French 1985) - he eivät edelleenkään kykene näkemään, että naisella olisi sama oikeus työpaikkaan ja palkan tuomaan riippumattomuuteen toisista ihmisistä.

Eichler esittää, että tavallisimpia esimerkkejä sukupuoleen liitetystä sopivuudesta on suhtautuminen naisten työssäkäynniseen, kun he ovat vaimoja ja erityisesti äitejä. Eichlerin kotiyhteiskunnassa naisten, ja varsinkin äitien työssäkäynti koetaan ilmeisesti vielä ongelmallisemmaksi ilmiöksi kuin omassa Suomessamme, vaikka ainakin yleisönosastoilta löytyy usein meilläkin kirjoituksia niin äitiyttä glorifioivilta naisilta kuin sellaisilta miehiltä, joista olisi mukavaa kun joku passaisi heitä työkseen, ja tietysti ilman palkkaa (...lapsena oli niin mukava tulla pullantuoksuisen kotiin...). Näkemys äidistä lasten päähoivaajana näkyy kuitenkin myös edellä mainitsemani kaltaisissa tapauksissa, joissa naistohtori tai -poliitikko saa puolustella aikaavievää työtään, kun se aika on lapsilta pois, mutta miehiltä ei tule juuri mieleenkään kysyä lasten mielipiteistä mitään. Niinpä Eichlerin esimerkkitutkimuksessa on havaittu, että äitien kokopäiväinen työssäkäynti voi johtaa heidän poikiensa alisosaalistumiseen, mutta koko tutkimuksessa ei missään näy, että isillä olisi mitään velvollisuuksia poikiaan kohtaan. Siitä päästään suoraan äitien syyllistämiseen.

Poliittiset päätökset voivat Eichlerin mukaan perustua käsityksiin siitä, mikä on sukupuolille sopivaa ja tärkeää. Viime aikoina lasten, erityisesti pienten, kotihoito on taas noussut esiin lapselle parhaana vaihtoehtona, ja kotihoidontukea vaaditaan nostettavaksi niin, että se muodostaisi todellisemman vaihtoehdon "toisen vanhemman" työssäkäymiselle. On epäilemättä oikein, että kaikille taattaisiin siedettä-

vät taloudelliset resurssit jäädä kotiin silloin kun niin halutaan, mutta on varottava sitä, että kotihoidosta tehdään ainoa vaihtoehto alle kolmivuotiaittenkaan hoidossa. Jo palkkauksen epätasapaino pitää huolen siitä, että kotiin jäävä on ylivoimaisesti useimmiten nainen. Yksipuolisesti kotihoidontukea korottamalla ja päivähoitoon turvautuvat leimaamalla voidaan luoda sosiaalinen paine, jonka alla naiset voivat joutua taipumaan vuosikausiksi kotiin vasten tahtoaan. Sotilashelikoptereihin aiottut varat voitaisiin suunnata päivähoito-ongelmien ratkaisemiseen, kuten jonojen ja ylisuurten ryhmien purkamiseen, mikäli ihmisten, ja erityisesti naisten ja lasten tarpeet koettaisiin tärkeämmiksi kuin miesten sotaleikit.

Teoksessa *Se pieni ero* eri kirjoittajat toteavat tutkimusten osoittavan selvästi, että poikien ja tyttöjen kohtelu on erilaista, poikien saadessa enemmän huomiota niin hyvässä kuin pahassa, ja heille sallitaan vilkas, jopa häiritsevä käyttäytyminen, joka tytön kohdalla johtaa nopeasti toimenpiteisiin. Tytöille on sopivaa hiljainen huomaamattomuus, josta heitä satunnaisesti palkitaan, kun taas yhtä passiivisesta pojasta huolestutaan. Siltä näyttää, että yhä edelleen tyttöjä kasvatetaan koulua, poikia elämää varten. (Haataja, Lahelma, Saarnivaara 1990)

Sukupuoleen liitetty sopivuus ei Eichlerin mukaan ole kyseessä ainoastaan silloin, kun leimaaminen on selkeästi näkyvissä, vaan myös silloin, kun tutkimusten suunnittelua tai tiedon tulkintaa ohjaa näkemys siitä, mikä on kullekin sukupuolelle sopivaa, "normaalia" käyttäytymistä. Sanomalehtiartikkelit, joissa esitellään naisotilaita tai miessairaanhoitajia kuin luonnonoikkuja, eivät myöskään toimi sukupuolten raja-aitojen purkajina, vaan vahvistavat niitä: roolien muuntelu olisi pysyttävä esittämään ja sen kautta käsittämään luonnollisena asiana, ei ällistelyn aiheena. Naisten, ja todennäköisesti erityisesti miesten on jo tarpeeksi vaikeaa poiketa yhteiskunnan määrittelemistä kaavoista, ilman että heidän tarvitsee tuntea olevansa osa friikkishowta niin tehdessään.

2.7. Sukupuolinen dikotomismi

Viimeinen Eichlerin erikseen nostama seksismin tyyppi on sukupuolinen dikotomismi, joka on kaksoisstandardien toinen alalaji. Sukupuolisiin dikotomioihin ajaudutaan Eichlerin mukaan herkästi, kun lähdetään korjaamaan genderinsensitiivisyyttä, ja sen vuoksi dikotomiat on tärkeää tunnistaa, jotta ne voidaan välttää.

Sukupuolinen dikotomismi on kaksoisstandardien äärimmäinen muoto. Se tarkoittaa sitä, että sukupuolet nähdään kahtena erillisenä, vastakkaisena ryhmänä pikemminkin kuin saman lajin olentoina, joilla on runsaasti yhteisiä intressejä ja ominaisuuksia. Jo yleisesti käytetty termi “vastakkaiset sukupuolet” on oire dikotomisesta suhtautumisesta. Eichlerin mielestä ihanteena on, että miehet ja naiset käsitetään ryhmiksi, joilla on sekä eroja että yhtäläisyyksiä (yksilöiden erot huomioon ottaen, lisäksi tähän), jotka on otettava huomioon kaikissa tilanteissa, joissa ne ovat relevantteja. Naisten ja miesten luokittelu puhtaasti samaan tai puhtaasti erillisiin kategorioihin ovat Eichlerin mielestä yhtä lailla ongelmallisia ilmiöitä, ja hänen mukaansa sukupuolisiin dikotomioihin päädytään, kun genderin tiedostaminen muuttuu genderapartheidiksi, sukupuoliseksi erotteluksi. Kuitenkin jokaisella ihmisellä on sekä niin sanottuja mies- että naissukuhormoneja, “miehinen” ja “naisellinen” puolensa, yhtäläisyyksiä ja eroja vastakkaisen sukupuolen kanssa.

Edellä mainitut “mies- ja naissukuhormonit” ovat esimerkki sukupuolisesti dikotomisista käsitteistä. Kaikissa ihmisissä esiintyvä ominaisuus liitetään sukupuoleen, kun estrogeeni luokitellaan nais-, testosteroni miessukuhormoniksi. Niin miehillä kuin naisilla on kuitenkin ruumiissaan molempia, joskin eri suhteessa. Dikotomiat ovat silti suurempi ongelma, kun kyse on luonteenominaisuuksista: on “yleisesti hyväksyttyä”, “luonnollista”, että tietyt ominaisuudet, kuten halu hoivata tai riippuvaisuus muista, luokitellaan feminiinisiksi, ja toiset, kuten halu menestyä ammatillisesti tai riippumattomuus toisista ihmisistä, maskuliinisiksi. Ideologiat rakentuvat

juuri tällaisten “luonnollisiksi” leimattujen ajattelutapojen perustalle (mm. Fairclough 1993, Barrett 1985, Hemánus 1973), ja istuvat juuri tuon luonnollistamisen seurauksena niin syvällä ihmisten asenteissa. Jos naisten halu hankkia perhe nähdään yhtä luonnollisena ja muuttumattomana ilmiönä kuin se että aurinko nousee ja laskee, on perin vaikeaa irrottautua nuorten naisten syrjimisestä työelämässä. Jos rationaalisuus, kunnianhimo ja kyvykkyys nähdään vain miehisinä, ja sitäpaitsi ainoina oikeina ominaisuuksina, on naisten jatkuvasti todistettava olevansa ammatissaan yhtä hyvä kuin miehet - olemalla huomattavasti parempi.

Eichlerin esimerkkinä on tutkimus, jossa oli valittava itseä kuvaavia väitteitä, kuten “nautin rakkauskertomusten lukemisesta“, “haluaisin olla sairaanhoitaja“, “pidän kokkaamisesta“ jne, ja toisaalta “voisin tahtoa työskennellä rakennuksella“, “pidän kalastamisesta“ tai “pidän enemmän jännitys- kuin rakkaustarinoista“. Tutkimuksen lähtökohta oli se, että miespuoliset vastaajat kärsivät persoonallisuushäiriöistä, jos myöntävät pitävänsä kokkaamisesta tai rakkauskertomuksista, saati toisten ihmisten hoivaamisesta. Myös Suomen armeijan persoonallisuustestissä ilmeisesti miespuolisiksi oletetuilta alokkailta kysytään, josko he haluaisivat olla kukkakauppiaita, tai mikä ilmeisesti vielä perverssimpää, naisia. Kummasta vanhemmat muuten mahtavat huolestua enemmän, siitkö, että pikkutyttö ilmoittaa tahtovansa isona olla mies, vai siitä, että samanikäinen poika haluaisi olla tyttö?

Eichler esittää seuraavanlaisen dikotomisten ominaisuuksien luettelon. Tämän kaltaisissa kehyksissä naiset ja miehet elävät edelleen jokapäiväistä elämäänsä:

maskuliininen	:	feminiininen
kulttuuri	:	luonto
julkinen	:	yksityinen
produktio	:	reproduktio
subjekti	:	objekti
selkeä	:	epäselvä

ylempi : alempi
aktiivinen : passiivinen
arvovaltainen : alistuva

Pahimmillaan sukupuoliset dikotomiat voivat johtaa siihen, mitä esimerkiksi Afganistanissa on tapahtunut ja jatkuvasti tapahtuu. Miesten ja naisten maailmat pyrittään erottamaan toisistaan mahdollisimman tarkoin, jättämättä naisille minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa yhteiskunnallisesti. Myös kotonaan naiset ovat miehen niin halutessa orjan asemassa, ja miehillä on rajaton valta heidän palveluihinsa, ruumiisiinsa, jopa siihen, saavatko he elää. Länsimaat katselevat tällaista räikeää ihmisoikeuksien rikkomista sormiaan heristellen, mutta mitään todellista ja kouriintuntuvaa apua sorretut naiset eivät saa. Olisi kannattanut syntyä öljylähteen tuntumaan.

3. Aineiston kvantitatiivinen analyysi

Tutkimusaineistoksi valitsin satunnaisesti yhden viikon Helsingin Sanomat, ajalta 16. - 22.3.1998, ja niistä tarkastelen tutkimuksessani toimituksellisia tekstejä. Toimitukselliseen materiaaliin liittyvät valokuvat käyn läpi vain kvantitatiivisesti. Eitoimituksellinen aineisto, kuten mainokset, nekrologit, nimitykset ja tuloluettelot rajaan tutkimuksen ulkopuolelle kuten mielipidekirjoitukset ja sarjakuvatkin. Aineisto käsittää vain peruslehdet, perjantaista Nyt-liitettä en sisällytä tutkimukseeni. Ensimmäiseksi analysoin aineiston kvantitatiivisesti tarkoitukseni saada kuva siitä, miten paljon Helsingin Sanomat käyttää miehiä ja naisia lähteinään tai kirjoitusten aiheina. Suomen, kuten koko maailman väestöstä on miehiä ja naisia noin puolet kumpiakkin, mutta silti nopeakin tarkastelu näyttää vääjäämättä tuottavan havainnon, etteivät sukupuolet ole läheskään samassa määrin edustettuina Helsingin Sanomien toimituksellisessa aineistossa. Miksi näin? Eivätkö naiset ja heidän asiansa kiinnosta lukijoita, edes naislukijoita, vai eivätkö he kiinnosta toimittajia? Eikö naisilla ole mitään sanottavaa, vai eikö heitä kuunnella? Näihin kysymyksiin palaan lehden naiskuvia analysoidessani ja loppupäätelmissä.

Aineistoni lehtien toimituksellinen sisältö on jaettavissa kahteentoista osastoon, jotka lehti on pääasiassa erottanut ja nimennyt itse. Nämä osastot ovat pääkirjoitus-sivu, premisivu, tänään-sivu, kotimaanosasto, kaupunki ja Uusimaa, talousosasto, ulkomaanosasto, kulttuuri, urheilu, teemasivut, vapaa-aika sekä radio- ja tv-sivut. Tätä jakoa käytän myös tutkimuksessani, ja seuraavassa luvussa käyn läpi osasto-kohtaisesti, miten sukupuolten määrällinen edustus kullakin lehden alueella näyttäytyy. Kvantitatiivisessa analyysissäni en kiinnitä huomiota kirjoittajien, vaan ainoastaan kirjoituksissa ja valokuvissa esiintyviin henkilöihin. Ellei henkilön sukupuoli käy ilmi nimestä tai tekstiyhteydestä, jätän hänet analyysin ulkopuolelle.

Analyysissäni tarkastelin naisten ja miesten lukumäärää useammasta eri näkökulmasta. Aluksi laskin osastoittain toimituksellisten kirjoitusten määrän; kirjoituk-

seksi hyväksyin kaikki pitemmät ja lyhyemmät artikkelit, joissa on sekä otsikko että tekstiä. Näin viitteelliset otsikot, ns. miinarit sekä esimerkiksi oikaisut jäävät kriteerini ulkopuolelle, joskin ne pääsivät laskuihin mukaan toisten näkökulmien kohdalla. Nekrologit, nimitykset, syntyneet, kuolleet yms. ei-toimituksellinen materiaali jää siis kokonaan tämän analyysin ulkopuolelle, samoin urheilussa tulostilat, jotka eivät ole artikkelimuodossa. Yleisönosastokirjoitukset eivät ole toimituksellista aineistoa, joskin toimitus vaikuttaa siihen, millaisia kirjoituksia julkaistaan. En kuitenkaan käsittele niitä tässä tutkimuksessa.

Kirjoitukset laskettuani selvitin, moniko niistä lainasi, esitteli tai muuten käsittelee nimeltä ainoastaan miehiä tai ainoastaan naisia, sekä monessako esiintyi kumpikin sukupuoli. Pääsääntöisesti yhdenkin vähemmistösukupuolen edustaja kirjoituksessa siirtää sen tutkimuksessani kategoriaan "molemmat", mutta esimerkiksi selkeästi tiettyä urheilijaa tai taiteilijaa esittelevän henkilöjutun sijoitin päähenkilön sukupuolen mukaan, vaikka tyttö- tai poikaystävä nimeltä mainitaankin. Ne kirjoitukset, joissa ketään ei mainita nimeltä, pidän tässä analyysissä "ei-kenenkään" -kassissa, vaikka sukupuoli kävisikin ilmi, kuten "Miestä puukotettiin ravintolaillan päätteeksi" -tyylisissä tapauksissa.

Kolmannen näkökulman aineistooni avaavat valokuvat, jotka toimitukselliseen aineistoon kuuluessaan tulivat kirjoitusten lailla lasketuiksi niin kokonaismääränsä kuin esittämiensä henkilöitten sukupuolen mukaan. Valokuvistakin laskin erikseen myös molempia sukupuolia esittävät - ja kokonaislukuihin siirryttäessä on muistettava, että kaikki valokuvat eivät esitä ihmisiä. Jos esimerkiksi maisemavalokuvissa näkyvät ihmiset ovat niin kaukana, että heitä ei voi pitää kuvan pääelementteinä, tai henkilöitten sukupuolta ei joissakin tapauksissa voi tunnistaa, olen jättänyt ne sukupuolinäkökulman ulkopuolelle.

Seuraava tarkastelukohteeni oli kirjoitukset, joissa haastatellaan yhtä tai useampaa henkilöä. Tässä kohdassa valitsin kriteerikseni lainausmerkit, joilla Helsingin Sanomissa merkitään haastattelun/lainatun suusta lähteneet ajatukset. Näkökulman otsikoksi siis käy "haastatellut/lainatut", sillä kaikki ns. suorat lainaukset eivät ole haastattelussa suoraan toimittajalle siirtyneitä, vaan voivat olla esimerkiksi uutistoimiston käsialaa tai vaikkapa kirjalainauksia. Joka tapauksessa laskin paitsi sen, montaako eri miestä ja naista aineistoni osastoilla lainataan, sekä myös sen, montaako kertaa yhteen lainattuun viitataan nimeltä saman kirjoituksen kuluessa. Näin siksi, että saisin kuvan mahdollisista eroista siinä, useinko naiseen tai miehiin teksteissä viitataan - käytetäänkö jommankumman sukupuolen tietoja jostain syystä enemmän hyväksi kuin toisen. Lainattuihin viitataan myös muuten kuin henkilön omalla nimellä (esim. Paavo Lipponen - pääministeri), mutta tarkastelen näitä tapoja viitata henkilöön tutkimukseni muissa osissa.

Kun haastatellut/lainatut oli laskettu, seurasi viimeinen näkökulma, eli laskin nyt, kuinka monta miestä ja naista aineistossani esiintyy nimeltä mainittuina, mutta ilman lainauksia heidän puheistaan tai teksteistään. Myös tässä kohdassa laskin sekä eri henkilöiden lukumäärän että sen, miten useasti heihin viitattiin nimeltä.

Sukupuolten edustajien lukumääriä selvittäessäni en vielä sen kummemmin ota kantaa siihen, minkä tyyppisissä yhteyksissä tai millä tavalla esitettyinä sukupuolet Helsingin Sanomien sivuilla näyttäytyvät- mahdollisiin seksistisiin piirteisiin palaan myöhemmin. En myöskään vielä yritä teoreettisesti pohtia syitä sukupuolten näkyvyyteen tai näkymättömyyteen, joskin saatan esittää mielipiteitä, joita perustelen tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa. Osastokohtaiset luvut paljastavat joka tapauksessa osaltaan, millaisten kirjoitusten aiheeksi tai lähteeksi kelpuutetaan naisiaakin. Lukuja mainitessani olen pyöristänyt osastokohtaiset keskiarvot yhden desimaalin tarkkuuteen, koko lehteä koskevat keskiarvot lähimpään kokonaislukuun. Työn liitteenä olevissa kaavioissa selvennetään lehden kokonaistilannetta lukujen valossa.

3.1. Pääkirjoitussivut

Pääkirjoitussivu on Helsingin Sanomissa lehden kakkosivulla, ja sen sisältö on muodoltaan varsin vakioinen koostuen tavallisesti kahdesta tai kolmesta pääkirjoituksesta, kolumnista, toimituksen ulkopuolisen kirjoittajan vieraskynä-kirjoituksesta sekä "valituista paloista" muista sanomalehdistä. Lisäksi pääkirjoitussivua keventää pilapiirros. Pääkirjoitussivu on siitä poikkeava osasto, että sen materiaali on enimmäkseen leimallisesti mielipidekirjoituksia: itse pääkirjoitusten tarkoitus on olla eräänlainen näyteikkuna lehden sisäisiin linjauksiin, joista viime kädessä päättää lehden omistajataho. Normaalissa uutisjournalismissa asioihin ei nykyisen journalismin etiikan mukaisesti juuri puututa toimittajan henkilökohtaisen mielipiteen valossa, vaan toimittajien henkilökohtaiset mielipiteet saavat näkyä lähinnä artikkeleitten ns. kinalojutuissa, jotka erotetaan taitolla selkeästi itse "asiatekstistä". Todellisuudessa toimittajat eivät kykene sen enempää kuin muutkaan ihmiset irroittautumaan henkilökohtaisesta kokemuksestaan, saati tuottamaan puhtaan objektiivista tekstiä, mutta länsimainen laatujournalismi (erotukseksi sensaatiojournalismista) pyrkii periaatteessa yleensä mahdollisimman objektiiviseen tekstiin. Väkisin on kuitenkin niin, että yhden lehden "objektiivisuus" voi toisen silmin olla häikäilemätöntä propagandaa.

Aineistoni seitsemän lehden pääkirjoitussivuilla on yhteensä 50 kirjoitusta, mikä tekee kirjoitusten keskiarvoiseksi lukumääräksi 7,1 kirjoitusta lehteä kohti. Näistä 21 mainitsee nimeltä pelkästään yhden tai useamman miehen, ja kaksi pelkästään naisen, siis yhdessä lehdessä on keskimäärin kolme miespohjaista kirjoitusta 0,3 naiskirjoitusta kohti. Kahdessa kirjoituksessa mainitaan sekä mies että nainen. Valokuvia sivuille mahtui 13 kappaletta, joista miehiä esitti kymmenen, naisia kaksi kappaletta. Näin kuvaan pääsi 1,4 miestä 0,3 naista kohti.

Näillä pääkirjoitussivuilla ei haastateltu tai suoraan lainattu ketään (otteita muista sanomalehdistä en laskenut tähän joukkoon) lukuunottamatta muitten lehtien kirjoittavia toimittajia, joita en laske lainauksiksi. Nimeltä viitataan 59 mieheen kaikkiaan 131 kertaa, keskiarvoksi tulee 18,7 viittausta 8,4 mieheen. Naisia mainittiin kerrassaan 3, yhteensä 7 kertaa keskiarvolla 0,4 naista yhden kerran viitattuna kullakin pääkirjoitussivulla.

Miesten lukumääräinen ylivoima näyttääkin olevan pääkirjoitussivuilla varsin selkeä, sillä yhtä naista kohti tulee viitatuksi 19,7 ja valokuvatuksi viisi miestä. Tätä voi selittää esimerkiksi sillä, että valtionpääat ja muut valtaapitävät ovat tavallisimmin miehiä, ja niistä näiden sivujen aiheet suureksi osaksi kumpuavat - on kyse "suuremmista" asioista. Mutta millainen tilanne lienee muilla osastoilla, kun käsitellään enemmän aiheita, jotka eivät liity politiikan huippumiehiin?

Jatkossa ilmoitan tilan säästämiseksi ja toiston välttämiseksi yksittäisten lehtien keskiarvot koko aineiston kokonaismäärien jälkeen pääosin sulkeissa, esimerkiksi edellisen kappaleen viitatuiksi tulleiden naisten lukumäärät merkittäisiin kolme (0,4).

3.2. Premisivut

Niin sanottu premisivu on Helsingin Sanomissa lehden kolmossivu, näyteikkuna, joka esittää näytteitä ja vinkkejä lehden sisällöstä kuvin, lyhyin johdatuksin tai pelkin otsikoin. Useimmat premisivun kirjoituksista ovat hyvin lyhyitä, mutta kuten aiemmin mainitsin, lasken kirjoitukseksi jokaisen lyhyenkin pätkän, jos siinä on sekä otsikko että tekstiä. Näin laskien aineistoni premisivuilla on kaikkiaan 64 (9,1) kirjoitusta, joista pelkästään miehiä mainitsee 18 (2,6), pelkästään naisia kaksi (0,3), sekä molempia myös kaksi (0,3) kappaletta. Valokuvia aineistossa on 22 (3,1), ja niistä esittää pelkkiä miehiä 12 (1,7). Pelkästään naista esittäviä kuvia

näillä sivuilla on vain yksi (0,1), ja molemmat sukupuolet komeilevat kolmessa (0,4) kuvassa.

Premisivuilla haastatellaan tai lainataan 14 (2) miestä heidät yhteensä 29 (4,1) kertaa nimeltä mainiten, sekä kolme (0,4) naista, joista kukin mainitaan vain kerran. Lainaamatta mainitaan 27 (3,9) miestä 45 (6,4) kertaa, ja kuusi (0,9) naista kaikkiaan 9 (1,3) kertaa. Tämän maaliskuisen viikon Helsingin Sanomien premisivuilla tulee siis yhtä naista kohti viitatuksi 4,5 miestä, haastatelluksi tai lainatuksi 4,7 ja valokuvatuksi 12 miestä.

3.3. Tänään-sivut

Helsingin Sanomien nelossivulla on Tänään-sivu, jolla muistetaan syntymäpäiväsankareita ja poisnukkuneita, nimitettyjä ja nimipäiväsankareita. Nämä ovat enimmäkseen ei-toimituksellista aineistoa, joka jää tarkasteluni ulkopuolelle. Toimituksellista aineistoa edustavat tällä sivulla kolumni ja henkilöjuttu tai pari jostakusta merkkipäivänviittäjästä, sekä osassa aineistoa otteet 50 vuoden takaisesta, samalla päivämäärällä ilmestyneestä Helsingin Sanomien numerosta.

Toimituksellisia kirjoituksia kertyy aineistoni Tänään-sivuille 20 (2,9) kappaletta, joista on miehille omistettu 14 (2), naisille kaksi (0,3) ja molemmille yhtäaikaan kolme (0,4) kirjoitusta. Valokuvia on 13 (1,9), joista esittää miehiä kuusi (0,9), naisia yksi (0,1) ja molempia sukupuolia kolme (0,4) kappaletta. Sivulla on haastateltu yhdeksää (1,3) miestä nämä 111 (15,9) kertaa nimeltä mainiten, sekä kolme (0,4) naista kaikkiaan 20 (2,9) kertaa nimeten. Viittauksia miehiin kertyi näiltä sivuilta 76/90 (10,9/12,9) sekä naisiin 10/10 (1,4/1,4).

Toisin sanoen aineiston Tänään-sivuilla on yhtä naista kohti kolme haastateltua, 7,6 viitattua ja 13 valokuvattua miestä. 50 vuotta sitten naisiin viitattiin ilmeisesti lähinnä eversti sen-ja-sen puolisona tai rouvana, jos viitattiin, mutta eipä heitä lii-koja näy ainakaan Helsingin Sanomien Tänään-sivuilla tänäänkään.

3.4. Kotimaanosasto

Kotimaanosastolla kerrotaan otsikon mukaisesti kotimaan asioista ja tapahtumista sekä kotimaisten poliitikkojen ja vallanpitäjien tekemisistä. Kotimaanosastolla on aineistoni lehdissä ylivoima ainakin kirjoitusten määrässä, niitä on kaikkiaan 204 kappaletta, mikä tekee yhden lehden keskiarvoksi 29,1 kotimaanjuttua. Näistä jutuista 103 (14,7) mainitsee ainoastaan miehen nimiä, sekä huimasti 13 (1,9) pelkiä naisia. Molempien sukupuolten edustajia mahtuu 33 (4,7) kirjoitukseen. Aineistossa oli myös 34 (4,9) valokuvaa, joista 19 (2,7) miehistä, kolme (0,4) naisista, sekä molemmista neljä (0,6) kappaletta.

Kotimaanosastolla myös haastatellaan ahkerasti. Tämän kunnian sai aineistossani 146 (20,9) miestä tullen nimetyksi 359 (51,3) kertaa, sekä 38 (5,4) naista 145 (20,7) maininnalla. Viittauksia aineistossa tehdään 202 (28,9) mieheen kaikkiaan 429 (61,3) kertaa, sekä 64 (9,19) naiseen 115 (16,4) kertaa.

Eli samanarvoisuutta miesten ja naisten lukumääräisessä edustuksessa ei löytynyt kotimaanosastoltakaan, vaikka Suomi on maailman tasa-arvoisimmaksi maaksi moneen kertaan mainittu. Aineistoni kotimaanosastoilla yhdelle naiselle riittää seuraksi komeasti 3,8 haastateltua/lainattua, 3,2 viitattua ja 6,3 valokuvattua miestä. Eipä tule yksinäistä. Kun nainen mainitaan haastattelussa nimeltä kerran, mies mainitaan 2,5 kertaa, kun naiseen viitataan kerran, viitataan mieheen peräti 3,7 kertaa. Naisia ei ole pelkästään lukumääräisesti selvästi vähemmän, vaan heihin myös viitataan ja heitä lainataan selvästi harvemmin.

3.5. Kaupunki ja Uusimaa -osasto

Koska Helsingin Sanomat ainoan valtakunnallisen sanomalehden statuksestaan huolimatta on Helsingin sanomat, helsinkiläisille ja lähialueiden asukkaille tarjotaan oma osasto paikkakunnan asioitten käsittelyyn. Tässä tarkoituksessa palvelee Kaupunkiosasto, jonka sisällä on toisinaan Uusimaa-sivu tai pari, joilla puolestaan kiinnostutaan myös Helsingin ulkopuolisen Uudenmaan asioista.

Kaupunkiosastolla on aineistossani 115 kirjoituksen edustus, josta kullekin seitsemälle numerolle lohkeaa keskimäärin 16,4 juttua. Eivätkä miehet jää häviölle tälläkään osastolla: pelkästään miehiä mainitaan 29 (4,1) kirjoituksessa, kun pelkästään naisille omistetaan kuusi (0,9) kirjoitusta. Molemmat sukupuolet sisältyvät sentään 24 (3,4) kirjoitukseen - siis miehiä kaikkiaan 53 jutussa, naisia 30:ssä.

Kaupunkiosastollakin valokuvattiin 31 (4,4) kuvan edestä, vain miehiä esittää kahdeksan (1,1) ja vain naisia neljä (0,6) kuvaa, sekä kumpiakin myös kahdeksan (1,1) kuvaa. Miehiä haastatellaan lainattavaksi asti 43 (6,1) kappaletta kaikkiaan 121 (17,3) kertaa, naisia 22 (3,1) heidät 61 (8,7) kertaa nimeten. Viittauksia kertyy miehille 93/188 (13,3/26,9) ja naisille 48/63 (6,9/9).

Yhteenvedoksi aineistoni kotimaansivujen esittämälle sukupuolten lukumääräiselle samanarvoisuudelle on esitettävä hieman parantuneita, mutta edelleen aika lohduttomia lukuja. Yhtä naista kohti löytyy siis melkein kaksi haastateltua, 1,9 viitattua sekä kaksi valokuvattua miestä. Kun haastateltu nainen mainitaan kerran, mainitaan mies kahdesti, ja kun naiseen viitataan kerran, viitataan mieheen kolmesti.

3.6. Talousosasto

Talousosastolla oli aineistossani saman verran kirjoituksia kuin kaupunkiosastollakin, 115 kappaletta, mutta koska talousosasto puuttui sunnuntain numerosta kokonaan, kirjoitusten keskimäärä lehteä kohti on kuudella jaettuna 19,2 kappaletta. Näistä kirjoituksista 57 (9,5) mainitsee pelkästään miehiä, ja kokonaista kaksi (0,3) pelkästään naisia. Molemmat esiintyvät kymmenessä (1,7) kirjoituksessa. Valokuvia oli aika niukalti, 20 (3,3) kappaletta, kirjoitusten määrään nähden. Miehiä niistä esitti 14 (2,3), naisia neljä (0,7) ja molempia yksi (0,2) kappale. Talousosastoa varten aineistossa haastatellaan 50 (8,3) miestä 270 (45) maininnalla, sekä kahdeksaa (1,3) naista 37 (6,2) mainimmalla. Muita miehiä löytyi 87/146 (14,5/24,3) ja naisia 9/12 (1,5/2) kappaletta.

Selvästikään naiset eivät ole Helsingin Sanomien silmissä miesten vertaisia talousasioissakaan, kun yhtä naista kohti oli aineistossa 6,3 haastateltua, 9,7 viitattua sekä 3,5 valokuvattua miestä. Kerran mainittua haastateltua naista kohti mainitaan mies 7,3 kertaa, ja yhtä viittausta naiseen vastaa 12,2 viittausta mieheen. Onhan tietysti niinkin, että vaikka naiset tekevät suuren osan maailman työstä, he omistavat vain prosentin verran maailman omaisuuksista ja saavat kymmenisen prosenttia maailman tuloista (mm. French 1985) - eikä tämän aineiston perusteella valitettavasti voi väittää, että Helsingin Sanomat olisi ainakaan nostamassa naisten arvostusta talousasioissa. Huomion saavat ne, joilla raha ja valta jo perinteisesti on.

3.7. Ulkomaanosasto

Ulkomaanosastonkin nimi kertoo sisällöstään. Ulkomaansivuilla suomalaiset voivat kauhistella ulkopuolisen maailman kauheuksia tai iloita rauhanneuvotteluiden edistymisestä, ja toisinaan kirjoitetaan myös muusta kuin maailmaa kohdanneista kriiseistä. Taas voi ajatella, että kun ulkomaalaisistakin noin puolet on naisia, olisi

kohtuullista odottaa, että puolet ulkomaansivuista kertoisi naisista. Mutta eihän se niin ole mennyt tähänkään saakka, vaikka nykyinen sodankäyntikin näyttää olevan tuhoisinta niille jotka eivät useimmiten pysty siihen millään tavalla vaikuttamaan - naisille ja lapsille. Myös ihmisoikeuskysymykset kautta maailman koskettavat naisia jopa polttavammin kuin miehiä, joskus kirjaimellisesti. On runsaasti kulttuureja, joissa naisilla on käyttöhyödykkeen arvo, ja omistajilla, miehillä, on käytännössä rajoittamaton oikeus tuhota naisensa vaikka polttamalla. Mutta onko Helsingin Sanomat yhtäläisen kiinnostunut niin naisten kuin miestenkin asioista?

Ulkomaanosastolla on aineistossani 130 (18,6) kirjoitusta, joista 84:ssä (12:ssa) mainitaan vain ja ainoastaan miehiä. Vain ja ainoastaan naisia mainitaan yhdessä (0,1) kirjoituksessa. Kumpikin sukupuoli esiintyy 19 (2,7) kirjoituksessa. Siis miehiä kaikkiaan 103 kirjoituksessa, naisia 20:ssä.

Näillä sivuilla haastatellaan 90 (12,9) miestä heidät 331 (47,3) kertaa mainiten, sekä 15 (2,1) naista 52:lla (7,4:llä) maininnalla. Ei-haastateltuja miehiä mainitaan nimeltä 190 (27,1) kaikkiaan 527 (75,3) kertaa, sekä naisia 24 (3,4) kaikkiaan 48 (6,9) kertaa. Valokuvia on varsin runsaasti, 43 (6,1) kappaletta, niistä miesaiheisia 26 (3,7) ja naisaiheisia kolme (0,4). Molemmat esiintyivät seitsemässä (1) kuvassa.

Koosteeksi: aineiston ulkomaansivuilla esiintynyttä naista kohti haastateltiin kuutta miestä, viitattiin nimeltä 7,9:ään ja valokuvattiin 8,7 miestä. Haastatellut miehet mainittiin 6,4 kertaa ja viitatut 11 kertaa yhtä naisen mainitsemista kohti.

3.8. Kulttuuri

Kulttuurisivuilla, jos missä, luulisi nopeasti ajatellen sukupuolten välisen samankorvoisuuden kukoistavan. Kaikkia mahdollisia suuntauksia edustavat taiteilijat var-

maan arvioidaan pelkästään kykyjensä ja saavutustensa mukaan, ovathan ne kaikkien nähtävissä tai kuultavissa. Kulttuurin kuluttajista, kun sillä tarkoitetaan lähinnä teattereissa ja taidenäyttelyissä kulkijoita, taas suurin osa on naisia. Mitä Helsingin Sanomien kulttuuri-osasto heille tarjoonee?

Miehiä se tarjoaa, siltä näyttää. Kulttuurisivuilta löytyi aineistossani enemmän kirjoituksia kuin ulkomaanosastolla, 142 kaikkiaan, siis lehteä kohti noin 20,3. Näistä käsittelee yksistään miehisiä taiteilijoita vaatimattomasti 53 (7,6), ja naisia - viisi (0,7). Molempia esiintyy kuitenkin varsin monessa, 47 (6,7) kirjoituksessa. Siis miehiä sadassa, naisia 52 kirjoituksessa. Katseltavana on aineiston 64 valokuvaa, noin 9,1 kuvaa lehteä kohti, ja niistä kaikkiaan 34 (4,9) esittääkin sitten miehiä. Naiset yltävät näillä sivuilla 13 (1,9) kuvaan, ja kumpikin sukupuoli yhdeksään (1,3:een).

Kulttuuri-osastolla haastateltuja miehiä on aineistossa yhteensä 39 (5,6), ja heidät mainitaan 224 (32) kertaa. Naisia on haastateltu 12 (1,7), 65 (9,3) kertaa nimeltä mainiten. Muita miehiä nimetään 539 (77) kappaletta 1062 (151,7) kertaa, naisia 118/189 (16,9/27).

Yhteenvedossa aineiston kulttuuri-osastoista on siis todettava, ettei naisia edes kulttuurisivuilla näy kuin murto-osa miehistä, kun yhtä naista kohti löytyy taas 3,3 haastateltua, 4,6 muuten viitattua ja 2,6 valokuvattua miestä. Haastatteluissa mainittua naista kohti nimetään 3,4 miestä, ja muuten mainitulla naisella on 5,6 miespuolista vastinetta. Eivätkö naiset sitten ole luovia, vai jäävätkö naisten luomiset jostain syystä miesten varjoon? Johan Aristoteleskin tiesi, että henkisyys ja luovuus on miesten alaa, ja jokseenkin vastenmielinen sekä epä-älyllinen, ruumiillinen synnyttäminen jää naisille.

3.9. Urheiluosasto

Miehet ovat usein kiinnostuneita urheilusta, kenties sohvalta käsin, mutta kuitenkin - tai niin ainakin stereotyyppisesti ajatellaan. Miehet myös urheilevat, ja heidän saavutuksensa näkyvät tiedotusvälineissä niin että monet lukijat saati sähköisten medioitten kuuntelijat/katselijat ovat jo sitä mieltä, että vähempikin riittäisi. Myös naiset urheilevat, mutta se ei juuri medioissa näy, eikä yleisö ole naisten urheilusta pahemmin kiinnostunut, paitsi hiihdosta, jos naiset menestyvät. Stereotypiaa taas? Mitä Helsingin Sanomat vastaa?

Aineistoni urheiluosastojen perusteella voi sanoa, ettei naisurheilu näytä pahemmin Helsingin Sanomia liikuttavan. Urheilukirjoituksia löytyi lehdistä osastona kaikkein runsaimmin, 209 (29,9) kappaletta, kotimaanosastokin jää toiseksi. Kaikista kirjoituksista on miesurheilijoille omistettu peräti 161 (23), naisurheilijoille taas 16 (3,3). Molempia sukupuolia löytyi 15 (2,1) kirjoituksesta. Valokuviakin on runsaasti, 50 (7,1) kappaletta, joista miehiä esittää 44 (6,3), naisia neljä (0,6), sekä molempia sukupuolia kaksi (0,3) kappaletta.

Urheilusivuilleni on haastateltu 122 (17,4) miestä, jotka mainitaan nimeltä kaikkiaan 844 (126,3) kertaa, ja 11 (1,6) naista, jotka mainitaan 73 (10,4) kertaa. Tältä osastolta löytyi kaikkein eniten viitatuiksi tulleita miehiä, komeat 887/1522 (126,7/217,4), ja kulttuurisivujen jälkeen toiseksi eniten naisia, 105/158 (15/22,6).

Yleisön mahdollista kiinnostusta tai kiinnostumattomuutta naisurheilusta en osaa arvailla, mutta Helsingin Sanomat näyttää tämän aineiston perusteella oletttavan, ettei moista kiinnostusta ole. Voi aina kysyä, mistä se kiinnostus voisi syntyäkään, jos mediat jättävät naiset lapsipuolen asemaan urheilusivuillaan(kin) - pystyisivätkö mediat halutessaan luomaan sen mielikuvan, että naisurheilukin on arvostettavaa, ja uskoisivatko kuluttajat sen? Alkaisiko urheilu kiinnostaa naisiakin, jos tie-

dotusvälineet tarjoaisivat heille oman sukupuolen menestystä ja tappioita, ja ennenkaikkea huomiota ja arvostusta siinä missä miehillekin? Joka tapauksessa tässä aineistossa löytyy yhtä naista kohti 11,1 haastateltua, 8,4 viitattua sekä 11 valokuvattua miestä. Edelleen haastattelussa mainittua naisen nimeä kohti mainitaan mies 11,1 kertaa, ja naisviittausta kohti on 9,6 miehen nimeä.

3.10. Teemasivut

Tässä vaiheessa analyysiä poikkean ensimmäisen kerran Helsingin Sanomien omasta osastojaosta ja niiden nimityksistä. Teemasivuiksi nimeän kaikki lehdessä viikon mittaan ilmestyvät erikois- ja lisäsivut, erillistä Nyt-liitettä siis lukuunottamatta. Näin teemasivu-nimityksen alle kuuluvat jaottelussani kuluttajasivut, liikunta, matkailu, ruokatorstai, Tieto & kone, Tiede ja ympäristö, nuorisosivu, Auto & liikenne, Työ ja talous sekä sunnuntainumeron erikoissivut. Tämän osaston sisältö on siis todella kaikenkirjavaa, mutta vieläkö eivätkään laskutoimitukset käänny naisten eduksi, eivätkään edes samanveroisiksi miesten kanssa. Teemasivuja muuten löytyy aineistostani taloussivujen tapaan vain kuudesta numerosta, joten jakolaskut tapahtuvat sen mukaisesti.

Teemaosastoksi nimeämiltäni sivuilta löytyy kaikkiaan 97 (16,2), miespohjaisia 49 (8,2), naispohjaisia seitsemän (1,2) ja molempia sukupuolia käsitteleviä 12 (1,3). Valokuvia on yhteensä peräti 77 (12,8), eli enemmän kuin millään muulla osastolla. Kuvista 32 (5,3) esittää vain miehiä, kymmenen (1,7) naisia ja kahdeksan (1,3) molempia. Sivuja varten on haastateltu 57/200 (9,5/33,3) miestä ja 12/67 (2/11,2) naista, ja niillä mainitaan muuten 97/211 (16,2/35,2) miestä sekä 27/46 (4,5/7,7) naista.

Teemasivuiltakin on siis ainakin tästä aineistosta turha etsiä lukumääräistä samanarvoisuutta naisten ja miesten välille. Yhtä naista kohti haastateltuja miehiä on 4,8/3, viitattuja miehiä 3,6/4,9, sekä valokuvattuja 3,2.

3.11. Vapaa-aika

Vapaa-ajan osasto on aineistoni lehdistä viidessä, ja se käsittää shakki- ja bridgeturnauksia sekä muita pelejä, ja kevyehköjä kirjoituksia erilaisiin vapaa-ajan harrasteisiin liittyen. Naisten ja miesten lukumäärät ovat vapaa-ajan osastolla kahdessa näkökulmassa miehille voitokkaat, mutta kahdessa jo naisten eduksi - siis tältä pienimmältä osastolta löytyivät aineiston lehtien ainoat naisille edullisemmat luvut.

Vapaa-ajan kirjoituksia on aineistossa 15 (3) kappaletta, ja niistä miehisiä seitsemän (1,4). Pelkästään naisille ei perustu ainoakaan kirjoitus, molemmille sukupuolille kolme (0,6) kappaletta. Valokuvia on kaikkiaan kymmenen, eikä niistä yksikään esitä vain miehiä, mutta kaksi (0,4) naisia ja toiset kaksi (0,4) kumpaakin sukupuolta. Sekä miehiä että naisia on haastateltu yhtä (0,2) kumpaakin, mies mainitaan kahdesti, nainen viidesti. Sen sijaan muuten mainitaan miehiä reilusti enemmän, 42/63 (8,4/12,6), kuin naisia, joita on 9/13 (1,8/2,6).

Vapaa-ajan osastolla siis haastatellaan tässä aineistossa yhtä naista ja yhtä miestä, ja nainen mainitaan 2,5 kertaa, kun mies vain kerran. Naisia esiintyy myös kuvissa kokonaista kaksi, eikä yhtään miestä. Viittauksissa miehet vievät kuitenkin jo voiton, ja heitä mainitaan 4,7/4,8 yhtä naista kohti.

3.12. Radio- & televisiosivut

Jaotteluni kahdestoista ja viimeinen osa on lehden loppusivuilta löytyvä osasto, jonka toimituksellista aineistoa edustavat radio- ja televisio-ohjelmien kritiikit sekä takasivun kolumni, jossa joku kriitikko tai muu hieman silmäätekevä kirjoittaa näkemyksiään tv- tai radioviihteen maailmasta. Sähköisten medioitten välittämään kuvaan sukupuolten välisistä suhteista en tässä tutkimuksessa puutu, mutta siltä taas näyttää, että miehet ovat ylilyöntiasemassa ainakin siinä, missä määrin valtakunnanlehti kiinnostuu heidän tekemisistään kilpailevien medioitten ohjelmistoissa.

Krititiikkejä ja kolumneja kertyy aineistosta 54 (7,7) kappaletta, joista 16:ssa (2,3:ssa) käsitellään vain miehiä, kahdessa (0,3:ssa) vain naisia, sekä 29:ssä (4,1) kumpiakin. Valokuvia on 21 (3), joista yhdeksän (1,3) miehistä, kahdeksan (1,1) naisista, ja kolme (0,4) molemmista. Radio- ja tv-osastolla ei haastatella ainakaan tässä aineistossa ketään, mutta viitteitä kertyy ihan reilusti, miehille 125/98 (17,9) ja naisillekin 51/90 (7,3/12,9).

Toisin sanoen, yhtä naista kohti on tämän aineiston radio- ja tv-sivuilla 2,5 viitattua ja 1,1 valokuvattua miestä, ja kun nainen mainitaan kerran, mainitaan mies 2,2 kertaa. Ei niinkään huonosti, jos joihinkin muihin osastoihin vertaa, mutta paremminkin kai voisi olla. Naisia voisi olla yhtä paljon.

3.13. Yhteenveto laskuopista

Kaiken kaikkiaan aineistoni seitsemässä lehdessä on 1215 kirjoitusta, mikä tekee keskiarvoksi lehteä kohti noin 174 kirjoitusta. Näistä yhteensä 612 (87) kirjoitusta mainitsee nimeltä tai haastattelee ainoastaan miehiä, 57 (8) ainoastaan naisia, ja 199 (28) molempien sukupuolten edustajia. Valokuvia on kaikkiaan 398 kappalet-

ta, joista miehiä esittäviä 214, naisia esittäviä 55 ja molempia 50 (keskiarvot 57, 31, 9 ja 7). Selvennykseksi katso lopussa olevista liitteistä kuviot 1,3,5 ja 7.

Näissä seitsemässä lehdessä haastatellaan yhteensä 571 miestä, jotka mainitaan nimeltä 2491 kertaa (82/356), sekä 125 naista, nimeltä mainiten 528 kertaa (18/75). Haastatteleematta lehdissä mainitaan 2424 miestä yhteensä 4612 kertaa (346/659) sekä 474 naista 760 kertaa (68/109). Katso lopun liitteistä kuviot 2.4.6 ja 8.

Siten voidaan laskea, että yhtä haastateltua naista kohti löytyy aineiston lehdistä 4,6/4,7 miestä, ja yhtä viitattua naista kohti 5,1/6,1 miestä. Jokaista valokuvattua-kin naista kohti riittää 3,9 miestä. Jokaista kirjoitusta, joka käsittelee tavalla tai toisella vain naisia, kohti on aineiston lehdissä 3,9 vain miehiä sisältävää kirjoitusta.

Epätasa-arvo naisten ja miesten välillä on näitten lukujen valossa Helsingin Sanomien sivuilla jo ilmeinen. Androsentrisyys on seksismin laji, jossa maailma nähdään miehisestä perspektiivistä, ja perin miehisestä perspektiivistä Helsingin Sanomat tässä aineistossa maailman esittää. Miksi näin? Syitä voi olla lukuisia lähtien siitä, että tärkeiksi luokitellut henkilöt ovat tässä maailmassa niin usein miehiä - mutta luokitellaanko jo alunalkaenkin vain miehet tärkeiksi? Onko mieheys tärkeyden edellytys? Kansainvälisessä politiikassa tai valtiontalouksien piirissä esiintyykin enimmäkseen miehiä, mutta miestan lukumääräinen ylivoima vallitsee kaikilla osastoilla. Androsentrismi näyttää olevan valtakunnanlehden sivuilla jokseenkin räikeää. Milloin sukupuolten välisen samanarvoisuuden voi odottaa muuttuvan arkipäiväksi, jos mediat, kuten Helsingin Sanomat, vain uusintavat vanhaa käsitystä miesten tärkeydestä ja naisten marginaalisuudesta heihin nähden?

4. Aineiston kvalitatiivinen analyysi

4.1. Pääkirjoitussivut

Aineiston pääkirjoitussivuille on ominaista sama ilmiö kuin kaikkialla muuallakin lehdessä: naiset häviävät lukumäärässä miehille erittäin selkeästi. Varsinaisiin pääkirjoituksiin, joita on kuudessa lehdessä kolme, ja sunnuntain numerossa kaksi kappaletta, on kelpuutettu mukaan kaksi naista: puolustusministeri Anneli Taina, joka mainitaan nimeltä kerran helikopterihankintoja pohtivassa kirjoituksessa, sekä Suomen Pankin pääjohtaja Sirkka Hämäläinen, jonka näkemyksiä Emun korkovai-
kutuksista siteerataan. Hämäläinen esiintyy aineiston toisessa naista esittävässä pääkirjoitussivun valokuvassa.

Molemmissa tapauksissa nainen esiintyy kaikkea muuta kuin perinteisessä yhteydessä: nämä naiset ovat poliittisesti korkeissa asemissa, joissa he vaikuttavat maanpuolustukselliseen politiikkaan sekä valtiontalouteen. Kumpaankin viitataan joko koko nimellä titteleineen tai pelkällä sukunimellä, eikä mitään sukupuoleen viittaavaa termistöä käytetä. Samalla tavalla pääkirjoitukset käsittelevät miehiäkin, joskin heitä huomattavasti useammin. Mutta eihän naisia olekaan politiikan huipupaikoilla juuri valittavaksi saakka. Kenties heitä alkaisi olla, jos heitä kohdeltaisiin medioissa miesten kanssa samanarvoisina sen sijaan, että palataan samoihin kysymyksiin naisten sopivuudesta presidenteiksi tai muihin korkeisiin virkoihin.

Tainan ja Hämäläisen lisäksi naiseutta pääkirjoituksissa edustaa "äiti maa" -metafora: kirjoituksen mukaan venäläisistä vain joka viides on täysin varma, että maapohjan ostaminen ja myyminen on kaikin puolin luonnollista ja hyväksyttävää toimintaa. Neljä kymmenestä taas uskoo, että maa on "niin kuin äiti, ei sitä voi myydä". Äiti maa -metafora on kiinnostava, ja sitä käytetään eri merkityksessä kuin ilmaisua isänmaa: äiti maa on kielikuvana ikään kuin runollinen, ja viittaa alkupe-

räämme, maasta olet sinä tullut, ja äidistä myös. Äiti maa on kuin vanhanaikainen, passiivinen, lempeä, hieman sentimentaalinen ilmaus, sellainen, jota lännenleffojen intiaanit käyttävät. Isänmaa on dynaaminen, viittaa omistukseen, koska isänmaa on jotain mikä kuuluu tietylle kansalle, se on jotain, mikä on taisteltu omaksi ja omana aiotaan myös pitää. Isänmaa on jonkin verran mahtipontinenkin: ei vettä, rantaa rakkaampaa eikä parempaa. Äiti maa kuuluu kaikille, jopa kasveille ja eläimille, ja siihen liitetään ilmauksia, jotka ovat tuttuja lasten varhaiskasvatuksesta: äiti maalla on syli, hän tuudittaa ja ravitsee, joskus kyllä rankaiseekin. Isänmaa tarjoaa verta ja kunniaa, äiti maa hoivaa ja ravintoa. Äiti maa edustaa luontoa ja ruumista, isänmaa kulttuuria ja henkisiä arvoja, mikä ilmentää yleisemminkin dualistista jaottelua naiset - luonto versus miehet - kulttuuri (mm. French 1985). Mutta onhan aina kunnioitettavaa, etteivät venäläiset katso voivansa myydä äitiään.

Pääkirjoitusten aiheet vaihtelevat Jeltsinin sairastelusta ylioppilaskirjoituksiin ja kansalaisten oikeudenkäyntikulujen korvaamiskäytäntöihin, joten huippupolitiikka ei ole aina määrävässä asemassa näillä sivuilla. Pääkirjoitukset ottavat kantaa hyvin monenlaisiin asioihin, joten luulisi, että naisetkin tietäisivät jostain jotain, tai heidän tajuttaisiin tietävän (kts. esim. Heinämaa 1989). Herää kysymys, tiedostavatko toimittajat naisten vähäisen edustuksen julkaisuissaan, ja nähdäänkö ko. ilmiö ongelmallisena ylipäättään? Olisiko mahdollista kääntyä entistä useammin naisen puoleen tietoa hankittaessa, vai tiedostetaanko lehtitaloissa lainkaan, että nykyinen tyyli on pahasti vinoutunut, androsentrinen?

Aineiston pääkirjoitussivuilla on kullakin myös tavallisesti toimituksen ulkopuolisen henkilön vieraskynäkirjoitus ja/tai kolumni. Aineistossani kaikki yksitoista ovat miesten kirjoittamia, ja ainoastaan yksi on varsinaisesti henkilöä, pastori Antti Kylliäistä käsittelevä. Loput käsittelevät esimerkiksi mielenterveysongelmaisia, nettisurffailua ja henkilökunnan palkitsemisjärjestelmiä. Yksi nainen mainitaan, järjestösihteeri Taija Heinonen, jota myös siteerataan kertaalleen. Kirjoituksissa

mainitaan useita miehiä, mutta heistäkin siteerataan vain yhtä, kulttuurintutkija Marshall McLuhania. Neljässä kirjoituksessa ei mainita ketään henkilöä nimeltä.

Kaikkien aineiston lehtien pääkirjoitussivuilla on otsikon “Muut lehdet“ alle valikoitu yhdestä neljään kirjoitusta maan muista julkaisuista. Alkuperäisen kirjoituksen pääajatuksat ilmaistaan tiivistetyssä muodossa, ja aiheet ovat jälleen moninaiset. Kuudestatoista kirjoituksesta yhdessä esiintyy nainen, yhdeksässä ei nimetä henkilöitä.

Lisäksi kolmessa lehden numerossa on nimeltä mainitun Helsingin Sanomien pääkirjoitustoimittajan kolumni, joka lienee tarkoitettu sikäli henkilökohtaisemmaksi, kun varsinaisten pääkirjoitusten nimettömyys korostaa niiden asemaa lehden virallisen linjan esiintuojina. Näiden kirjoitusten otsikko on “Merkintöjä“, ja niistä kaksi on miesten, yksi naisen kirjoittama. Miestoimittajien kirjoitukset koskevat eduskunnan suhtautumista helikopterihankintoihin sekä harhaoppisuuskysymystä pastori Antti Kylliäisen innoittamana, naistoimittaja puntaroi ruokakauppojen kantaasiakaskorttien todellista hyödyllisyyttä. Näistä vain naistoimittaja kirjoittaa yksikön ensimmäisessä persoonassa: en olekaan menettänyt, ymmärrän hyvin, monelle kuten itsellenikin, useimmiten käyttämäni myymälä. Miestoimittajat ilmaisevat mielipiteensä kolmannessa persoonassa tai passiivissa, eikä heidän henkilökohtainen läsnäolonsa tunnu teksteissä kuten naistoimittajan. Otos on kovin pieni, eikä siitä siten voi vetää pitäviä johtopäätöksiä, mutta se tuntuu vahvistavan näkemystä, että miehet ja naiset ilmaisevat mielipiteitään eri tavoin. Mies ilmoittaa omansa kuin tosiasioina, nainen korostaa, että kyseessä on hänen henkilökohtainen tapansa nähdä asia, eikä hän aseta kokemustaan yleiseksi normiksi. Miehistä itsevarmuutta, vai kyvyttömyyttä asettua toisten asemaan? Naisellista anteeksipyytelyä omista mielipiteistään, vai tajua siitä, että objektiivisia totuuksia on perin harvassa? Vai sattumaa?

Kirjoitusten lisäksi aineiston pääkirjoitussivuilla on kuvituksena valokuvia, joissa kaikissa esiintyy yksi tai useampia henkilöitä, sekä neljä Terhon pilapiirrosta. Pääkirjoitussivujen kolmestatoista valokuvasta siis kymmenessä esiintyy yksi tai useampi mies, kahdessa yksi nainen.

4.2. Premisivut

Premisivut toimivat lehden näyteikkunana, ja ne koostuvat valikoimasta lyhyitä viitejuttuja, joitten aiheita siis käsitellään laajemmin toisaalla lehdessä. Lukumääräisesti naiset eivät pärjänneet miehille kovinkaan hyvin tälläkään osastolla.

Maanantain numeron premisivulla nimeltä mainitaan vain yksi nainen, ja sen lisäksi naiset mainitaan yhdessä, sarjakuvaviihdettä käsittelevässä viiteartikkelissa lukijaryhmänä, joka on jäänyt unohduksiin erikoistumisen myötä. Neljästä valokuvasta kolme esittää miehiä, lisäksi kuvituksena on kaksi piirrosta, joissa kummassakin miespuolinen hahmo. Tiistain numerossa naisia ei esiinny sanoin eikä kuvin. Keskiuviikon lehdessä jo on suuri valokuva, jossa naiset leikkivät lapsia, ja toisessakin kuvassa esiintyy nainen, joskin vain epäselvänä taustalla. Nimeltä mainitaan puolustusministeri Anneli Taina. Torstaina premisivulle on päässyt esikoiskirjailija Anna Lassila, ja hänen sanomisistaan esitetään myös suoria lainauksia. Valokuvia on kaksi, toinen pääministeri Lipposen profiilista, toinen mieltään osoittavista pappeista, joista yksi on naispuolinen.

Perjantaina on jälleen vuorossa suuri valokuva, jossa nainen leikkii vauvansa kanssa. Toiset kaksi valokuvaa esittävät koiraa sekä sukupuoleltaan tunnistamatonta ihmisen korvaa. Perjantain sivulla on myös aineiston toinen (esikoiskirjailija Lassilan lisäksi) suoranaisesti naisia koskeva viitejuttu. Tämä kyseinen viite on otsikoitu “Äidin yötyö lisää vauvan kuolemanvaaraa”, ja siinä kerrotaan tutkimuksesta,

jonka mukaan raskausaikanaan öisin työskentelevien äitien lapsilla on viisinkertainen kuolemanriski. Yötyön aiheuttama riski siis on tutkimuksen mukaan suurempi kuin esimerkiksi raskaan päivätyön, liuottimille altistumisen, tupakan ja alkoholin aiheuttamat. Ilmeisesti ei kuitenkaan suurempi kuin kaikkien mainittujen yhteensä aiheuttama, se ei tekstistä varsinaisesti käy ilmi. Tekstistä ei myöskään käy ilmi, ainakaan premisivulla, onko isien altistumisten vaikutuksia tutkittu, ja jos, niin millä tuloksin. Jutussa ei puhuta naisista, vaan vain äideistä, ja voidaan tietysti ajatella naisen muuttuvan äidiksi jo hedelmöityshetkellä, jos niin halutaan.

Toisessa viitteessä käytetään kielessämme hyvin arkipäiväistä ilmausta, kun internetissä ilmoitetaan olevan jokamiehen ulkomaankauppaa. “Jokamies” on tyypiesimerkki sukupuolisidonnaisesta termistä, jonka katsotaan yleisesti sopivan käyttöön sukupuoli-neutraaleissa yhteyksissä. Tilanteissa, joissa käytetään ilmausta “jokanaisen” (usein huumoripitoisessa tai hieman ironisessa merkityksessä), tarkoitetaan kuitenkin ehdottomasti vain naisia. Mies kelpaa vakiintuneessa kielenkäytössä tarkoittamaan ihmistä yleensä, nainen ei.

Myös Suomen Pankin silloinen pääjohtaja Sirkka Hämäläinen esiintyy perjantain premillä, ja hänen näkemyksistään Suomen Pankin huutokauppakoroista siteerataan useampaan kertaan.

Lauantain premisivulla komeilee viisivuotiaitten tyttöjen kuva, sekä otokset miespianistista, biisoninpäästä sekä testiautosta ja hiihtäjästä Vuokatin hiihtoputkessa. Pikkutyttöjen lisäksi sivulla ei naispuolisia henkilöitä esiinny. Sen sijaan esitellään ylioppilaskokeen matematiikantehtävää, jossa lasketaan metsänomistajalle maksettavia korvauksia, otsikolla “Yo-matematiikassa sai laskea isännän trombikorvauksia”. Jos tehtävässä ei puhuta miespuolisesta omistajasta, johon termi isäntä viittaa, miksi otsikoija liittää siihen sukupuolen, ja automaattisesti maskuliinin? Kyse on stereotyyppisestä ajattelusta, sillä naispuolisia metsänomistajia on. On helppo ajatella, ettei jokamiehistä tai isännistä puhuminen ole suuri asia, mutta jostain se silti

kertoo: syvälle juurtuneista ajattelutavoista, joitten kantajat näkevät silmissään vain isäntiä, kun kyse on metsänomistuksesta. Mieskeskeinen ajattelutapa pohjautuu ideologiaan, joka rakentuu juuri näennäisten itsestänselvyyksien, “luonnollisuuksien” kautta (Hemánus 1973, Fairclough 1993). On luonnollista, että naisiakin voi nimittää jokamiehiksi, on luonnollista, ettei naista nähdä metsätilojen omistajina.

Sunnuntain numerossa on kaksi valokuvaa, nuorisoryhmästä joka edustanee molempia sukupuolia, sekä rekikoirista. Lisäksi piirros, joka esittää elokuvaohjaaja José Juan Bigas Lunaa. Naisia sivulla edustaa jälleen Sirkka Hämäläinen, sekä nuorisjoukkoon liittyvässä viitteessä siteerattu “yksi äiti”. Nimeä hänellä ei liene tai se ei kirjoittajasta ole olennainen jutun kannalta.

Kaikkiaan premisivuille on siis tyypillistä sama kuin muullekin lehdelle, naisten silmiinpistävä vähälukuisuus miehiin verrattuna. Joko naisia sisältäviä artikkeleita ei ole aihetta erikseen mainostaa, tai sitten kyse on pikemminkin siitä, ettei sellaisia artikkeleita ylipäätään ole lehdessä kovin runsaasti. Kyseessä voi olla gynopia, naisten näkymättömyys, tai miesten ja heihin liittyvien aiheiden, miesten intressien nostaminen naisten ohi.

Androsentrismien lisäksi havaittavissa on esimerkki yligeneralisoinnista, kun puhutaan jokamiehen ulkomaankaupasta yhteydessä, jossa tarkoitetaan toki naisiakin. Edelleen ilmenee androsentrismiä, kun metsänomistaja ilmoitetaan isännäksi ilman tietoa tarkoitettusta sukupuolesta. Lisäksi kahdessa yhteydessä naiset esitetään perhesuhteidensa mukaisesti äiteinä, ei nimeltä eikä esimerkiksi naisina. Yhtään isää aineiston premisivuilla ei esiinny, joten en voi vertailla, viitattaisiinko heihin samalla tavoin. Esimerkkejä stereotyyppisestä suhtautumisesta miehiin ei aineistosta juuri ole löydettävissä sen lisäksi, että metsänomistaja luokitellaan automaattisesti miespuoliseksi, joskin stereotypia tässä tapauksessa toimii miesten puolesta: he

ovat niitä, joilla on käsissään omaisuus ja sen myötä valta. Miehet esiintyvät premisivuilla lukuisissa ammateissa valtionpäämiehistä (!) astronautteihin, heillä on monia harrastuksia ja he opiskelevat kieliä, joten millään tavalla yksipuolisesti heidän rooliaan ei näillä sivuilla esitetä. Itse asiassa vain isän rooli puuttuu, vaikka mitä naisiin samoilla sivuilla tulee, äitiys korostuu.

4.3. Tänään-sivut

Tänään-sivuilla Helsingin Sanomat julkaisee nimityksiä, väitöksiä ja palkittuja, kunniamerkkejä ja stipendejä jne, sekä nekrologeja ja nimipäivätiedot. Nämä olen luokitellut, kuten myös esimerkiksi urheilusivujen tuloslistat, toimituksen ulkopuoliseksi aineistoksi. Niinollen se ei ole tutkimukseni kannalta olennaisinta aineistoa vaan tulee käsitellyksi yleisönosastokirjoitusten ja mainosten ohella niiltä osin kuin katson tarpeelliseksi. Tänään-sivuilta tarkastelen toimituksellisenä aineistona henkilöartikkelit, joita on yhdestä kahteen lehteä kohti, pakinan sekä 50 vuotta sitten -palstan, jolla siis esitetään otteita 50 vuotta vanhasta, saman päivämäärän Helsingin Sanomien numerosta.

Aineistoni maanantain numeron henkilökuvassa ei ole syntymäpäiväsankari, vaan eläkeläispiispa Paavo Kortekangas joka on lähtenyt Floridaan turistipapiksi. Kortekankaan perhesuhteista ei kerrota, ei hänen vanhemmistaan eikä mahdollisesta omasta perheestään. Hänestä on artikkelin yhteydessä myös valokuva, jossa hän esiintyy palmun seurassa. 50 vuotta sitten taas mainittiin yksi ministeri sekä yksi presidentti nimeltä ja puolisoineen, puolison nimi ei noihin aikoihin tainnut vielä tuntua oleelliselta. Lisäksi mainitaan Tukholman Helsingin-Avun varapuheenjohtaja, rouva Anna Johansson-Visborg - listan miehet eivät kannan herra-nimitystä tittelinsä lisäksi, eivätkä tietoa aviosäädystään muutenkaan. 50 vuotta sitten julkaisiin kuitenkin myös valokuva, jossa on kolme miestä ja nainen, kouluneuvos

Anni Collan, johon viitataan virkanimikkeellä kuten muihinkin kuvan henkilöihin.

Epäsuorasti Riitta Uosukainen pääsee Toisen miehen pakinaan, jossa ehdotetaan ylioppilaskirjoituksen otsikoksi esimerkiksi "Jokaisella on Topinsa" - tällä viitataan puhemiehen aviomieheen, jolle osoitettu kirje sai Uosukaisen kirjassa niin suuren hälyn aikaan. Tässä tapauksessa mieheen viitataan tuttavallisesti pelkällä etunimellä. Koko nimellä esiintyy entinen mäkihyppääjä omassa otsikkoehdotuksessaan "Rakkaus on nopeampi Nykäsen Mattiakin". Muita otsikoita ovat esimerkiksi "Suomineidon silikonit" sekä "Kesävauva ja puolueen kannatus". Pakinat ovat pakinoita. Sivulla on myös Puhuva pää, eli piirroshahmo ajatelman kera; nyt hahmo on parransängestä päätellen maskuliini.

Tiistain henkilöjuttu on omistettu 60-vuotisjuhliaan viettävälle entiselle rallikuskille, ja otsikon mukaan "rallin ikämies ajaa yhä kovaa". Perhesuhteista käy ilmi, että syntymäpäiväsankarin isä piti moottoripyöräilyä liian vaarallisena poikansa harrastukseksi, joten tämän oli tyytyminen autourheiluun. Mieheen viitataan säännöllisesti joko koko nimellä tai sukunimellä.

Kadunmies-otsikolla pakinoiva Juha Tanttu käsittelee uusia sanoja, joihin on äskettäin törmännyt, ja mainitsee lukija Riitta Lehdon, joka soisi ilmausta "vihainen" käytettävän lehtijutuissakin "masentuneen" sijasta, kun aihetta on. Tanttu viittaa Lehtoon etunimellä. 50 vuotta sitten -palstalla ei viitata henkilöihin.

Keskiviikkona henkilökuvassa esiintyy 60 täyttävä tenoribaritoni, johon viitataan pääsääntöisesti pelkällä sukunimellä, eikä etunimellä kertaakaan. Hänen perheestään ei mainita mitään. 50 vuotta sitten taas kuvattiin samaan kuvaan miespuoliset ministeri, kalastaja, agronomi ja konttoristi sekä naispuolinen rva, artikkelissa mainitaan ainoastaan Yhdysvaltain presidentti Truman. Keskiviikon pakina on Origon, joka lainaa keskustelua sukupuoleltaan tunnistamattoman tuttavansa

kanssa, sekä siteeraa Luis Bunuelia. Origen viesti on, että tupakointia yleisellä paikalla vastustavat ovat arjen fasisteja.

Torstaina kirjoitetaan tällä kertaa 50 vuotta täyttävästä miehestä, joka on otsikon mukaan “uskaltava multirumpali ja tuleentuijottaja”. Hänen esittelyssään mainitaan miesten ohella yksi nainenkin, Anneli Saaristo, jonka yhtyeessä sankari on soittanut. Rumpaliin viitataan säännönmukaisesti sukunimellä, ja mahdolliset perhesuhteet jätetään artikkelin ulkopuolelle.

Juha Tantu pakinoi jälleen, pakinassa mainitaan nimeltä kolme miespuolista elokuvaohjaajaa. 50 vuotta sitten ei mainittu valituissa jutuissa naisista mitään, eikä heitä tällä kertaa ole kuvassakaan, joka on täynnä korkea-arvoisia valtiomiehiä.

Perjantaina Tänään-sivuilla on poikkeuksellisesti kahden 50-vuotiaan henkilöjuttu. Toinen sankareista on nainen, Ulpu Iivari, josta otsikko kertoo, että *oikeasti* hän ei ole mikään tantta (kursiivi kirjoittajan). Ei oikeasti? Näyttääkö hän sitten tantalta, tai käyttäytykö kuin tantta, mitä se sitten lieneekin? Yrittääkö hän esiintyä tanttana, epäonnistuen kurjasti kun toimittajakin näkee hänen lävitseen ja huomaa, ettei hän *oikeasti* sitä ole? Vai lähteekö toimittaja siitä, että 50-vuotiaat naiset noin yleensä ovat tanttoja, mutta Iivari siis poikkeuksellisesti ei? Saman lehden toinen syntymäpäiviä viettävä, miestoimitusjohtaja, on otsikon mukaan “ihmismielen insinööri”. Muissa numeroissa miehet ovat olleet otsikoissa eläkeläispiispoja, rallin ikämiehiä, tenoribaritoneja, multirumpaleita ja tuleentuijottajia. Ulpu Iivari ei ole oikeasti tantta.

Artikkelissa kerrotaan edelleen, että oikeasti Ulpu Iivari ei ole tantta, vaan hänessä on luonnossa tyttömäistä pehmeyttä ja herkkä hymy. Tästä voi päätellä, että Iivarin julkisuuskuva ilmeisesti on tantan kuva - luonnossa hän on tyttömainen, pehmeä ja hymyilevä. Hän kuulemma näyttää melkein haavoittuvalta, mutta osaa

politiikan, koska puhui Mustassa laatikossa tukkoon Timo Harakan ja Matti Wuoren, vaikka nämä ovat suulaita ja teräviä.

Iivari on kirjoittajan mukaan usein tuohtunut tai tohkeissaan. Hän on poromiehen ja kansakoulunopettajan tytär, seitsenlapsisen sisarusparven vanhin, joka jo varhain osasi "orkaniseerata". Hän on asunut aviovaimona New Yorkissa ja europarlamentaarikkona Brysselissä. Hänellä oli melko kiivas ura toimittajasta ja demariaatteen omaksuneesta puoluetoimitsijasta eduskuntaan ja EU-parlamenttiin. Ja näin lausuu toimittaja: "Ehkä sääli. Poliitikothan ovat uusiutuva luonnonvara, varsinkin pudonneet idealistit. Mutta minkä pitokokin maailma onkaan Iivarissa menettänyt!" Seuraavassa kerrotaan, miten Ulpu Iivari-Tapiola silppusi ja vispasi käsin jokaisen ruokalajin tarvikkeet, ja miten täysin eleettömästi hän yhä hoitelee tuttavaperheen esikoisen lakkiaistarjoilun kahdellesadalle hengelle. Ja miten hän sisarineen oman syntymäpäivänsä aattona hääri päiväkausia isän 75-vuotispäivän kunniaksi.

Kun Iivari kutsuttiin demarien puoluetoimistoon töihin, hän oli kunnioituksesta kankea, mutta mistä siellä kahvinkeitin ympärillä sitten puhuttiinkaan aamunavauksessa? Peyton Placesta. Mutta ei Iivari sitten talon tavoille totuttuaan ollut kovin hämmästynyt, kun häntä kysyttiin puoluesihteeriehdokkaaksi.

Brysseliin Iivari pääsi ensimmäisten europarlamentaarikkojen joukossa, muttasitten hän putosi EU-vaaleissa. Mutta asiat eivät olleet kovin huonosti, koska hän pääsi Grey Eminencen viestintätoimistoon yritysconsultiksi! Lopuksi toimittaja lainaa Iivaria: "Mä olen aika hyvä luopumaan. Mä olen entisten poikaystävien ja entisen aviomiehen kanssa hyvä kaveri. Yritän pitää ajatuksen, että elämä on muutakin kuin politiikkaa." Mihin toimittaja iskee loppukaneetin: On esimerkiksi laitettava ystäville ruokaa.

Iivarin henkilöjuttu on aineistossani sarjassaan ainoa, jossa haastateltavaan viitataan etunimellä, joskin vain yhden kerran. Hän on myös ainoa, jonka puheenvuorot kirjoitetaan puhekielisessä muodossa (mä-pronominin käyttö, murteelliset ilmaukset). Hänen perhetaustansa selvitetään. Hänen poliitikonuransa kuitataan “pudonneeksi idealistiksi”, ja todetaan että hän olisi ollut parempi pitokokki, niin hyvin kuin hän osaa järjestää juhlia sekä silputa ja vispata. Hän “pääsee” Brysseliin ja viestintätoimistoon, kun miehet ovat “hypänneet” eduskuntaan, “siirtyneet” rakennuksille, “matkanneet” turistipapiksi, “vaihtaneet kutsusta paikkaa” ja niin edelleen. Ulpu Iivari päästetään, miehet menevät (miesten esittäminen aktiivisina, naisten passiivisina, kts. esim. Eichler 1988). Ulpu Iivari on “usein tuohtunut ja tohkeissaan”, miesinsinööri “pitää henkilökohtaisesti tärkeänä”. Toimittaja kertoo, että on vaikea arvioida, paljonko Iivarissa on peluria, ja “puhetulvaa kun kuuntelee, ei ota uskoakseen, että Iivari joutui kiemuroihin ilman omaa pyrkyryyttään”. Iivari “muistaa” mainita olevansa iloinen saamistaan äänistä. Ja lopuksi piste iin päälle: elämä on muutakin kuin politiikkaa, kuten esimerkiksi ruuanlaittoa. Hyvää syntymäpäivää vaan Ulpulle joka ei olekaan mikään tantta.

Toiseen sävyyn kirjoitetaan 50 täyttävästä Neuromag Oy:n toimitusjohtajasta: otsikossa häntä kutsutaan “ihmismielen insinööriksi” (!). Ei puhetta siitä, onko hän vai eikö oikeasti ole äijänkappänä. Insinöörin taustasta käy ilmi, että hänellä on metsänhoitajaisä, ja että hän on evakkoperheen kuopus. Hänen kouluttautumistaustansa ja työelämänsä käydään läpi positiiviseen sävyyn. Insinööri palaa johtamaan ja siirtyy toimitusjohtajaksi, hän jopa innostuu, muttei ole tuohtunut eikä tohkeissaan. Kuitenkin myös hänen elämässään on muutakin kuin toimitusjohtajuus: tytär Marleena on lupautunut viemään isukin Spice Girlsien konserttiin, ja kesällä mennään yhdessä veneilemään.

Origon pakinassa on “ote” presidentti Ahtisaaren päiväkirjasta. Etunimeä käytetään niin Eevasta, Billistä kuin Boriksestakin. 50 vuotta sitten ei naisista kirjoiteltu, kahdeksan miestä sentään mainitaan.

Lauantain Tänään-sivulla ei esitellä syntymäpäiväsankaria, vaan poikkeuksellisesti väitöskirjan valmistanut teknologian tuntija, miespuolinen. Tuoreen tohtorin taustoja tai perhesuhteita ei selvitetä, eikä hänen henkilökohtaiseen persoonaansa muutenkaan kajota. Hänkin “muistaa“ kiittää työtovereitaan, joista yksi on sivulla ainoana mainittu nainen. Pakinaa, piirroksia tai muuta toimituksellista aineistoa sivulla ei ole, kun 50 vuotta sitten ei lehti ilmestynyt palmusunnuntain vuoksi.

Viikon viimeisellä Tänään-sivulla ei ole minkäänlaista henkilökuvaa, vaan esitellään Suomen ensimmäinen valtakunnallinen asiakastuulivoimala. Valokuvassa ovat yhtiön osakkaat, joista kolme on miehiä ja kaksi naisia. Kumpaakin naista ja miehistä kahta siteerataan, naisia kahdesti, miehiä yhdeksän kertaa. Kaikkien osakkaitten iät mainitaan ilmeisesti siksi, että he ovat varsin nuoria.

50 vuotta sitten -palstalla on kollaasikuva, joka on koostettu kolmesta eri valokuvasta. Yhdessä on naisekin, mutta he kuuluvat erittelemättömään, Maamme-laulua laulavaan yleisöön. Kahdessa muussa kuvassa on pelkkiä miehiä. Teksteissä mainitaan nimeltä kolme miespoliitikkoa.

Johtopäätöksenä aineiston Tänään-sivuista voi todeta, ettei sukupuolten samanaarvoisuus niillä kaikissa tapauksissa jyllää. Ainoaa naispuolista syntymäpäiväsankaria kunnioitetaan osittain peräti ilkeämielisellä kirjoituksella, jossa tulee myös näkyvästi ilmi, että viisikymppisiä naisihmisiä sopii lähtökohtaisesti olettaa tannoiksi (indoktrinaatiot, Hemánus 1973). Yhdessäkään miestä käsittelevässä henkilöartikkelissa ei päähenkilöä ja hänen elämänuraansa arvostella ilkeään sävyyn, saati todeta, ettei hän mikään kääkkä olekaan. Rallin ikämieskin on kunnioittava ilmaus. 50 vuotta sitten naiset olivat rouvia, neitejä ja puolisoita, kerran sentään jopa kouluneuvos. Pakinoissa esiintyy molempia sukupuolia miesten lukumäärältään johtaessa, ja genrelle ominaisesti molemmat sukupuolet esiintyvät paikoin

vain etunimeltä mainiten. Piirroksissa esiintyy vain miespuolisia hahmoja, valokuvissa kumpikin sukupuoli.

4.4. Kotimaanosasto

Neljäs, ja samalla ensimmäinen sivumäärältään laajempi osasto on kotimaanosasto, jolla nimityksen mukaisesti käsitellään kotimaan tapahtumia ja uutisia, jotka eivät kuitenkaan liity urheilun tai talouden piiriin. Kotimaanosaston naiskuvat käyn läpi tilanteen mukaan enemmän tai vähemmän yksityiskohtaisesti, niin kuin katson tarkoituksenmukaiseksi. Tapaukset perustelen tarvittaessa.

Lukujen perusteella miehet ja heidän asiansa näyttävät olevan tähdellisempiä kotimaanosastollakin. Kirjoituksia aineistoni lehdissä oli tällä osastolla kaikkein eniten, mutta naiset eivät ylitä uutiskynnystä ollenkaan niin helposti kuin miehet edes tässä tasa-arvon mallimaassa.

Maanantain numerossa pistää jo ensimmäisellä kotimaansivulla silmään lyhyt, kahden palstan levyinen artikkeli, jonka mieskirjoittaja pohdiskelee, pitäisikö Minna Canthin syntymäpäivänä liputtaa. Otsikko kuuluu: Liputettaisiinko Minnan synttäriä? Etunimen ja puhekielisen, jopa lapsenomaiseksi tulkittavan "synttäri" -ilmauksen käyttö paljastaa, että idea on kirjoittajasta jokseenkin humoristinen. Ja teksti alkaa: Kuka olikaan Minna Canth? Tekstissä kirjoittaja käyttää Canthista pelkkää etunimeä neljä kertaa, koko nimeä kolmesti. Vitsikkääseen sävyyn kirjoittaja miettii, onko hänellä meille eurosuomalaisille vielä sanomista, kertoo, että hän on kuopolaisten mielestä jäänyt liian vähälle huomiolle, ja lopuksi hän kehottaa, että liput vaan "rohkeasti" (?) salkoon muuallakin (kuin Kuopiossa, jossa Canthin syntymäpäivää kunnioitettiin liputuksella), "ymmärsihän Canth meitä miehiäkin".

Artikkeli on hyvä osoitus siitä, että Canthin kaltaisille tasa-arvotaistelijoille on tarvetta vielä nykyäänkin. Kirjoittajan kyvyttömyys ottaa tunnettu kirjailija vakavasti on ilmeistä. On tietysti mahdollista, että hän kirjoittaisi Kivestä tai Runebergistäkin samaan tyyliin ja etunimellä, mutta todennäköistä se ei ole. Kuten kirjoittaja mainitsee, ei Suomi kunnioita ketään merkkinaistaan virallisella liputuspäivällä, eikä se ihme olekaan, jos kirjoittajan asenne on vallitseva. Mutta onhan Canthin liputukselle toimittajan mielestä perusteetkin, jos hän kerran ymmärsi miehiäkin, joskaan puute ymmärryksestä naisia kohtaan ei ole estänyt kenenkään miehen kunnioittamista liputuksella.

Samassa numerossa pikku-uutinen kertoo murtomiesten sytyttäneen autotallin Tampereella. Ilmeisesti murtomiehiä ei saatu kiinni, eikä tekstistä käy ilmi, että murtautujien sukupuoli olisi tunnistettu, joten sukupuolen ilmaiseva termi perustuu oletukseen, etteivät naiset murtaudu autotalleihin eivätkä sytyttele niitä palamaan. Poliisilla on epäilemättä kokemusta tämänkaltaisesta rikollisuudesta ja mahdollisesti hyvä syy uskoa tekijöitä miehiksi, mutta sukupuolineutraali ilmaus olisi toiminut tekstissä aivan yhtä pätevästi. Samalla vältettäisiin se kenties jopa silminnäkijähavaintoihin alitajuisesti vaikuttava oletamus, että murtautuja on aina mies.

Maanantain numeron viimeiseltä kotimaansivulta löytyy naisasiaa sivuava artikkeli, jossa kerrotaan Euroopan unionin yhteisöaloiteohjelmista ja mm. naisten työllistämishjelmasta. Ohjelman kerrotaan pystyneen parantamaan naisten työllisyyttä, mutta mainitaan, että hankkeen jatko on epävarma. Artikkelin liittyvässä kainalojutussa kerrotaan Joensuulaisesta Äidin valinta -projektista, jonka tarkoitus on tukea vammaisten tai pitkäaikaissairaitten lasten äitejä - projekti on tarkoitettu vain naisille. Artikkelissa projektivastaava toteaaakin, että vammaisen lapsen uuvuttava hoito on useimmiten äidin varassa isän "tehdessä pitkää päivää". Tekstistä ei käy ilmi, yrittääkö naisten taakkaa pienentää siirtämällä sitä miestenkin vastuulle, sen sijaan naisia tuetaan työn tai opiskelun syrjään kiinni ja koulutetaan toisia työttömiä (naisia?)

“tuuraamaan“ heitä - ilmeisesti lapsenhoidossa. Epäilemättä hieno asia, mutta toivotavasti vammaisten lasten isiäkin tuetaan hoitamaan oma osuutensa lapsen hoidosta.

Tiistain kotimaansivut aloittaa vanhuksen yksinäisyyttä käsittelevä artikkeli, jossa kerrotaan vaimon kuoltua 13 vuotta yksin eläneen miehen elämästä. Vaimoa ei mainita nimeltä. Artikkelista käy ilmi, että suurin osa yksin elävistä vanhuksista on naisia, ilmeisesti siksi, että naiset elävät keskimäärin miehiä pitempään. Ehkä joku vanha nainenkin olisi ollut artikkelin arvoinen. Artikkelissa kertoillaan vanhasta miehestä lempeään sävyyn, mainitaanpa, että monissa hänen suosikkiohjelmissaan on nättejä tyttöjä. Kirjoittajan myötätuntoinen asenne tuntuu jopa hieman holhoavalta, kuin ei vanhus aivan täysivaltainen aikuinen olisikaan, etunimellä häntä ei kuitenkaan nimitellä. Mutta eipä tässä maailmasta juuri liikaa myötätuntoa löydy, ja pehmeämmällä otteella kirjoitettu artikkeli on mukavaa luettavaa kriisien ja yhteenottojen lomassa.

Seuraavalla aukeamalla esiintyy Paavo Lipponen navetassa suojamyssy päässään talikonvarressa. Kuvasta henkii hienoinen lavastuksen tuntu, eikä kuva varsinaisesti liity kopterikauppoihin, joita sen ympärillä oleva artikkeli selvittelee. Kainalojutuksessa selviää pääministerin oudon kontekstin syy, Itä-Suomen vierailu. Toisen sivun pikkuartikkelissa sivutaan naisasiaa, sikäli kun edellisen numeron väite äideistä vammaisten lasten päähuoltajina on totta: omaishoitolakia on tulkittu vastoin lain henkeä, eikä lomina ole omaishoitajille järjestetty lain edellyttämällä tavalla - jos omaishoitajat olisivat useammin myös miehiä, olisiko tällainen kohtelu mahdollista? Ja jos hyvinvointivaltion alasajo pakottaa naiset siirtymään lasten, vanhusten ja vammaisten ilmaishoitajiksi, omaishoitajien lomista tulee entistä suurempia (nais-) joukkoja koskeva ongelma.

Etunimiä käytetään sanomalehtikirjoittelussa pääsääntöisesti lapsista, naisista silloin tällöin, ja miehistä poikkeustilanteissa. Siinä kahdeksantoistavuotias (ikää ei mainita) naispuolinen abiturienti lasketaan jompaan kumpaan ensin mainittuun kategori-

aan, kun hänestä käytetään etunimeä. Artikkelissa käydään läpi hänen ajatuksiaan kirjoituksista ja niiden jälkeisestä elämästä, todetaan että hän pelaa jääkiekkoa Saipan naisjoukkueessa (ei siis tyttöjoukkueessa), ja mainitaan, että hän pukeutui kirjoituksissa verkkareihin. Yhden palstan jutussa taas kerrotaan eläkeläisen joutuneen puukotetuksi Mäntyharjulla, eikä tekstistä käy ilmi kyseenomaisen eläkeläisen sukupuolta, mikä on erikoista, sillä pahoinpitelyistä ja tapoista kertovissa teksteissä kyllä yleensä mainitaan niin uhrin kuin tekijänkin sukupuoli. Tässä tapauksessa ei kumpaakaan. Pitäisikö nimityksestä eläkeläinen käydä ilmi, että hän on jompaa kumpaa sukupuolta - kenties mies, samalla tavalla kuin monia ammattinimikkeitäkin käytetään pelkiltään, kun kyse on miehestä, ja nais-etuliitteellä, kun naisesta? Vai onko kyse siitä, että vanhemman (tosin myös muita kuin vanhuuseläkkeitä myönnetään) ihmisen sukupuolelle ei enää aseteta niin suurta merkitystä?

Keskiviikon kotimaanosaston ensimmäiseltä sivulta löytyy esimerkki, jossa miehestä käytetään pelkkää etunimeä, vaikka muualla artikkelissa käytetään säännönmukaisesti joko koko nimeä tai pelkkää sukunimeä. Kyse on kainuulaisesta kielikoulusta, jossa vanhempaa ikäluokkaa valmennetaan englannin kielessä, jotta he voisivat käyttää kieltä matkailijoiden kanssa. Nimeltä mainituista opiskelijoista kolmen iät kerrotaan (57, 50 ja 60), kolmen muun jäivät salaisuudeksi. 50-vuotiaasta miehestä käytetään kerran pelkkää etunimeä, naispuolisesta opettajasta sekä niinkään naispuolisesta projektipäälliköstä käytetään useampaan kertaan sukunimiä. Tästä artikkelista henkii lievänä samantyylinen holhoavuus kuin aiemmin mainitusta, yksinäisestä miespuolisesta vanhuksesta kertovasta artikkelista - johtuuko tunne sitten siitä, että ns. miehen ikään ehtinyttä nimitetään etunimellä, kun korkeamman auktoriteetin omaavista käytetään korrektisti sukunimiä. Suhtautuuko Helsingin Sanomat vanhempiin ihmisiin vähemmän vakavasti? Lempeys ei ole pahasta, kunnioituksen puute on.

Seuraavaksi löytyy jälleen esimerkki, jossa lapsensa Viroon siepanneesta naisesta käytetään ainoastaan ilmausta äiti. Samassa artikkelissa puhutaan myös lapsen isästä, ja hänestäkin käytetään vain perhesuhteen ilmaisevaa nimitystä isä. Nimitystä nainen olisi kuitenkin perustellumpaa käyttää niissä yhteyksissä, joissa sukulaisuussuhde on jo käynyt selväksi eikä erehtymisen mahdollisuutta ole. Nainen on muutakin kuin äiti, äitiys on vain osa naisena olemista, kuten isyys osa mieheyttä, eikä naista ole tarpeen nimittää äidiksi kuin suhteessa lapsiinsa. Omaa poikaansa lukuun ottamatta tuomittu nainen ei ole kenellekään muulle äiti, joten on korrektaa käyttää hänestä samoja nimityksiä kuin muussakin sanomalehtikielessä. Isän nimityksen käyttö tässä artikkelissa näyttää perustellummalta, koska hän olisi vaarassa sekoittua artikkelissa mainittuun toiseen mieheen, joka avusti naista lapsen sieppauksessa.

Sivulta löytyy myös artikkeli, jossa kerrotaan pienten kuntien palokunnissa vallitsevasta miehistöpulasta. Kenties miehistöpulaa saataisiin vähennettyä, ellei sanomalehtiartikkelissakin oikein rautalangasta väännettäisi, että palokunta koostuu miehistä. Artikkelissa puhutaan miehistöstä, ei henkilökunnasta, palo- ja sammutusmiehistä, ei esimerkiksi sammuttajista, kerrotaan, miten kauan hälytysyksikköön värvätty mies pysyy sammutuskurssin jälkeen mukana, monenko miehen vahvuus palokunnassa on, sekä montako miestä päivälähtöön saadaan päällikön lisäksi. Sen jälkeen ilmoitetaan, että sammutuskurssilla on mukana myös kolme naista, ja että palopäällikkö uskoo heidän selviävän siinä kuin miehetkin: heille sopivia tehtäviä löytyy niin ensiavussa kuin sammutus- ja pelastustilanteissakin. Siis uskotaanko naisten selviävän siinä kuin miehetkin, vai eikö uskota, kun "naisille sopivat" tehtävät näyttävät kuitenkin olevan ainakin osittain erikseen? Eivätkö naiset, eikä kukaan nainen, selviä kaikenlaisista tehtävistä, kuin miehet, ilmeisesti kaikki miehet selviävät? Artikkelisiin liittyvässä kuvassa on kaksi pikkutyttöä, jotka "pääsivät paineilmanikoihin turvatyynyjä tyhjennettäessä".

Human interest -otetta tavoitellaan taas artikkelissa, jossa kerrotaan eduskunnan vaihdoksessa uudeksi kansanedustajaksi valitusta Rauha-Maria Mertjärvestä. Häntä

ei nimitetä etunimellä, mutta korostetaan otsikkoa myöten, miten häntä jännitti niin että munkistakin jäi puolet syömättä. Artikkelin sävy on kepeä, eikä Mertjärvestä saada tietää juuri muuta kuin että eduskunta on hänelle ennestään tuttu vain lehteriltä. Myös hänen asuinkumppaninsa kissa sekä aikuisten tyttären kotipaikka käy selville. Eihän politiikan tarvitse aina olla niin tiukkapipoista, ja voihan olla että miehestäkin saatettaisiin kirjoittaa vastaavaan sävyyn. Ainakin jos hän on yksinäinen vanhus, poliitikosta ehkä ei.

Seuraava miehiä ja naisia käsittelevä artikkeli kertoo ammattien välisistä kuolleisuuseroista, joita koskeva tutkimus osoittaa, että pitemmälle koulutetut myös elävät pitempään. Naiset elävät keskimäärin pitempään kuin miehet, ja myös työikäiset miehet kuolevat työikäisiä naisia useammin. Väliotsikoissa kerrotaan, että “Mieslääkärit elävät pitkään“ ja “Hoitajilla iso itsemurhariski“. Teksteistä käy ilmi, että mieslääkärit elävät jopa 14 vuotta pitempään kuin rakennustyömiehet, sekä että pitkälle koulutettujen naisten itsemurhatilastoja johtavat lääkärit - eivät suinkaan hoitajat, kuten väliotsikosta voisi päätellä. Tosin myös farmasian alan töissä ja hoitajina työskentelevillä naisilla on kohonnut itsemurhariski. Onko se todella “iso“, ei tekstistä käy ilmi, riippuu luultavasti siitä mihin vertaa. Todetaan kuitenkin, että naiset tekevät vain pienen osan kaikista itsemurhista. Olisi mielenkiintoista lukea, miksi hoitoalalla työskentelevät ihmiset tekevät enemmän itsemurhia sukupuolesta riippumatta. Kuormitetaanko työntekijöitä naisvaltaisella alalla kohtuuttomasti työn henkiseen ja fyysiseenkin raskauteen verrattuna? Huonosti palkatut, ylityöllistetyt hoitajat väsyvät elämään, samoin paremmin palkatut lääkärit - miksei tutkiva journalismi nosta aihetta esiin ja päivänvaloon?

Yhden palstan uutinen kertoo otsikossaan, että mies puukotti naista Oulussa. Myöskään tekstissä tekijää ei aluksi piiloteta sivulauseeseen, vaan hänet nostetaan myös kieliopin tasolla sille paikalle, johon hän kuuluu: mies puukotti naista hengenvaarallisesti. Passiivissa ilmaistut rikokset tyyliin “naista (tai miestä) puukotettiin Oulussa“

ovat hyvin tavallisia sanomalehdissä, ja ne nostavat esiin uhrin kätkien näkyvistä sen, ettei puukko itsestään uhriin uppoa.

Pieni laihtuminen laskee selvästi yli 60-vuotiaiden verenpainetta, kertoo otsikko, ja artikkelissa kerrotaan yhdysvaltalaisesta tutkimuksesta, jonka mukaan jo vähäisetkin elämäntapojen muutokset pudottavat "varttuneempien" korkeaa verenpainetta. Tutkimuksessa oli mukana ylipainoisia miehiä ja naisia, eikä heidän välillään ilmeisesti havaittu eroja, tai ainakaan niistä ei mainita. Kuitenkin kyse on sydän- ja verisuonisairauksista, joita perinteisesti pidetään miesten sairauksina jopa niin, etteivät lääkärit aina ota sydänkipuja valittavia naisia vakavasti. Koska sukupuolten sairastuvuudella on eroa, ja ylipainon on todettu olevan haitallisempaa miehille kuin naisille, tuntuu oudolta, ettei eroja olisi.

Torstain kotimaansivut avaa sosiaalibarometri, joka kuvaa väestöryhmien hyvinvointia. Taulukko erottelee ikäryhmät, perhetyypit, työllisyystilanteen ja asuinpaikan mukaan sekä erottelee vielä opiskelijat, eläkeläiset, pitkäaikaissairaat, vammaiset, mielenterveys- ja päihdeongelmaiset sekä ylivelkaantuneet. Vain yksi erottelu puuttuu: miehet ja naiset, mikä nähdäkseni nolaa tutkimuksen, sillä miesten ja naisten tuloerot ovat edelleen selvät niin, että työssäkäyvät kuten ansiosidonnaisella päivärahalta tai eläkkeellä olevat miehet voivat taloudellisesti usein hyvinkin selvästi paremmin kuin naiset (Eichler 1988, Kangasniemi 1997). Sukupuolen kieltäminen yhteiskunnallisesti merkittävänä muuttujana on seksismiä ja tarkemmin määriteltynä gendersokeutta, ja siihen Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto syyllistyy laatiessaan barometrin, joka ei ota huomioon miesten ja naisten erittäin todellisia tuloeroja tämän päivän Suomessa. Osaltaan siihen syyllistyy myös Helsingin Sanomat julkaisessaan artikkelin, jonka yksi väliotsikko jopa kuuluu "Työura määrää hyvinvoinnin", eikä vieläkään huomaa, että naisen työura poikkeaa voimakkaasti hänen miehensä työurasta, jos nainen haluaa synnyttää lapsia. Myöskään kotityössä olevia naisia ei ole barometrissä väestöryhmänä huomioitu.

Artikkelissa, jossa kerrotaan, ettei Matti Puhakan nimitys Kelan johtoon ohi Lea Savolaisen ollut vastoin tasa-arvolakia, käsittelee osapuolia tasapuolisesti ja asiallisesti, eikä kummankaan osapuolen tekemisiin liittyvät sanavalinnat sisällä arvotuksia puoleen tai toiseen.

Perjantain kotimaanosan ensimmäisen sivun pääjuttu esittää terveystieteiden ja dieettiäidit nuorison syömishäiriöiden syyksi. Todetaan, että syyllistävä terveystieteiden ja painoindeksien vahtiminen mahdollisesti altistaa nuoret syömishäiriöille, samoin kuin ikuisella laihdutuskuurilla olevat äidit. Niinikään urheiluvalmentaja voi painostaa niin sanottujen esteettisten (naisurheilu-) lajien harrastajan bulimiaan. Isät eivät nähtävästi vaikuta lastensa syömishäiriöihin millään tavalla, tai jos vaikuttavatkin, se ei ole tämän tutkimuksen tekijää eikä Helsingin Sanomien toimittajaa kiinnostanut. Psykologi Susanna Saarilehto taas ihmettelee artikkelissa varsinkin aiheellisesti, onko unohdettu, että naisen kehossa kuuluukin olla enemmän rasvaa kuin miehillä, ja toteaa lihomisen olevan kuitenkin useammin miesten kuin naisten ongelma.

Kainalotutussa sosiologian laitoksen miesdosentti kiistää, että laiha naisihanne voisi vaikuttaa ainakaan ratkaisevasti siihen, että nuoret tytöt nälkiinnyttävät itsensä, koska "pyhää anoreksiaa" oli jo keskiajalla. Sen sijaan anoreksia on seurausta siitä, että tyttö kokee ruuan edustavan äitiä, josta hän pyrkii irrottautumaan. Lisäsyitä on myös se, ettei tyttö halua kasvaa naiseksi, koska heidän on hankalaa yhdistää ura ja perhe. Lopuksi dosentti toteaa, että päinvastoin kuin keskiajalla itsensä kuihuttaneita naisia, nykyanorektikkoja ei ihaille muut kuin korkeintaan he itse, mikä lausunto pistää ihmettelemään, missä universumissa dosentti oikein elää. Anorektikkomallit ja kaudenuskungattaret saavat totisesti ihailua kautta maailman, ja ansaitsevat miljoonia dollareita samaan aikaan kuin missikisojen jälkeen normaalipainoon palautuva nainen sai osakseen julkista pilkkaa. Alle kymmenvuotiaat pikkutyöt huolehtivat reisis-tään ja vatsoistaan, mitä eivät oman ikäluokkani tytöt viisitoista - kaksikymmentä

vuotta sitten taatusti tehneet. Kaikki aikuisiksi kehittyvät naiset joutuvat irrottautumaan äidistään, eikä tässä artikkelista ainakaan käy ilmi, miksi juuri viime vuosikymmeninä on yhtäkkiä niin paljon sellaisia, jotka tekevät eron kieltäytymällä syömästä. Sen sijaan, että jotkut tutkijat haluavat löytää äideistä syyn kaikkeen, mikä menee pieleen (Eichler 1988), olisi ehkä hedelmällisempää tehdä tutkimusta, jossa ei jo lähtökohtaisesti päätettäisi, mistä vian täytyy löytyä. Dosentti ei mainitse isiä, eikä syytä siihen, miksi pojillakin on anoreksiaa - eivätkö hekään halua astua nykynaisen rooliin?

Äidin yötyön vaikutuksia sikiöön käsitellään artikkelissa, johon viitattiin aiemmin premisivuilla. Kaikki olennainen artikkelin antama tieto näyttää kerrotun jo premillä, joten mitään uutta ei varsinainen artikkeli viitejuttuun lisää.

Kolmasosa henkilökunnasta myöntää, että vanhuksia satutetaan turhaan, kuuluu otsikko, ja alaotsikossa tutkija sanoo, että ikäihmisten kohtelu laitoksissa riippuu osastonhoitajasta. Vanhusten hoitoa laiminlyödään tahallisesti ja tahattomasti, puhtaudesta ei huolehdi riittävästi, vanhus ei välttämättä saa vettä tai apua pyytäessään, ja heitä jopa satutetaan fyysisesti. Työtoverit eivät puutu tilanteeseen, ja osastonhoitajasta riippuu, puuttuuko hän. Näyttää siltä, etteivät naiset ole automaattisesti helliä hoivaajia, vaikka hoitoalalle hakeutuvatkin. Voikin kysyä, onko hoitoala mahdollisesti joillekin naisille ala, jolle hakeudutaan, ellei mikään muukaan tunnu kiinnostavan, jonkinlainen itsestäänselvyys - kaikki naisethan ovat synnynnäisiä hoitajia? Jos asenteet muuttuisivat, hoitoalalle päätyisivät ehkä vain ne, jotka tuntevat todellista kiinnostusta, ja joitten taipumukset sopivat tähän erittäin vaativaan työhön. Luonnollisesti henkilökunnan supistuksista johtuva työntekijöitten ylikuormittuminen on ongelma, joka olisi aika alkaa ottaa vakavasti.

Kännykät puhuttavat lauantaan kotimaansivuilla, ja käsipuhelinten käyttötottumuksia tarkkailee valpas toimittaja. Kummastakin naispuolisesta, nimeltä mainitsemastaan kännykänkäyttäjistä toimittaja käyttää pelkkää etunimeä kuten toisen naisen puoli-

vuotiaasta vauvastakin. Lisäksi hän mainitsee kolme miestä, joista kahdesta hän käyttää sukunimiä, yhdestä kerran suku-, kerran etunimeä. Ilmeisesti naisista on edelleen helpompi käyttää vähemmän korrekteja puhutteluja.

Sairaanhoidon opettaja Helena Tornberg vaatii hoitajille oikeutta olla oma itsensä ja jopa suuttua työpaikallaan. Tornberg kouluttaa artikkelin mukaan hoitoyhteisöjä ja levittää ajatusta sanattoman viestinnän merkityksestä, ja on tehnyt työtään viidettä vuotta. Käytännön kokemuksen ammattiinsa hän on artikkelin mukaan kuitenkin koonnut olemalla kirkkoherran puoliso ja seitsemän lapsen äiti - "muuten hän ei uskaltaisi sanoa ajatuksiaan ääneen". Seitsemän lapsen äitiyskö naiselle antaa ammattipätevyyden, vai kirkkoherran puolisona oleminen? Tornberg kertoo, miten hän oli saanut loppuunpalaneen hoitajan taas tuntemaan ammattiylpeyttä saamalla hänet muistelemaan, mitä kaikkea hyvää hän on käsillään saanut aikaan. Jos tuo loppuunpalanut hoitaja saisi työstään sen rasittavuutta vastaavan korvauksen, eikä hoitohenkilökuntaa aina vain pyrittäisi vähentämään vähentämistään, hän voisi ehkä tuntea muittenkin arvostavan hänen työtään - näkökulma jota Tornberg ei tässä artikkelissa pohdi. Hän toivoo työpaikoille jonkinlaisia kiukutteluhuoneita, joissa turhautuneet hoitajat saisivat purkaa tunteitaan. Mutta kannattaisiko ennemmin pyrkiä poistamaan ne syyt, jotka saavat hoitajat turheutumaan ja palamaan loppuun?

Nainen pääsee haastateltavaksi myös artikkelissa, jossa vauvan koliikki-itkun todetaan kiristävän hänen vanhempiensa välejä. Tilannetta yritetään auttaa järjestämällä vanhemmille apua, ja mm. opettamalla äidit hieromaan vauvojaan. Vielä kerran: lapsella on isäkin, eikä vauvahierontakurssille varmasti ole vaatimuksena kohdun omistaminen. Onko täysin mahdotonta lehdessäkin kirjoittaa, että isätkin voivat hieroa vauvojaan? Artikkelissa mainitaan sana äiti kaksi kertaa, sana vanhemmat yhdeksän kertaa, sana perhe kahdeksan kertaa, eikä kertaakaan sanaa isä. Neitseestä olet sinä syntynyt?

Kotimaansivuilla käsitellään myös ylioppilaskirjoitusten matematiikan tehtävät, joiden joukosta löytyy sekin edellä käsitelty tehtävä, jossa on laskettava metsänomistajan katokorvauksia, ja jonka yhteydessä Helsingin Sanomat puhuu isännästä, vaikka itse tehtävä metsänomistajasta. Artikkelista käy myös ilmi, että pitkän matematiikan kirjoittajia arvostetaan enemmän kuin lyhyen. Tavoitteena on kuulemma myös sukupuolten välinen tasa-arvo, kun pitkän matematiikan kirjoittajista vasta 38 prosenttia on tyttöjä. Tasa-arvoa tavoitellaan lisäämällä soveltamista ja ongelmanratkaisua, ja esimerkit on valittava oppilaille tutusta arjesta, tasapuolisesti niin poikien kuin tyttöjenkin elämänpiiristä. Senköhän takia yhdessä tehtävässä lasketaan kakun lämpötilan muutosta vakiolämpöisessä uunissa, jos se olisi sitä tyttöjen elämänpiiriä? Jos tasa-arvo noin laajemminkin kiinnostaa, voitaisiin aloittaa siitäkkin, että myönnettäisiin, etteivät kaikki tarvitse pitkää matematiikkaa, ja korotettaisiin arvoonsa myös kielet yms, missä tytöt pärjäävätkin usein poikia paremmin. Sanotaan, että valta ja arvostus pakenee naisia; on mielenkiintoista nähdä, vieläkö matemaattisia taitoja arvostetaan kuten nykyisin, jos sukupuolten välinen tasa-arvo sen alan osaamisessa joskus saavutetaan. (Haataja, Lahelma, Saarnivaara 1990)

Korkein oikeus määräsi hiv-raiskauksen tiedot salassapidettäviksi 40 vuoden ajaksi. Hiv-positiivisen raiskaajan vaimon ihmisoikeuksia katsottiin loukatun, kun hänen nimensä samoin kuin tieto hänen terveydentilastaan päästettiin julkisuuteen. Journalistin ohjeiden mukaan nimen tai muiden tunnistamistekijöiden julkaiseminen on rikoksia käsiteltäessä perusteltua vain, kun sillä on huomattavaa yleistä merkitystä (Vuortama 1992), ja rikollisen puolison nimellä ei varmasti sellaista ole.

Sunnuntain kotimaansivuilla mainitaan sitten lopultakin isät, kun otetaan selvää, voiko pappi kertoa lastensuojelijoille tietoonsa ripissä saatetun inestien. Ja niin vain on, että rippisalaisuus ohittaa lastensuojelun tärkeysjärjestyksessä. Isä mainitaan toisesakin otsikossa, jonka mukaan Kuopion ikää haetaan kuin lapselle isää. Sitten kun Helsingin Sanomissa mainitaan isät, kontekstit ovat varsin ikävät ainakin tässä aineistossa.

Suomalainen menisi nudistirannalle, kertoo yksi otsikko. paitsi että tekstistä käy ilmi, että vaikka yli puolet tutkimukseen osallistuneista uskaltautuisikin nudistirannalle elleivät tutut näkisi, suurin osa naisista ei sinne halua. Seksismivapaa otsikko kuuluisi siis "suomalainen mies menisi nudistirannalle". Naisilla on kansalaisuus aivan siinä missä miehilläkin, ja se olisi aika huomata jo käsitteelliselläkin tasolla: myös nainen voi olla suomalainen.

Uusi vieroitushoito heroininisteille esitellään isomman artikkelin kainalojutussa, ja lopuksi kerrotaan, että konsultiksi hoitoja varten on palkattu Matti Nykäsen ex-puoliso Sari Paanala. Siinäpä naiselle meriittiä kerrakseen tuonkaltaiseen työhön - Nykäsen ex-puoliso. Naisen määrittelemisen puolison, saati ex-puolison kautta on varsin tyyliöntä tapa, eikä sille liene tällaisessa tapauksessa perustetta.

Kaiken kaikkiaan kotimaanosastolta siis löytyy monenlaisia esimerkkejä, joista kuuluu läpi erilainen suhtautuminen naisiin ja miehiin. Naismäärittelyihin ja vastaaviin aineistossa kuitenkin viitattiin kuten miehiinkin, joskaan ei yhtä usein, ja suurin ongelma onkin jo tuttu: se, ettei naisista kirjoiteta läheskään niin paljon kuin miehistä.

4.5. Kaupunki ja Uusimaa

Helsingin Sanomat siis valtakunnanlehden statuksestaan huolimatta palvelee omalla osastolla. Luvut näyttävät osoittavan, että etupäässä ehkä kuitenkin miesten intressejä siitakin huolimatta, että Helsinki on väestörakenteeltaan naisvaltainen kaupunki.

Maanantain kaupunkisivuilla käy ilmi, että miehestäkin voidaan kirjoittaa viittamalla häneen isänä, vaikka nimikin on tiedossa. Tässä tapauksessa isä ja tytär nauttivat luistellen keväisestä jäätä. Kansainvälisestä taidepajasta kertovasta artikkelista

löytyy seuraava mielenkiintoinen piirre: jutussa mainitaan nimeltä neljä naista sekä kolme, mutta vain naisista kolmen iät kerrotaan. Miesten ikä ei toimittajaa ole kiinnostanut, ja yksi näistä kutsuukin uusia tulijoita pajalle vakuuttaen, ettei ikää eikä taustaa kysellä. Mistä syystä toimittaja on katsonut kuitenkin aiheelliseksi mainita kolmen naisen iät, muttei neljännen naisen eikä yhdenkään miehen, ei käy ilmi.

Sarjassa, jossa kerrotaan sunnuntaisinkin työskentelevistä ihmisistä, on vuorossa naispuolinen ratsastuskoulun omistaja. Hänestä käytetään viisi kertaa suku- tai koko nimeä (kolmesti korvaten etunimi lempinimellä) sekä viidesti pelkkää lempinimeä. Artikkelista henkii jälleen lievän holhoava tai alentuva asenne - kevyempi kirjoitus-tyyli ilman sortumista sellaiseen on ilmeisesti vaativaa. Tytöttelyyn toimittaja ei sen sijaan sorru, vaan kirjoittaa, että tänä pyhänä kaikki ratsastajat ovat naisia, nuorimmat vielä lapsia. Naislapsia? Viereisen artikkelin kirjoittaja taas mainitsee naispuolisen vanhojen huonekalujen ja maalausten restauroijan jutussaan kaikkiaan yhdeksän kertaa, ja aina koko nimellä. Pelkän sukunimen käyttäminen naisista on ilmeisesti edelleen vaikeaa joillekin, vaikka heihin ei enää etunimellä viittaisikaan.

Tiistain lehdessä ei esiinny tapauksia, joista olisi mitään sanottavaa, ja sama koskee keskiviikon numeroa. Vielä torstainkaan lehdestä ei löydy kuin yksi tutkimukseni kannalta kiinnostava kirjoitus, yhden palstan uutinen asuntopalosta. Uutisen otsikko kuuluu "Vanhuksen naapuri sammutti asuntopalon Espoossa", ja tekstistä käy ilmi, että 82-vuotiaalta henkilöltä oli pudonnut tulitikku päytäliinalle. Jo toinen tapaus, jossa vanhemman (edellisessä tapauksessa puhuttiin eläkeläisestä, joka siis voi olla eläkkeellä muunkin syyn kuin iän vuoksi) ihmisen sukupuoli jätetään kertomatta. Torstain lehden kaupunkiosastolla on kuitenkin uutinen myös kolarista, jonka osapuolten sukupuoli ei myöskään käy ilmi; kerrottaisiinko "kuljettajien" sukupuoli, jos he olisivat naisia, jolloin pelkkä kuljettaja on mies?

Perjantain kaupunkisivuilta käy ilmi, kuten aiemmin epäilin, ettei J.L. Runebergistä kirjoiteta Helsingin Sanomissa kepeästi etunimellä, toisin kuin Minna Canthista.

Lieneekö ajatus Runebergin kodin ympäristön suojelemisesta niin paljon vakavammin otettava kuin se, että Canthiakin voisi kunnioittaa liputuspäivällä?

Lauantain kaupunkisivulla on esimerkki siitäkin, ettei naiseen aina viitata äitinä, vaikka tekstistä käy ilmi, että sellainenkin hän on. Poikaansa päiväkodista hakevaan naiseen viitataan kahdesti koko nimellä arkkitehtuuripäiväkotia esittelevässä artikkelissa.

Sunnuntain kaupunkisivut avaa laaja esittely Helsingin Sofiankadusta, sen tulevaisuudesta sekä erillisessä artikkelissa sen historiasta. Otsikon mukaan hienostokadulla on vietetty huikentelevaista elämää. Liekö historiallisista syistä, että artikkelin naisista käytetään säännöllisesti etunimiä ja he ovat milloin kenenkin rouvia ja vaimoja tai tyttäriä. Myös naisten ulkonäkö saa osansa, kun kaunotarvaimo Sofia (joka oli “kavalalla toiminnallaan vaikuttanut linnoituksen antautumiseen”) saa myöhemmin vaalia “kauneutensa rippeitä” ihomaalein ja koristuksin niin, että häntä kuulemma kutsuttiin papukaijaksi. Toinen mamselli taas on arvostettu keittotaidostaan ja tahdikkaudestaan kun onnistuu olemaan joutumatta juhlaillallisten järjestelyissä ilmiriitaan “kitupiikiksi tunnetun kuvernöörskän” kanssa. Yksi väliotsikko kertoo Alexander Armfeltin palvelleen “lemmenkipeää kenraalikuvernöörskää”. Kaikenkaikkiaan artikkeli on kepeäksi tarkoitettu ja sellaiseksi kirjoitettu, mutta miksi sananvalinnalla rakennetut pikku ilkeilyt on kohdistettu vain naisiin? Sigrid-vaimo jätti miehensä kuukausiksi sepittelemään anteeksipyyntökirjeitä, mikä on artikkelin ainoa mieheen kohdistettu hilpeys. Naisistako yksin on vitsiä väännettävissä?

Kaupunki ja Uusimaa -osasto on pienenlainen, eikä tarkasteltavia tekstejä siis kovin paljon olekaan. Kuitenkin miesten lukumääräinen ylivoima on jälleen kerran selvä, ja myös esimerkkejä erilaisesta kohtelusta teksteissä löytyy joitakin. Pääsääntöisesti naisista kirjoitetaan, silloin kun kirjoitetaan, samalla X sanoo, toteaa X -tyylillä kuin miehistäkin.

4.6. Talousosasto

Taloustuutiset ovat niin sanottuja kovia uutisia (esim. Huovila 1990), sillä talouselämä lasketaan eräänlaiseksi yhteiskunnan tukirangaksi, jota ilman ei nykyisenkaltaisia, länsimaisia yhteiskuntia voisi olla olemassa. Ei niitä muuten voisi olla olemassa ilman lasten synnyttämistä ja hoitamistakaan, mutta sanomalehdissä tärkeysjärjestys on selvä; ainakaan missään päivälehdessä ei ole päivittäistä osastoa, jolla laajasti käsiteltäisiin sivukaupalla hoivatyön erilaisia ilmiöitä meillä ja maailmalla.

Maanantain talousosasto alkaa sukupuolten tasa-arvon kannalta katsoen karusti: nimeltä mainitaan koko osastolla vain yksi nainen, ja hänetkin vain kerran. Lisäksi naisista mainitaan sen verran, että Indonesian presidentti Suharto on nimennyt hallituksen jossa istuu mm. hänen tyttärensä, sekä se, että Vattin tutkimuspäällikkö on laskenut, kuinka moni nykyisistä mies- ja naisikäluokista voisi potentiaalisesti kuulua työvoimaan. Yhdessäkään valokuvassa ei esiinny naisia.

Taloustiistain sen sijaan avaa suuri valokuva naisleipurista, ja kuvan leipuri pääsee myös haastateltavaksi leipomoalan tilannetta valottavan artikkelin kinalojuttuun. Samassa jutussa esiintyy toinenkin nainen, joka omistaa leipomon, sekä nimeltä mainitsematon "myyjätär". Vielä yksi nainen löytyy osaston viimeisen sivun yksipaltaisesta pikku-uutisesta, jossa Marimekon toimitusjohtaja Kirsti Paakkanen kiittää Marimekon menon pörssiin. Muut naiset eivät tiistain talousosastoa kiinnosta.

Keskiviikon talousosastolla mainitaan nimeltä yksi nainen, tutkija Helsingin kauppa-
korkeakoulusta.

Torstain talousosastolla mainitaan niinkään nimeltä yksi nainen, Kirjanpito toimistojen liiton toiminnanjohtaja Ulla Partanen. Häneen viitataan peräti kuusi kertaa nimeltä, mikä on kerran enemmän kuin toistaiseksi kakkoseksi yltävään Paakkaseen. Partanen esiintyy myös valokuvassa, jossa on myös miehiä.

Perjantain lehden taloussivuilla ontainen yksistään naista esittävä valokuva, ja kuvan esittämä Suomen Pankin silloinen pääjohtaja Sirkka Hämäläinen on myös haastateltavana artikkelissa, ja hänet mainitaankin ennätyselliset kymmenen kertaa. Hämäläiseen viitataan säännöllisesti sukunimellä, eikä epäasiallisia sananvalintoja tai vastaavaa ole havaittavissa. Toinen perjantain numerossa mainittu nainen on Mainostajien liiton toimitusjohtaja Kristiina Suhonen.

Koska sunnuntain lehdessä ei ole lainkaan talousosastoa, Helsingin Sanomien talousviikon päättää lauantain osasto, ja tällä osastolla mainitaankin nimeltä kaksi naista: kansanedustaja Ulla Anttila kerran, ja jälleen Sirkka Hämäläinen, nyt neljästi. Yhdessä valokuvassa esiintyy nuori nainen, joskin sivuosassa Helsingin puhelinyhdistyksen osuustodistuksia ostettaviksi kuuluttavan julisteen vieressä.

Talousosastolla esiintyy naisia huomattavan niukasti. Niitä naisia, jotka osastolle ovat päässeet, käsitellään täysin asiallisesti, ja niinpä mitä ilmeisimmän androsentrismin lisäksi ei seksismin määritelmiä täyttäviä esimerkkejä ole.

Naiset siis omistavat vain murto-osan maailman omaisuuksista ja saavat samasta työstä huonompaa palkkaa kuin miehet, vaikka tekevät maailman työstä jopa enemmän kuin miehet (French 1985). Palkkaerot ovat Suomessakin edelleen huomattavat (Kangasniemi 1997), ja suurimmat omaisuudet kuuluvat täälläkin miehille, mutta naisten luulisi silti olevan edes hieman kiinnostavampia taloustoimittajienkin silmissä. Naiset Suomessa ansaitsevat omaa palkkaa, ja ovat merkittävä kuluttajaryhmä, puhumattakaan, mitä naisten tuottava työpanos kansantaloudelle merkitsee. Tuntuu erittäin oudolta, että valtakunnanlehti syrjäyttää naiset talousasioissa näin totaalisesti. Onko sillä tosiaankin varaa siihen?

4.7. Ulkomaanosasto

Tässä tutkimuksen vaiheessa ei valitettavasti ole enää mikään yllätys, miten vähän naisia ulkomaansivuillakin esiintyy, kun yhtä haastateltua naista kohti haastateltiin kuutta miestä, yhtä viitattua naista kohti melkein kahdeksan ja yhtä valokuvattua naista kohti lähes yhdeksän miestä. Helsingin Sanomien harjoittama androsentrismi on erittäin näkyvää.

Maanantain ulkomaansivuista ensimmäisellä ei mainita yhtäkään naista nimeltä, kerrotaanpahan että Norjasta karkotetut venäläiset diplomaatit poistuivat maasta vaimoineen, ja vaimoilla oli kukkakimput mukanaan. Toisella sivulla on valokuva, jossa on kaksi naispuolista sumatralaista torikauppiasta, joitten nimet eivät kuitenkaan käy ilmi, eikä heitä mainita artikkelissa jota heillä on kunnia kuvittaa. Viereisessä artikkelissa esiintyy ensimmäinen nimeltä mainittu nainen, Sonia Gandhi, joka myöntää tappionsa hindupuolueen noustua Intiassa hallitusvaltaan. Jutussa mainitaan myös, että hindupuolue aikoo mm. lisätä tyttöjen koulutusta.

Maanantain ulkomaanosastolta löytyy vielä toinenkin naisia esittävä valokuva, eikä heidän nimiään taaskaan kerrota. He korjaavat riisiä Keski-Jaavalaisessa kylässä, jonka olosuhteita inflaation varjossa valotetaan artikkelissa yksittäisten ihmisten mielipiteitten kautta. Artikkelissa esiintyy Tolip, 27-vuotias poikamies. Hänestä käytetään jatkuvasti vain nimeä Tolip, joka mahdollisesti on etunimi, tai ainoa nimi. Tolipin perheestä puhutaan vain Tolipin perheenä, josta kerrotaan vain lukumäärä. Artikkelissa mainitaan myös kaksi muuta miestä, Islamat ja Sukarin, jotka ilmeisesti myös ovat etunimiä, sekä rouva Turami ja tyttärensä Ani. Jostain syystä vain naimisissa olevasta naisesta käytetään (hänen miehensä) sukunimeä.

Tiistaina naimisissa olevasta naisesta taas ei käytetäkään edes miehensä sukunimeä, vaan kahdesti koko nimeä ja kahdesti etunimeä. Myös hänen miehestään käytetään kerran etunimeä. Samassa Sarajevolaisesta lähiöstä kertovassa artikkelissa puhutaan

mm. kahdesta 19-vuotiaasta pojasta sukunimillä, joten olisi kiinnostavaa tietää, miksi toimittaja siirtyy 44- ja 45-vuotiaasta avioparista kirjoittaessaan etunimiin.

Seuraavalla sivulla Valkoisen talon työntekijä Kathleen Willey kertoo Presidentti Clintonin häneen kohdistamasta seksuaalisesta ahdistelusta. Tässä artikkelissa ainoat, joista käytetään etunimeä, on Willeyn aviomies Ed, sekä kuvatekstissä Clintonin vaimo Hillary. Willeystä kerrotaan, että hän puhui televisiossa "tyynellä äänellä, ylisanoja välttäen" - onko lähtökohtainen oletus siis, että miestä seksuaalisesta ahdistelusta syyttävät naiset käyttäytyvät ja puhuvat epävakaasti ja vähemmän tyynesti, ylisanoja käyttäen? Artikkelissä myös mainitaan, että Yhdysvaltain feministit ovat olleet melkein vaiti presidentin puuhista, mutta nyt he antoivat "huolestuneita lausuntoja mahdollisesta ahdistelusta". Näin Helsingin Sanomat siis osaltaan ylläpitää näkemystä, että feministit ovat luokiteltavissa yhteen ja samaan ryhmään huolimatta siitä, että feministeiksi tunnustautuu ihmisiä, joilla on moniin asioihin täysin vastakkainen näkökulma. On todennäköistä, että kaikki "Yhdysvaltain feministit" eivät ajattele Clintonin seksiskandaalista samalla tavalla. Artikkelia kuvittaa Willeyn kasvokuva, sekä kuva Bill Clintonista "vaimonsa Hillaryn" sekä labradorinnoutajan seurassa.

Tiistain numerossa mainitaan vielä noin 400 Kosovon albaaniväestöön kuuluvan naisen ja lapsen joukko, joka seisoj YK:n rakennuksen edustalla hiljaisessa mielenosoituksessa. Muita naisia tiistain ulkomaanosastolla ei mainita.

Keskiviikon lehteen toimittaja on haastatellut kahta tiibetiläistä, joiden nimet on tekstin mukaan muutettu heidän omasta pyynnöstään. Uudet nimet ovat Sophie ja Tenzin, joista Sophien olen olettanut nais-, Tenzinin miespuoliseksi. Molemmat kertovat laajalti tiibetiläisten asemasta Kiinan alaisuudessa.

Seuraavalla sivulla jatketaan Clintonin ja Willeyn suhteen ruotimista, ja kerrotaanpa. Että kyselyn mukaan 43 prosenttia amerikkalaisista uskoo Willeyä, 40 prosenttia Clintonia. Muita naisia ei numerossa mainita, mutta Britannian budjetista kertova juttu mainitsee epäilemättä erityisesti brittiläisten naisten elämään vaikuttavan “huomattavan päätöksen”, jolla pyritään kannustamaan ihmisiä työelämään. Lastenhoitoa kun ryhdytään tukemaan verohyvityksin. Myös muita uudistuksia perheiden aseman helpottamiseksi kaavaillaan.

Torstaina Intian kerrotaan uhkaavan valmistaa ydinaseita, ja jutussamainitaan jälleen Sonia Gandhi, josta tällä kertaa kerrotaan, että hän on Rajiv Gandhin leski. Artikkelissa mainitaan tälläkin kertaa, että hindupuolue lupaa tytöille ilmaista koulutusta ja 33 prosentin naiskiintiön parlamenttiin.

Toisessa artikkelissa jatketaan otsikolla Mike McCurryn vaikea maanantai Clintonin suhteiden selvittämistä ilkeään sävyyn, jossa mm. kuvaillaan Clintonin avustajaa kaljuksi, viirusilmäiseksi ja näädän näköiseksi mieheksi, ja mainitaanpa Clintonin entisen avustajan sanoneen losangelesilaiselle radioasemalle, että presidentti kenties turvautuu muihin naisiin siksi, että hänen vaimonsa on lesbo. Lopuksi kerrotaan presidentin lehdistöavustajan verranneen Hillary Clintonia 500 vuotta vanhaan perulaiseen muumioon, muumion eduksi. Herää kysymys, mitä tällainen loukkaava, Hillary Clintonia halventava sensaatiolehtimateriaali tekee Helsingin Sanomien kaltaisessa, laatujulkaisuna pidetyssä valtakunnallisessa sanomalehdessä? Mikäli halutaan kertoa, että amerikkalaiseen poliittiseen kulttuuriin kuuluu ihmisten herjaaminen, se voidaan tuoda esiin itse herjausta jatkamattakin.

Varsin, ellei yllättävän paljon palstatilaa saa torstain lehdessä bosnialaisen pikkukylän muuttuminen pyhiinvaelluskohteeksi, kun pikkupojat uskoivat nähneensä mökin ikkunassa Jeesuksen kasvot. Artikkelissa mainitaan useampia miehiä ja naisia, etuja sukunimillä. Lisäksi lehdessä mainitaan eteläafrikkalaisen, vallankaappaushankkeessa toimineeksi epäillyn miehen “puoliso Paula”, joka on julkisuudessa väittänyt

miehensä olevan syytön. Kun puoliso ei ole syytettynä mistään, hänen nimensä lie-
nee tässä yhteydessä turha, etenkin jos hänestä on kirjoitettava etunimellä kuin per-
heen lapsesta. Torstain numerossa mainitaan vielä nimeltä muuan ruotsalainen oi-
keussihteeri artikkelissa, jonka mukaan Christer Petterson voi joutua uudelleen oi-
keuteen. Artikkelissa mainitaan, että Pettersonin asianajajan mukaan uusien todista-
jien kertomukset ovat epäuskottavia ja heidän luotettavuutensa kyseenalainen, koska
yksi heistä on entinen prostituoitu ja toinen pimeää taksia ajanut mies. Berliinin vuo-
den 1848 vuosipäivästä kertovassa artikkelissa mainitaan Otto von Bismarcin hal-
veksineen vuoden 1848 “naisellisia” demokraatteja.

Perjantaina ensimmäisellä ulkomaansivulla mainitaan kerran nimeltä yksi nainen,
EU-maiden alueasioiden komissaari Monika Wulf-Mathies. Toista artikkelia kuvit-
taa kuollutta albaanimiestä suremaan kokoontuneitten naisten ryhmä. Sen lisäksi
mainitaan nimeltä yksi naispuolinen keuhkolääkäri, joka kertoo tuberkuloosin hoi-
dosta, sekä kerrotaan, että Itävallan istuvan presidentin ehkä suosituin vastaehdokas
on “puolueisiin sitoutumaton Burgenlandin evankelinen piista, kolmen lapsen äiti
Gertraud Knoll”. Istuvan presidentin lapsilukua ei jostain syystä kerrota, vaikka se
näyttää olevan olennaista vastaehdokkaan tapauksessa.

Ja vielä Maailman ihmisiä- palstalla, jolla julkaistaan keveitä uutisia eri puolilta
maailmaa, kerrotaan että skotlantilainen kauppias on kyllästynyt maalia ostaviin
miehiin, jotka palaavat vaihtamaan maalin toisenväriseen, koska vaimo ei ole kel-
puuttanut alkuperäistä. Kauppias on asettanut uudet myyntisäännöt, joiden mukaan
aviomies saa kaupasta maalia vain vaimon allekirjoittamaa hyväksyntää vastaan.
Miten suhtautunevat miesjärjestöt tähän?

Lauantaina ulkomaanosastolla mainitaan nimeltä kaksi naista, amerikkalainen kan-
sanedustaja sekä Yhdysvaltain ulkoministeri Madeleine Albright. Lisäksi mainitaan
Maailman ihmisiä palstalla poliisikoiraa pureen rettelöitsijän sisko.

Sunnuntain ulkomaansivut avaa kolmen artikkelin kokonaisuus, joka kertoo Algeriassa tapahtuvista hirveyksistä. Haastateltu mies kertoo, miten muu perhe pääsi pakoon hyökkääjiä, mutta perheen tyttäret jäivät kiinni. Nuorin, seitsenvuotias surmattiin viiltämällä hänen kurkkunsa auki, ja kaksi vanhempaa terroristit veivät mukanaan. Näiden kohtaloa artikkelissa ei spekuloida. Onneksi sentään perheen kuusi poikaa pelastuivat kaikki, samoin haastateltu mies ja hänen vaimonsa, jonka nimeä ei kerrota. Kuvatekstissä kerrotaan, että Ramadane (haastateltu mies) menetti tammi-kuussa kolme tyttärtään - eikö hänen nimetön vaimonsa menettänyt?

Sunnuntain ulkomaansivuilla mainitaan vielä Sirkka Hämäläinen, toimittaja Horst-Werner Harteltin vaimo, joka ei halua kertoa etunimeään, Deutsche Bankin palvelunumerossa vastaava nainen, sekä etunimillä tallinnalaisia nuoria, joista osa on tyttöjä.

Yhteenveto aineistoni ulkomaanosastoista näyttää siis paljolti samalta kuin aiempienkin osastojen koostot: androsentrismi on räikeää, muut seksismin lajit harvinaisia. Presidenttiehdokkaan lapsiluku mainitaan, koska hän on nainen, Hillary Clintonia loukataan härskisti kuin minkä tahansa keltaisen lehdistön edustajan sivuilla ja naiset esiintyvät miehiä useammin nimettöminä, pelkillä etunimillä tai sen ja sen vaimoina, puolisoina sekä äiteinä.

4.8. Kulttuuriosasto

Aineistoni kulttuuriosastolta siis löytyi 53 kirjoitusta, jotka käsittelevät yksistään miestä tai miehiä, ja viisi, jotka käsittelevät naista tai naisia. Molemmat sukupuolet esiintyvät 47 kirjoituksessa, siis melkein yhtä monessa kuin ainoastaan miehet esiintyvät. Laskutoimitus hävittää sen mielikuvan, että taiteilijat olisivat tasa-arvoisia ainakaan Helsingin Sanomien silmissä: miehet nähdään lukumäärän perusteella selvästi tärkeämmiksi tälläkin alueella.

Maanantain kulttuurisivut avaa sarjakuvateema, ja sarjakuvan yleistä tilaa käsittelevässä jutussa todetaan naispuolisen sarjakuvakriitikon sanoin, että sarjakuva-ala harastaa sisällön lyhytnäköistä keskittämistä ja erilaisten lukijoiden vaatimukset unohdetaan. Esimerkiksi naisille ei juuri tarjota sarjakuvia, ja niiden lukijoista onkin tutkimusten mukaan vain 5-10 prosenttia naisia. Omaan tutkimukseeni liittyen alan ihmetellä, olisiko tarvetta tutkia, mitä naiset kokevat saavansa Helsingin Sanomilta, kun eivät naiset ainakaan sen sivuille pahemmin kelpaa. Naispuoliset sarjakuvataiteilijatkin näkyvät vain julkaisulistassa.

Kirjaarvostelussa käsitellään sveitsiläisen miespapin novellikokoelmaa. Kriitikko kuvailee lyhyesti novellien teemoja: isä huomaa inhoavansa tyttärensä aviomiestä ja päättää päästä tästä eroon, mutta tytärkin osaa juonia; hallitseva isä on häirinnyt tyttärensä ihmissuhteita jo vuosia, kunnes tämän patoutunut katkeruus purkautuu väkivallaksi; aviopari joutuu onnettomuuteen lasketteluretkellään, ja mies antaa vaimon syöksyä rotkoon vaikka voisi pelastaa tämän; herrasmieshurmuri ilmestyy lohduttamaan iäkkäitä, menetysten tai onnettomuuksien uhreiksi joutuneita naisia, mutta lopulta käy ilmi, että hurmuri on itse järjestänyt onnettomuudet; vaalitaisteluun valmistautuva poliitikko kokee kauhunhetkiä, kun paikalle ilmestyy tuttu prostituoitu, joka voisi aiheuttaa katastrofin paljastamalla muille heidän suhteensa; sekä vanhaa miestä hänen viimeisinä päivinään lohduttamaan ilmestynvä enkelimäinen tyttö. Kriitikon mukaan kirjoittaja keskittyy yleensä kahden tai kolmen ihmisen suhteisiin ja saattaa ne tarinan edetessä varsin raadolliseen valoon. Itse kriitikkona olisin ehkä ottanut huomioon, miten melkein jokainen tarina näyttää kuvaavan toisiinsa eri tavoilla suhteissa olevia miehiä ja naisia, eikä näillä näytä hyvin menevän. Miksi pappi näkee isien ja tyttärien, miesten ja naisten suhteet näin perin synkässä sävyssä?

Tiistain kulttuurisivuilla kerrotaan, että Laosin Luang Prabangon julistettu Unescon maailmanperintölistalle. Maalaiskaupungissa on artikkelin mukaan herättänyt soraääniä mm. se, että paikalliset naiset on määrätty käyttämään turistien iloksi perinteis-

tä laosilaista asua - miehiin kyseinen, ainakin länsimaalaisittain ajatellen uskomaton määräys ei syystä tai toisesta yllä. Toisessa artikkelissa esitellään espanjalainen konsuli ja kirjailija Angel Ganivet, josta kerrotaan mm. että hänellä oli kaksi lasta kuu-balaisen naisen kanssa, mutta että hän ei ollut aviossa. Naisen nimi tai kohtalo ei kai kiinnosta ketään, ainakaan niistä ei mainita. Lisäksi Ganivet'illa on Suomessa konsulina ollessaan ollut ainakin yksi tärkeä (mikä on tärkeä, mikä ei?) naissuhde, ja hän kuvaili kirjeissään pohjoisen naisen hämmästyttävää itsenäisyyttä.

Kriitikko arvostelee Valokuva-lehden nuorennusleikkauksen sekä syntyneessä Kuva-lehdessä julkaistun esittelyn kyberfeminismistä siinä sivussa. Kriitikon mielestä kyberfeminismissä on kyse yleissivistyksen puutteesta, koska kyberfeministit eivät hänen mielestään tajua, että heitä innoittavat ajatukset dikotomisten kategorioitten kyseenalaistamisesta on keksitty jossain muodoissa jo aikaisemmin.

Keskiviikkona Nykytaiteen museolle ja sen johtajalle Tuula Arkiolle uhrataan paljon palstatilaa. Lyhyesti-palstalla taas kerrotaan Kati Kovacsin sarjakuvan palkitun parhaana käänössarjakuvana Ruotsissa, ja mainitaan, että Kovacs on ensimmäinen pohjoismaalainen, joka kyseenomaisen, tunnetun palkinnon saa. Melkein siis luulisi, että siitä voisi enemmänkin kertoa.

Bordelli pelastaa työttömyydeltä, kuuluu otsikko kirjoituksessa Helsingin Kaupunginteatterin farssista Rahalla saa... eli pankki kuin pankki. Ironisessa farssissa neljä työttömiksi joutunutta naista perustavat bordellin, eikä asiakkaista ole pulaa. Farssin kirjoittaja "tunnustautuu" feministiksi (sanavalinta antaa ymmärtää, että feministillä on jotain syytä hävetä itseään - rikokset tunnustetaan, ei sellaista, mistä voi olla ylpeä), ja käsittelee sanojensa mukaan näytelmässä naisia selviytyjinä, ei uhreina. Mieli-piteet siitä, tekeekö oman ruumiin myyminen köyhyyden välttämiseksi naisesta (tai miehestä - alaikäisestä lapsesta se yleisenkin mielipiteen mukaan tekee) uhrin, vaihtelevat laidasta laitaan. Farssin aihe herättää kiinnostavia ajatuksia, kuten sen, mitä tapahtuu, jos prostituutio saatetaan ammatiksi ammattien joukkoon ja bordellit lail-

listetaan. Aletaanko naisille tarjota työnvälityksessä prostituoidun paikkoja, voiko kunnia kieltäytyvä menettää esimerkiksi työttömyysturvan?

Torstaina kulttuuriosaston ensimmäisellä sivulla on näkyvästi naisia, esikoiskirjailija Anna Lassila lähes kahden kolmasosavun artikkelissaan ja kirjakritiikissään, sekä tilataiteilija Nina Roos, joka Lassilan tapaan esiintyy myös valokuvassa. Lassilasta kertovassa artikkelissa on ensimmäiseksi esimerkki selkeästä helsinkiläis-keskeisyydestä, kun kirjoittaja maalailee, miten “moni pohjoiseen autoileva pysähtyy ennen Kouvolaa Lapinjärven huoltoasemalla...” Kun kyseessä kuitenkin on valtakunnallinen sanomalehti, soisi sen toimittajien muistavan, etteivät läheskään kaikki autoilijat päädy pohjoiseen lähtiessään Kouvolaan päinkään. Lassilasta ja hänen kirjastaan kyllä kirjoitetaan artikkelissa elävästi ja arvostavasti. Myös tilataiteilija Roosin teoksesta ja taiteilijan historiasta kertova juttu on asiallinen, eikä mitään seksismiä liittyvääkään ole havaittavissa.

Torstain kulttuurisivut esittelevät omassa artikkelissaan myös valokuvaaja Marjaana Kellan näyttelyn, sekä lyhyemmissä pätkissä useampien taiteilijoiden näyttelyitä esittelevissä jutuissa muutamien naistaiteilijoiden töitä. Heistä kirjoitetaan samalla tyyllillä ja arvostuksella kuin miehistäkin, joskin heitä on vähemmän. Jukka Kajavan teatterikritiikki näytelmästä Iso Vihko on omalla tavallaan kiinnostava: siinä mainitaan näyttelijöiden esittävän kohtauksissa sekä ihmis- että eläinhahmoja, jolloin yksi naisnäyttelijä on isoäiti ja noita, toinen vuohi ja pappilan piika, kolmas kana ja äiti-hahmo. Mainituilla miesnäyttelijöillä on sodan sortamien lasten sekä kirkkoherran roolit. Tekstistä ei käy ilmi, näyttelivätkö miehetkin eläinhahmoja, ja jos, niin millaisia. Piika ja vuohi, äiti ja kana, isoäiti ja noita - sattumaa vai tarkoitettu viesti?

Toisessa teatterikritiikissä näyttelijä Tea Ista toteaa tarkastaneensa suhdettaan Nobelkirjailija Selma Lagerlöfiin näytelyään tätä Kuvamaakarit-näytelmässä. Ista kertoo pitäneensä Lagerlöfiä satutätinä, mutta näytelmän kirjoittaja on nähnyt tämän erilai-

sessä valossa, jossa Istakin tahtoo Lagerlöfin nyt nähdä. Kysymys satutädiksi käsittämisen arvokkuudesta on mielipiteenvarainen - olihan Sakari Topeliuskin koko kansan rakastama "satusetä" muista saavutuksistaan huolimatta - mutta silti voi olla aiheellista kysyä, tarjoavatko mediat ja niiden joukossa Helsingin Sanomat arvostavia, syvällisesti perehtyneitä artikkeleita historian suurnaisista? Vai sivuuttaako heidät satutäteinä, kuten Minna Canthin liputuspäivää pohtinut toimittaja taisi tehdä?

Perjantain kulttuurisivuilla on kaksi laajaa artikkelia, joista toinen kertoo belgialaisen diplomaatin kirjasta, joka ei peittele tekijänsä myönteistä asennetta Euroopan integraatioon, ja toinen ottaa kantaa islaminuskoon tämän päivän maailmassa. Kumpikaan artikkeleista ei ota erikseen huomioon naisia, vaikka sekä EU että islam voivat merkitä miehille ja naisille eri asioita. Islamilaisten naisten vapauden ja täyden ihmisarvon puute jopa maltillisempaa uskoa harjoittavissa maissa on tuttua kaikille, mutta vielä ei ole selvää, miten EU vaikuttaa suomalaisten ja eurooppalaisten naisten asemaan. Lehden kulttuurisivut ovat muutenkin naisista köyhät, vain Lyhyesti-palstalla on pieni maininta Karita Mattilan konserttavierailusta, ja toisessa lyhyessä juttunpätkässä kerrotaan italialaisen teatteriohjaaja Cilla Backin käyttävän riemastuttavaa suomen kieltä joka saa näyttelijät hytkymään naurusta. Myös näytelmästä mainitaan ikä ja aihe.

Lauantain kulttuurisivuilla pääsee ääneen kuoronjohtaja Marjukka Riihimäki. Sen lisäksi numerossa ei ole yksittäisestä naisesta kertovia artikkeleita, vaan loput naiset on sijoitettu juttuihin, joissa on molempien sukupuolten edustajia. Erityisempää huomautettavaa naisten tai miesten käsittelyssä ei ole.

Sunnuntain kulttuurisivuilla on teemana Espanja, ja artikkeleista henkii machokulttuurin naiskäsityksiäkin. Elokuvaohjaaja Bigas Luna sanoo artikkelin mukaan, että "lehtimiehen on pidettävä huolta palkastaan ja elätettävä perheensä". Tunnettuja espanjalaisia taiteilijoita on myös listattu, ja joukkoon on mahtunut seitsemän naista. Yksi esitellään barcelonalaisena naisveistäjänä - miksei veistäjä riitä, kun etunimi

Susana kertoo suomalaisellekin sukupuolen? Montserrat Caballé taas esitellään canton kuningattarena, joka on “huumorintajuinen tätimäinen ilmestys”. Teresa Berganza taas on “mezzosopraanojen parhaita, tulta ja älykkyyttä”. Hienoa että Berganza on älykäs, mutta miten se hänen taiteeseensa liittyy. Esitellyistä 17 miestaiteilijasta yhdenkään älyä tai sen puutetta saati heidän setämäisyyttään ei ole arvosteltu. Naisen älykkyyden mainitseminen asiaankuulumattomassa yhteydessä on tapa tuoda piilotevasti ilmi, ettei naisen älykkyyks niin kirkossa kuulutettu asia ole.

Aineistoni kulttuuriosasto siis kantaa samaa androsentrismmin taakkaa kuin edellisetkin osastot. Silloin kun naisista kirjoitetaan, kirjoittelu on yleensä tyylikästä ja seksismistä vapaata, joskaan ei aina, kuten edellisessä kappaleessa käy ilmi. Gendersokeus, sukupuolen kieltäminen yhteiskunnallisesti merkittävänä tekijänä näyttäytyi myös.

4.9. Urheiluosasto

Urheilun katsotaan usein olevan ennen kaikkea miesten alaa, niin suorittajina kuin suoritusten seuraajanakin. Ilmeisesti tämä näkemys yhdistettynä siihen, että miesten kiinnostusten kohteet näyttävät saavan lähes poikkeuksetta suuremman arvostuksen kuin naiselliset vastineensa, johtaa urheilun murskaavaan ylivoimaisuuteen näkyvyydessä, kun vertaa naisellisiksi katsottuihin harrasteisiin, sanotaan nyt esimerkiksi käsitöihin. Urheilua on myös viikon jokaisessa Helsingin Sanomien numerossa sivutolkulla, käsitöitäkin joskus esitellään. Kaukana näyttävät olevan ne ajat, että miehiksi ja naisellisiksi luokitellut harrastukset saisivat medioissa saman painoarvon.

Totta kai urheilun luokittelu vain miesten harrasteeksi on stereotyyppistä ajattelua, sillä naisetkin ovat siitä kiinnostuneita, itse urheilijoina tai sohvalta käsin. Naiset myös harrastavat paljon kuntoliikuntaa, jossa ei ole tarkoituskaan yltää kilpai-

lusuorituksiin. Kuitenkaan naisten liikunta ja urheilu ei medioissa näy läheskään siinä määrin kuin miesten, mikä näkyy erinomaisen selvästi myös aineistoni urheiluosastolla tekemistäni yhteenlaskuista. 122 haastateltua miestä 11 haastateltua naista kohti, 161 juttua pelkistä miesurheilijoista ja 16 pelkistä naisista, ja sitä rataa. Näyttää kuin uutiskynnys nousisikin naisten kohdalla muuriksi.

Silti maanantain urheilusivut avaa näyttävä juttu jääpallomestaruudesta, ja kainalojuttu on otsikoitu: “Miksi naiset eivät pelaa jääpalloa?” Jo pääartikkelissa mainitaan, että Suomesta naisten ja tyttöjen sarjat jääpallossa ovat kuihtuneet kokonaan pois, ja kainalojuttu ehdottaa jääpalloväen hankkivan lisää yleisöä lajilleen laajentamalla harrastajapohjaa. Resepsi on kirjoittajan mukaan yksinkertainen: naiset. Sitten kirjoittaja ihmettelee, miksi tytöt ja naiset pelaavat *miehistä* jääkiekkoa ja *keinotekoisien tuntuista* ringetteä (kursiivit omiani) eivätkä jääpalloa, se kun vaatii hyvää luistelutaitoa, kehon hallintaa ja pallon pehmeää käsittelyä, joten laji on kuin naisia varten kehitetty. “Luistelukoulut tuottavat hyvin luistelevia tyttöjä. Heistä kaikista ei tule taitoluisteluprinssessoja”, toteaa kirjoittaja lopuksi. Mutta entä jos naisia ei kiinnostakaan aina käsitellä palloa pehmeästi, jos he haluavat pelata “miehistä” lätkää ja siten käyttää luonteensa aggressiivisempaa puolta? Eivät naiset ole pelkkiä helliä kissanpennunsilittäjiä. Ja entä jos ringette ei tunnu keinotekoiselta harrastajistaan, vaan keinotekoisuusongelma on toimittajan päässä? On hienoa, että herätään ihmettelemään, miksi jokin laji ei kiinnosta naisia, ja on tärkeää tuoda vaihtoehtoja esiin naistenkin valittaviksi. Kuitenkaan kiinnostusta ei välttämättä lisää stereotyyppiset näkemykset naisista ihanteellisiksi käsittelemään palloja pehmeästi, tai heidän jo harrastamansa lajin leimaaminen keinotekoiseksi. Eikö jääkiekko, tai sanotaan vaikka pesäpallo, ole aivan samalla tavalla aikanaan kehitetty ja muutettu kilpailulajeiksi?

Muuten naiset näkyvät maanantain urheilusivuilla muutamassa yhden palstan jutussa sekä yhdessä artikkelissa valokuvankin kanssa, kun naisten ampumahiihtojoukkue voitti pronssia MM-joukkuekilpailussa. Naisten MM-pronssi pääsee Helsingin Sanomissa jo kolmannelle urheilusivulle, edelle pääsee esimerkiksi miesten kotimainen

jääkiekko. Millaisen viestin naispuoliset MM-mitalistit tärkeysjärjestyksestä saavatkaan, samoin kuin kaikki muutkin lukijat.

Tiistain numerossa ainoat urheilevat naiset löytyvät Lyhyesti-palstan jutusta, jossa mainitaan dartsin EM-kisoissa tyttöjenkin sarjojen suomalaiset sijoitukset. Muita naisia ei yksinkertaisesti ole.

Keskiviikon lehdestä löytyy jo muutama nainen, mm. Suomen ennätysajan uinut Anu Koivisto, jonka suoritusta kunnioitetaan yhden palstan pikku-uutisella. Lisäksi kiinalainen, 21-vuotias taitoluistelun entinen naisten maailmanmestari ilmoittaa lopettavansa kilpailu-uransa, koska on liian vanha. Edelleen mainitaan nimeltä dopingista kärähtäneen voimanostajan avovaimo, joka on kilpaillut maajoukkueessa, jonka johtajana kärähtänyt toimi. Naisesta todetaan, ettei häntä kuitenkaan ole tutkinassa kytketty juttuun millään tavalla - vielä kerran, miksi siis toimittajan on liitettävä hänet siihen? Ja lopuksi mainitaan huippuravurin valmentaja Satu Pessi.

DDR:n valmentajia syytetään ruumiinvammojen tuottamisesta entisen Itä-Saksan naisuimareille, kertoo alaotsikko torstaina. Syytetyt antoivat murrosikäisille naisuimareille (murrosikäinen nainen?) hormoneja vitamiinivalmisteina, mistä on osalle uimareille seurannut terveyshäiriöitä, joista yhden sanotaan kärsivän yhä edelleen. Lisää Suomen ennätyksiä uinut Anu Koivistokin on taas yhden palstan uutisen arvoinen. Siinä torstain urheilusivujen naiskiintiö.

Perjantaina otsikko kertoo maalinteon olleen ylivoimaista Suomen naisille Portugali - Suomi -jalkapallossa. Lisäksi esteratsastaja Pinja Immosen sijoitus hollantilaisessa estekilpailussa on päässyt lehteen. Siinä perjantain urheilevat naiset.

Lauantaina naisurheilija on päässyt taas kuvankin kanssa lehteen artikkelissa, jossa pohditaan naishiihdon tulevaisuutta. Samassa jutussa mainitaan useiden hiihtäjien

tilanteesta. Myös maastajuoksija Annemari Sandell ulkomaisine kilpakumppaneineen mainitaan jutussa, jossa tosin käsitellään miehiäkin. Muita naisia mainitaan oslolaudesta jääkiekkoilijapojasta kertovassa jutussa (perheen, jossa hän Suomessa asuu, äiti ja tyttäret), sekä tyttöystävä, jolle ammattilaislumilautailija koti-ikäväissään soittelee. Keskustelua-palstalla tutkija kirjoittaa, että sukupuolinäkökulma on urheilukisoja järjestettäessä “parhaimmillaan sellaisten käytäntöjen luomista ja asenteisiin vaikuttamista, jolla on positiivista merkitystä kummallekin sukupuolelle. Naisjääkiekkoilijoita ei silloin tarvitsisi ihmetellä, mutta ei myöskään miestaitoluistelijoita.”

Viikon viimeisillä urheilusivuilla Tuulikki Pyykkönen jättää jäähyväiset kilpahiihtouralleen hänelle omistetussa jutussa. Myös toinen naishiittäjä, 19-vuotias tyttöjen vitosen suomenmestari saa osakseen oman kirjoituksen. Mieshiittäjien suunnitelmia kartoittavassa jutussa Mika Myllylä ilmoittaa parasta lomailua olevan kotona oleskelun ja pojan kanssa touhuamisen. Jari Isometsälläkin on tekstin mukaan “tiedossa lapsenhoitohommia, koska hänen tuleva vaimonsa on menossa keväällä opiskeluun liittyvään työharjoitteluun”.

Naisten jalkapalloilustakin on pieni kirjoitus, ja jälleen kerran SE:n uineesta Anu Koivistosta vielä pienempi. Myös naisten seiväshypyn uudesta maailmanennätyksestä mainitaan. Suomen tyttöjen MM-maastajuoksujoukkue oli eurooppalaisista ylivoimaisesti paras, mutta Annemari Sandell ei onnistunut, joista aiheista syntyi juttu, tosin myös miesten tuloksia on samassa artikkelissa. Ja lopuksi vielä Kyra Kyrklundin kouluratsastusmenestys saa osakseen kaksipalstaisen jutun.

Urheiluosastolla androsentrismi on lukujen valossa erittäin räikeää, joskin on muistettava, että kevättalvinen ajankohta ei ole urheilun kannalta suosiollisinta ja lajisekä kilpailurikkainta aikaa. Pääsevätkö naiset urheilusesonkien aikaan helpommin lehteen, vai onko se entistä vaikeampaa, kun miestenkin kilpailuita on enemmän ja useammassa lajissa? Parissakin artikkelissa kuitenkin tuotiin esiin naisten vähäisyys urheilun tai jonkin lajin yksittäisen lajin parissa, ja kyseltiinpä tasa-arvon peräänkin.

Ehkä se voisi lähteä siitä, että esimerkiksi Suomen ennätyksiä jatkuvasti parantava naisuimari saisi edes murto-osan siitä huomiosta, jota lajin mieshuiput saavat, ja yli-päättään nostettaisiin naisurheilua enemmän esiin. Kuinka lukijat voivat kiinnostua tosissaan naisurheilusta, ellei lehti sitä tarjoa, eikä missään nimessä siinä määrin ja sillä painotuksella kuin miesurheilua? Kuinka naisurheilijat voivat tuntea olevansa arvostettuja, kun mediakiinnostus on jatkuvasti surkea miesten saadessa enemmän palstatilaa epäonnistumisilleen, kuin naiset Suomen ennätyksilleen? Miesurheilu on kenties tietyssä mielessä näyttävämpää, koska miehet nostavat enemmän rautaa, juoksevat lujempaa, heittävät keihästä pitemmälle ja taklaavat jääkiekossa väkivaltaistemmin kuin naiset. Mutta naisia ei saisi asettaa kilpailemaan miehiä vastaan, vaan toisiaan. Naisurheilu ei nosta suosiotaan, elleivät mediat tarjoa edes mahdollisuutta seurata sitä, saati että osoittaisi sen olevan yhtä tärkeää kuin miesurheilukin. Kaiken kaikkiaanhan urheilu ei ole, tai sen ei ainakaan pitäisi olla maailman tärkein asia, vaikka sivumääristä lehdissä ja ajasta eetterissä niin voisikin luulla. Ei kuitenkaan pitäisi olla mitään syytä, miksi miesten urheilu olisi niin ylivoimaisesti tärkeämpää, kuin se Helsingin Sanomia lukiessa näyttää olevan.

4.10. Teemasivut

Maanantain numeroa lukuun ottamatta aineiston jokaisessa lehdessä on yksi tai useampi osasto, jotka vaihtelevat joka lehdessä, ja jotka olen koonnut yhden otsikon alle teemasivuiksi. Kuten aikaisemmin kävi ilmi, osaston sisältö on kaikenkirjava nuorisosivuista autoihin ja liikenteeseen, mutta sekin kävi jo ilmi, ettei lukumääräinen samanarvoisuus sukupuolten välillä ole tällä osastolla ainakaan sen lähempänä kuin muilla.

Maanantaina ei siis ollut teemasivuja, mutta tiistain lehdessä on kuluttajasivut. Naisia sivuilla mainitaan yksi, sekä kuvatekstissä kerrotaan kuvassa olevan pikkutytön

nimi. Eri miehiä esiintyy 14 kappaletta, kun pikaisesti laskin. Naisetko eivät kuluta, vai eivätkö he tuota, tai tiedä mitään kuluttajisivuilla kertomisen arvoista, vai mistä on kyse, kun ei naisia kyetä ottamaan huomioon?

Keskiviikon numerossa teemasivuja on kaksi, liikunta sekä matkailu. Liikuntasivulla on suuri kuva lapsista äiteineen muksujumpassa - yhtään isää ei kuvassa näy, vaikka tekstissä heidätkin mainitaan niinä jotka saavat pinkoa tosissaan pysyäkseen lasten perässä. Tekstissä mainitaan jumpan vetäjä Maria Majander, josta käytetään säännöllisesti sukunimeä, sekä Nikke-poika ja tämän äiti, josta käytetään kerran koko nimeä, kahdesti sukunimeä ja kerran etunimeä. Muita naisia ei sivulla mainita, eikä miehiäkään kuin kolme. Sen verran naisista kuitenkin kerrotaan, että luutapalloilu sopii niin miehille kuin naisillekin, joskin naisten harrastaminen on toistaiseksi jäänyt Suomessa vähäiseksi. Lisäksi sivulla käytetään ilmausta miesmuisti, joka voi tekstin mukaan olla lyhyt. Tuskin on välttämätöntä sitä mies-etuliitettä välttämättä käyttää, kun ei naismuistiakaan yleisesti käyttöön kelpuuteta. Miehiin viittaavien sanojen ja sanontojen taustalla on pitkä historia, mutta niin oli orjuudellakin. Ihmisten luomat käytännöt voidaan muuttaa.

Matkailusivuilla kerrotaan, että Etelä-Amerikan inkareitit ja -sankarit vetoavat etenkin moniin naisiin, jotka saattavat perehtyä legendoihin paljon miehiä perusteellisemmin, ja jos ei mies innostu ideasta seurata kyseisiä reittejä, nainen lähtee parhaan kaverinsa kanssa. Onko varmaa, että kaikilla matkoille osallistuvilla naisilla ylipääntään on mies, saati että he olisivat automaattisesti pitäneet tätä ensisijaisena matkaseurana ystäviinsä verrattuna? Samassa artikkelissa toimittaja heittäytyy tuttavalliseksi Marco Poloa kohtaan nimittämällä tätä loppukevennyksessä Marcoksi vaan. Englantilaista, kolmeksi kuukaudeksi Suomeen töihin tulevaa naista taas tituleerataan vaalealettiseksi neidiksi - kuvan perusteella hänellä ei kylläkään ole lettejä, joskin hänen tukkansa on vaalea. Koti-ikäväkään häntä kuulemma tuskin alkaa vaivata, kun poikaystäväkin on ilmoittanut saapuvansa muutamaksi viikoksi pitämään seuraa, "ja ainahan voi lähetellä sähköpostia, muistuttaa Rachel". Etunimen käyttö tosi-

aan viimeisteleä kirjoituksen kepeän holhoavan, ellei jopa alentuvan tyylin. Näin se pikku Rachel-neiti ensimmäisessä ulkomaisessa työpaikassaan.

Ruokatorstai on seuraavien teemasivujen nimi. Naisia esiintyy kaksi kappaletta, toinen kertoo suomalaisen makkaran suola- ja rasvapitoisuudesta eurooppalaisiin verrattuna, toinen, ammatti-instituutin ravintolapuolen johtaja hykertelee ja kehuu oppilaitaan yhdessä mieskeittiömestarin kanssa. Muita naisia tai naisiin liittyvää ei ruokatorstai sisällä.

Perjantaina teemasivuja edustaa Tieto & kone -osasto. Niin tieto kuin koneetkin ovat ilmeisesti vain miesten alaa, kun ei yhtään naista ole sivuille eksynyt lukuun ottamatta kuvitteellista Kajjaa, joka tekee verkko-ostoksia.

Lauantaina on vuorossa teemasivut tieteestä ja ympäristöstä sekä autoista ja liikenteestä, ja lisäksi lauantaina on julkaistu nuortensivu. Tieteen ja ympäristön sivuilla kerrotaan perinnöllisen munuaistaudin aiheuttajan selvinneen. Miestutkija toteaa, että kun tautigeeni on nyt eristetty, odottaville äideille pystytään nyt tekemään lähes sataprosenttisen varmat seulontatestit. "Koska ei ole ollut tarpeeksi tarkkaa metodologiaa, on ollut vaara, että tehdään turhia abortteja", tutkija kertoo. Yhä pitemmälle menevistä sikiöiden - ja jo syntyneitten - geenitutkimuksista ollaan montaa mieltä, ja joidenkin mielestä myös ei-niin-täydellisillä ihmisillä on oikeus elää. Tutkijan mielestä abortti ei ilmeisesti missään tapauksessa ole turha, jos sikiöllä on lähes sataprosenttisen varmasti munuaistauti. Mitkä kaikki virheet ovatkaan riittäviä syytä aborttiin, nyt vammaisuus tai munuaistauti, kenties seuraavaksi allergiataipumus tai kiersilmäisyys? Mihin rajat lopulta asetettaneen - on maita, joissa abortti on "tarpeen", kun sikiö osoittautuu tytöksi.

Yksipalstainen uutinen kertoo tutkimuksesta, jonka mukaan opiskelija opiskelee rahaa, ei sivistystä eikä elämää varten. Kolme neljäsosaa tutkimukseen osallistuneista

yhdysvaltalaisista opiskelijoista ajattelee tekstin mukaan, että opiskelun perimmäinen päämäärä on hankkia hyvät ansiot, ja raha on nuorelle akateemiselle jopa tärkeämpää kuin perheen perustaminen. Tekstistä ei käy ilmi, onko mielipiteissä eroja sukupuolen mukaan, vai onko sukupuolta alunalkaenkaan otettu huomioon olennaisena asiaan vaikuttavana tekijänä. Esimerkki gendersokeudesta, ei ole ollenkaan mahdotonta, että naiset ja miehet arvottaisivat elämän osa-alueita eri tavalla (Eichler 1988).

Nuorisosivulla on vain kaksi toimituksellista artikkelia, joista toinen hyvin lyhyt. Loput aineistosta koostuu nuorten omista kirjoituksista. Artikkeleissa on haastateltu kolmea tyttöä ja kolmea poikaa, ja niistä käy ilmi, että erottelu miesten ja naisten hommiin voi hyvin yläasteikäisten keskuudessa. Discoa järjestettäessä tytöt huolehtivat myynnistä ja pojat ovat järjestysmiehiä, ja lopuksi siivotaan yhdessä, paitsi etteivät pojat siihen oikein osallistu. Sen sijaan tanssiinhakijat ovat haastatellun pojan mielestä tyttöjä; tyttöjen ei enää edellytetä istuvan seinänvierustalla odottelemassa prinssin saapumista.

Auto & liikenne -osasto on miesten heiniä, kun ainoa naispuolinen löytyy valokuvasta, jossa nainen työntää lastenvaunuja tien yli vaarallisessa paikassa. Kolumnistikin sattuu aineistoviikollani olemaan Miesautoilija, joka toisella viikollahan kirjoittaa Naisautoilija. Suomalaisen ajokortin historiaa valottavassa kirjoituksessa kylläkin mainitaan, että naisten autoilu puhutti "jo" vuonna 1913, mutta Helsingin maistraatti ei löytänyt kaupungin järjestyssäännöistä estettä rouvain autoiluun. "Naiset siis saivat ajoluvan, kunhan lupasivat pukeutua niin, ettei siitä olisi vaaraa liikenteelle." Millaista vaaraa nimenomaan autoilevien naisten pukeutumisen katsottiin voivan aiheuttaa liikenteelle, jää epäselväksi; nykyäänhän näkee yleisönosastokirjoituksia, joissa miehet vaativat rajoituksia naisten pukeutumiselle, koska he ovat ajaneet tolppaan jotain minihametta tuijottaessaan. Näissä tapauksissa tulee mieleen tiettyjen uskontojen tapa pakottaa naiset pukeutumaan peittävästi, jotteivat he näyttäisi niin

viehättäviltä miesten silmissä - ongelma on miesten, mutta naiset pistetään rajoittamaan sen vuoksi omaa elämäänsä (French 1985).

Se, että kirjoituksen mukaan naisten autoilu puhutti jo vuonna 1913, on hyvä esimerkki siitä, miten huomaamattomasti pidetään yllä stereotyyppisiä käsityksiä, tässä tapauksessa naisten huonosta ajotaidosta. Kyseessä on presuppositio, joka ohjaa ajattelua antamalla ymmärtää, että asia jostain syystä vain on näin, eikä sitä sen koommin ole syytä kyseenalaistaa (indoktrinaatioista Hemánus 1973) - enemmän presuppositioista myöhemmin yhteenvedossa.

Auto & liikenne -sivuilla puhutaan myös raiteiden kaunottarista, joilla ei tarkoiteta ketään inhimillisiä feminiinejä, vaan oslolaisia luotijunia. Inhimillistäminen ei pääty käsitykseen junien sukupuolesta, vaan tekstin mukaan nämä "kaunottaret" myös odottavat kärsimättömästi liikenteeseen pääsyä. Sivuille ei muutenkaan keskitytä pelkästään Pontiac Firebirdien palvomiseen, vaikka sitäkin toki on, vaan turvallisuus autoissa ja muussa liikenteessä on selvä teema ainakin aineistoni sivujen osalla. Ja liikenneturvallisuus koskettaa kaikkia, ei vain innostuneita autoharrastajia.

Sunnuntain osalta teemasivuille päätyvät Talous & työ -osasto sekä erityiset sunnuntaisivut. Sunnuntaisivuilla on poikkeuksellisen laajaja artikkeleita erilaisista aiheista, jotka aineistonikin osastolla vaihtelevat aihepiiriltään koiravaljakko-kilpailuista Richard Geren kiinnostuksesta Tiibetiin. Sunnuntaisivuilla on myös kolumni.

Ensimmäiseen huomiota herättävään naisaiheeseen aineistossani törmää työttömien selviytymiskeinoja valottavassa artikkelissa, jossa miespuoliset haastateltavat kertovat, että naiset selviävät ansiotyön puutteesta miehiä paremmin. Tämä taas johtuu heidän mukaansa siitä, että moni nainen "solahtaa takaisin perinteisen naisen rooliin ja alkaa hoitaa kotia. Kun toinen elämän jalka, työ, pettää, voi nojata siihen toiseen: kokea olevansa tarpeellinen muille. Naisilla on lisäksi enemmän ystävyysuhteita ja

harrastuksia, eli näin yhteisö kannattaa heitä“, sanovat haastatellut sosiologit. Niinpä olisi kiinnostavaa tietää, mihin tilastoon perustuu väite, että naisilla on enemmän harrastuksia, koska tiedossa on, että kotitöiden epätasaisen jakautumisen vuoksi miehillä on selvästi enemmän vapaa-aikaa kuin naisilla. Ajattelumalli, jonka mukaan tutkijat päätyvät siihen, että yhteisö kannattaa naisia, perustuu näkemykseen naisista passiivisina olentoina, jotka vain odottavat jonkun kannattavan heitä (Eichler 1988). Sen, että naiset kestävät työttömyyden miehiä paremmin siirtämällä joustavasti aktiiviteettiaan muualle, voisi tulkita niinkin, että naiset hakevat aktiivisesti uutta sisältöä elämälleen ja siten kannattavat itse itseään. Siis jos haluaisi nähdä naiset toimijoina, jotka päättävät itse elämästään, eivätkä vain odottele jonkun kannattavan heitä. Mikä estää miehiä ottamasta elämälleen sisältöä kodista ja perheestä sekä niistä harrastuksista, joita työtön eli vähävarainen nainenkin voi harrastaa? Mikäli miehet eivät tähän pysty tai halua pystyä, se kertoo luotuneista ajattelutavoista, jotka saavat miehen mieluummin ruikuttamaan kohtaloaan kuin tekemään asialleen jotain. Tällöin pitäisi ennemmin kiinnittää huomiota siihen, miten miehet saisi asennoitumaan itseensä ja elämäänsä uudella tavalla, kuin tyytyä siihen, että naiset nyt vain luontojaan ja nähtävästi ilman omaa aktiivista panostaan ovat työttömyyden kohdatessa miehiä onnellisemmassa asemassa.

Laaja henkilöjuttu kertoo Euroopan nuorisofoorumin johtajasta, Suomen nuorisoyhteisöjen yhteenliittymän Allianssin pääsihteeristä sekä Suomen keskustan jäsenestä Pauliina Arolasta. Artikkelissa kerrotaan Arolan perhetaustasta, opiskeluista, poliittisesta historiasta sekä mielipiteistä monissa asioissa, ja sävy on asiallinen, joskin taas kerran käy presuppositionomaisesti ilmi, että feministeissä on jotain outoa. Ellei olisi, ei kirjoitettaisi: “Ohimennen ja luontevasti hän sanoo olevansa feministi, ’tietenkäin’“. Kirjoitetaanko koskaan esimerkiksi “ohimennen ja luontevasti hän sanoo olevansa kokoomuslainen“? Kokoomuksen jäsenyyttä ei pidetä ainakaan valtakunnanlehdessä ihmistä negatiivisesti määrittelevänä seikkana, toisin kuin feminismiä. Arolakin kertoo artikkelissa kuvitelleensa nuorena, etteivät tasa-arvokysymykset kosketa häntä, mutta hän on saanut huomata, että keski-ikäiset miehet käyttäytyvät häntä

kohtaan aggressiivisesti ja oman ikäisetkin usein odottavat epäonnistumista. Miesten ja naisten välinen tasa-arvokysymys näkyy Arolan mielipiteissä muissakin yhteyksissä: hän sanoo, ettei haluaisi olla se takapenkin nuorin kansanedustaja joka saa julkisuudessa kertoa poikaystävistään, ja myöhemmin, että yllättävän monella naisella on lähellä mies, joko isä tai poikaystävä, joka vähättelee naisen mahdollisuuksia.

Arola joutuu myös “nuorisotestiin“, jossa kysytään esimerkiksi hänen suosikkiaan Spice Girlsistä, sekä minkä ikäisenä hän menetti neitsyytensä. Jälkimmäiseen Arola vastaa sen olevan hänen yksityisasiansa. Voitaisiinko mieheltä kysyä edes “nuorisotestissä“ hänen poikuutensa menettämisaikakohtaa?

Aseriisunnan tuskallisesta hitaudesta kertovassa artikkelissa puhutaan moneen otteeseen selvitysmiehistä, kaikkiaan selvitysmiehet mainitaan artikkelissa kuusi kertaa. Tekstistä ei käy ilmi, että vain miehet kelpaisivat asioitten “selvittäjiksi“, ja lienee täysin turhaa käyttää sukupuolispesifiä ilmausta tällaisessa yhteydessä. Perusteluksi riittää jälleen erinomaisesti se, ettei “selvitysnainen“ kelpaisi asiayhteydessä käytettäväksi ikään kuin sukupuolineutraalina ilmaisuna. Mies ei ole neutraali sana, ei vaikka sitä sellaisena haluttaisiin käyttää (esim. Eichler 1988) kun on aina ennenkin käytetty.

Richard Gerestä ja hänen kääntymisestään buddhalaiseksi kertova artikkeli nostaa esiin kirjoittajan: “meidän elokuvissa käyvä naiskerhomme“. Pakinanomaisesti kirjoitetussa artikkelissa käytetään “meitä“ näkyvänä subjektina perinteisen uutiskirjoituksen tavoitteleman persoonattoman sekä väistämättä näennäisen objektiivisuuden sijaan. “Meidän naiskerhomme“ käyttää itsestään ilmauksia, joita “meidän mieskerhomme“ ei luultavasti käyttäisi, kuten “supisimme salaa keskenämme“ tai “sukat eivät pyörähtäneet koskaan kierrostakaan jaloissamme häntä katsellessamme“. Humoristinen, mutta silti asiaa sisältä artikkeli on piristävää luettavaa, niin kuin sen tarkoituskin on.

Koiravaljakkokilpailusta kertovan jutun ainoa nainen on vaimo Mira, josta käytetään etunimeä toisin kuin miehestään.

Kysy Kirstiltä -palstalla taas joku ihmettelee, miksi suomalaiset kutsuvat ruotsalaisia homoiksi ja mitä tekemistä sillä on jääkiekon kanssa. Kirstin vastauksen mukaan luonto on usein määrännyt urokset jalostamaan lajia taistelemalla keskenään niin, että vain voittajat saavat hedelmöittää naaraat, ja suvunjalostukseen tähtäävä vaistotoiminta on synnyttänyt alkukantaisen ajattelutavan, jonka mukaan heikoin ja halveksittavin uroksista on se jonka siemen ei lankea hedelmälliseen maaperään (maaperä on ilmeisesti nainen). Ja näin homo-nimestä on tullut miehisen maailman kärkein haukkumasana, jota huora-nimitys perustaltaan vastaa, koska huora ei piittaa kenen jälkeläisiä kantaa. Edelleen Kirsti kertoo, että Bosnian sodalle ominaiset joukkoraiskaukset ovat alkukantaista miehisyttä jonka tarkoitus on horjuttaa vihollisen moraalialia.

Kirstin vastaus vaalii traditionaalista ja androsentristä näkemystä uroksesta (miehestä) lajin tärkeimpänä jalostajana ja naaraasta (naisesta) astiana jossa jalostus tapahtuu (miesten esittäminen aktiivisina ja naisten passiivisina, Eichler 1988). Kuitenkin naaras, jonka tehtävä on ravita jälkeläiset ensin ruumiissaan ja useilla lajeilla syntymän jälkeenkin yksinään, kantaa lähes poikkeuksetta raskaamman taakan lajin lisääntymisen kannalta, ja vain harvoilla lajeilla on niin hyvät olosuhteet, että heikoilla naarailla olisi siinä onnistumisen mahdollisuus. Edelleen homouteen suhtaudutaan eri kulttuureissa hyvinkin vastakkaisilla tavoilla (esim. Badinter 1992), eikä ole olemassa mitään yleismaailmallista, "miehistä" vaistotoimintaa, joka saisi kaikki miehet halveksimaan homoutta. Ei ihminen niin yksinkertaisesti toimi. Kirsti kertoo myös, että huora-nimitys on perustaltaan samanlainen, onhan huora suuri uhka luonnon järjestykselle, koska hän ei piittaa, kenen jälkeläisiä kantaa. On järjetöntä kaivaa homoksi ja huoraksi nimittelyn perustaa luonnosta ja suorastaan eläinmaailmasta, koska eläimet vähät välittävät, kenen kanssa toiset pariutuvat, eivätkä taatusti nimit-

tele toisiaan miksikään. Homoksi tai huoraksi nimittelyllä on puhtaasti ihmisyyhteiskunnalliset lähtökohdansa, turha siitä on luontoa syyttää.

Myöskään eivät joukkoraiskaukset ole yleismaailmallinen, kaikkeen sodankäyntiin liittyvä ilmiö. Suhtautuminen sen kaltaiseen ilmiöön vihollisen = toisen miehen moraalin horjuttamisena on kyynistä ja sivuuttaa naisten henkilökohtaisen kärsimyksen, joka varsin todennäköisesti on heidän miehiään suurempi, etenkin kun musliminaiset usein hylätään yhteisöstään sen jälkeen. Luultavasti Kirsti kyllä tietää tämän, vaikka ei vastauksessaan sitä huomioi.

Talous & työ on aineistoviikkoni viimeisten teemasivujen nimi, ja sen alla käsitellään tällä kertaa enimmäkseen eläkeasioita, minkä lisäksi yksi sivu on omistettu Intian talouskasvun esittelylle. Sivuilla esiintyy vain yksi nainen, SAK:n eläkeasioihin perehtynyt sosiaalipoliittinen sihteeri, jota haastatellaan SAK:n vaatimista rajoituksista vapaaehtoisten eläke- ja säästövakuutusten veroetuihin. Muita naisia ei sivuilla esiinny nimellä eikä esimerkiksi ryhmänä, jonka eläketilanne on usein toisenlainen kuin miehillä työuran katkonaisuuden vuoksi. Myöskään Intian talouskasvun tai kasvamattomuuden vaikutuksia naisiin, tai heidän osuuttaan siitä ei valoteta. Rikkaus ja köyhyys jakautuvat maailmassa epätasaisesti, ja yleensä köyhistä suurin osa on naisia, rikkaista vain harva. Intian kaltaisissa maissa, joissa naisten emansipaatio ei ole pitkälle edennyt, erot miesten ja naisten palkoissa ja sitä kautta mahdollisuuksissa saada talouskasvusta osansa voisivat hyvinkin olla niin suuret, että siitä kannattaisi ottaa erikseen selvää.

Teemasivujenkin näkyvin seksistinen ongelma on se, etteivät naiset oikein kelpaa niille ainakaan jos miehiäkin on käytettävissä. Lisäksi esiintyi gendersokeutta (esim. opiskelijatutkimus ei ottanut sukupuolta huomioon mielipiteitä mahdollisesti jakavana tekijänä), kaksoisstandardeja (etunimen käyttöä naisesta tilanteessa jossa miehes-

tä kirjoitetaan korrektimmin) ja lisää androsentrismiä siinä mielessä, että miehet/urokset nähdään aktiivisina toimijoina (suvunjalostajina) ja naiset/naaraat vain astioina. Myös työttömyydestä selviämisen keinoja esitelleessä artikkelissa naiset selviytyvät paremmin, koska yhteisö kannattelee heitä, eivät siksi, että he kannattelsivat itse itseään. Presuppositioissa vahvistettiin mielikuvaa, etteivät naiset osaa ajaa autoa, ja että feminismi on jotain mitä tulisi peitellä ellei siitä pääse irti.

4.11. Vapaa-ajanosasto

Vapaa-ajanosasto on sivumääräisesti pieni, mutta koska se julkaistaan säännöllisesti ja on lehden itsensä jaottelussa omalla nimikkeellään, käsittelen sen erillään kuten premin ja Tänään-sivutkin.

Maanantaina Vapaa-ajanosastolla on vain yksi pitempi artikkeli teatterissa “näyttelevästä” koirasta, ja lisäksi lyhyet jutut shakki- ja bridgepeleistä. Koiran kouluttajasta, Tuire Kaimiosta käytetään kerran etunimeä, ja myös naispuolisista roolihahnoista käytetään etunimiä. Mieshahmo pysyy kapteeni Kellerinä ja ohjaaja Jukka Kajavasta käytetään koko nimeä. Shakki- ja bridgejutuissa naiset ja miehet esiintyvät vain osanottaja- ja tuloslistoissa.

Tiistain vapaa-ajanosastolla käsitellään postimerkkejä, helmikuun säätä ja jälleen shakkia. Yhtään naista ei ole joukossa. Myöskään keskiviikkona ei naisia näy, ja miehiäkin vain shakkijutussa. Vanhoja puita käsittelevässä artikkelissa ei mainita ketään henkilöä. Torstain numerossa taas ei ole koko vapaa-ajansivuja. Perjantaina shakista ja bridgestä on suuremmat jutut, joissa ei ole naisia mahdollisesti tulosluteloja lukuun ottamatta, mutta ne olen jaotellut ei-toimitukselliseksi materiaaliksi. Muotiartikkelissa jo on yksi nainen, sekä yksi mies. Lauantaina ei jutuissa taaskaan esiinny yhtään naista, ainakaan koko nimellä, sillä bridge-jutussa mainitaan lukuisia

henkilöitä ainoastaan sukunimeltä. Näitä en ole laskenut miehiin enkä naisiin, koska sukupuolta ei voi niistä päätellä. Sunnuntain numerosta vapaa-ajansivut puuttuvat.

Vapaa-ajanosasto on siis paitsi pieni, myös henkilöluvultaan erittäin suppea. Kuitenkin tällä osastolla nähtiin lukujen valossa se ihme, että haastateltu nainen mainitaan useammin kuin haastateltu mies, ja valokuvissakin oli kaksi, jotka esittivät ainoastaan naista, eikä yhtään sellaista, joka esittäisi vain miestä. Mistä johtunee ilmeinen tyyliirikko lehden muuten niin yhtenäisessä linjassa?

4.12. Radio- & televisiosivut

Jaotteluni viimeinen osasto on Radio & televisio, joka siis esittelee päivän ohjelmatarjonnan, mutta jolla on myös ohjelmien ja elokuvien kritiikit sekä kolumni tai pari. Tutkimukseni ei puutu siihen, missä suhteessa naisten ja miesten suorituksia olisi kritisoidavissa, mutta miehet joka tapauksessa näkyvät näilläkin sivuilla naisia paremmin.

Maanantaina kirjoittaja arvioi kolumnissaan nykypäivän radiokuunnelmia ja erityisesti Outi Nyytäjän sovitusta Thomas Mannin Taikavuoresta. Kirjoittaja nimeää kyseisen tuotannon radion Rolls-Royceksi. Takasivulla käsitellään kulttuuriantropologi Margaret Meadia käsittelevää dokumenttia, ja mainitaan, että medioissa suorapuheisesti esiintyneen Meadin asema kasvoi lopulta niin vahvaksi, että hänen alasampumisensa jatkui hänen kuoltuaankin - mitään feministejä, tai Meadin aikaisia naisasianaisia kyseenalaiseksi asettavaa ei arvioinnissa tällä kertaa näy.

Tiistain lehdessä ei ole mitään aiheeni kannalta kiinnostavaa, miehiä ja naisia mainitaan, jälkimmäisiä vähemmän.

Keskiviikkona radioohjelman haastateltavat kirjailijat, mies ja nainen, kertovat arvi-
on mukaan aika hauskasti mieheyden ja naiseuden arkisesta kokemisesta. Riikka
Takala kuvaa novellikokoelmassaan tekstin mukaan vahvoja naisia ja heikkoja mie-
hiä, perusteella että naishahmot jostakin syystä tuntuvat aina edustavan naisia yleis-
emminkin. Lieneekö sama ilmiö joka on nähtävissä muuallakin yhteiskunnassam-
me, kun esimerkiksi perinteisesti miehisellä uralla toimiva nainen joutuu suurennus-
lasin alle, ja kaikki epäonnistumiset, jotka miehille merkitsevät vain oppirahojen
maksamista, katsotaan melko usein naisen kohdalla merkitsevän sitä, että naisten
pitäisi pysyä kyökin puolella - miehet edustavat vain itseään, yksittäiset naiset taas
koko sukupuoltaan (Alppi, Hyötynen, Murto-Lehtinen & Mustakallio1994). Tässä
tapauksessa vain halutaan nähdä naiset päinvastoin voimakkaina, mutta on selvää,
että jokainen ihminen on joskus vahva, joskus heikko. Myös Petri Tammisen teok-
sessa miehet ovat kirjoituksen mukaan jotenkin liikuttavia ja kummallisia.

Roolimiehitys on sana, jonka voisi korvata esimerkiksi roolijaolla, ainakin silloin
kun kaikki kyseessä olevat näyttelijät eivät ole miehiä (Eichler 1988).

Aikaisemmin kulttuurisivuilla mainittu espanjalainen diplomaatti ja kirjailija, konsu-
li Ganivet on päässyt myös radio- ja televisio-osastolle, jossa esitellään dokumentti
Espanjan konsuli. Taas Ganivet ällistelee naisten 1800-luvun lopun suomalaista
emansipaatiota: "Täällä vapaus ja viettelyn helppous estävät viettelijän toiminnan".
Mies, joka harrastaa naisten "viettelystä", ei kestä sitä, että viettely voisikin olla mo-
lemminpuolista, vaan haluaa tuntea olevansa naista askeleen edellä ja ennen kaikkea
yläpuolella (Badinter 1993)? Tekstin mukaan Ganivet "keräsi ympärilleen ystävättä-
riä", mutta "vakioseuraa tarjosi kuubalainen Amelia Roldán, joka synnytti hänelle
kaksi lasta. Suomessa käyneet Ganivetin kaksi siskoa tosin pillastuivat, kun veli sa-
noi, ettei koskaan nauti Ameliasta." Lukija saisi huomattavasti arvokkaamman kuvan
Amelia Roldánista, jos kirjoittaja ei nimittäisi häntä etunimellä toisin kuin kaikkia
miehiä, jotka tekstissä esiintyvät. Myös siskojen "pillastuminen" sananvalintana luo
mielikuvaa järjettömästä, jollakin tapaa koomisesta käyttäytymisestä, kun kyse on

ihmisistä. Hevonen voi pillastua tuulessa lepattavan pyykin vuoksi, Ganivetin siskot veljen vapaamielisyydestä. Teksti ei kylläkään kerro, halusiko Roldán naimisiin, ja jos, miksi hän kuitenkin suostui synnyttämään peräti kaksi lasta ilman avioliittoa.

Elokvakritiikki esittelee englantilaisen tilannekomedian, jonka asetelmissa on jostain tuttua: keskiluokkainen, arvostetussa asemassa oleva mörökölli rakastuu puolta nuorempaan, avioeroa suunnittelevaan naiseen, joka voisi olla miehen oman tyttären pikkusisko. Onko suhteella mahdollisuuksia, ja saammeko kesävauvan? Kirjoittaja paitsi huomaa asetelmassa olevan jotain tuttua, arvioi henkilöhahmot jokseenkin stereotyyppisiksi: määrätietoinen naisopettaja, Perry Masonia ihaileva asianajaja, lipevä naistennaurattaja, tiukka vanhapiika sekä vapaamielinen sihteeri, joka on työssään ulkoisten avujen ansioista. Ulkoiset avut on kiinnostava kiertoilmaus, jota käytetään nimenomaan naisen seksuaalista kauneutta kuvaamaan. Miehillä ei juuri ilmoiteta olevan ulkoisia avuja, mikä johtuu ehkä siitä, että miehet ovat alkaneet joutua ulkoisen arvioinnin kohteeksi, samassa mielessä kuin naiset, vasta viime vuosien aikana (Wolf 1991). Miehillä on "ulkoisten avujen" sijaan komeutta, raameja tai ulkonäköä - eikö ulkonäön katsota kuitenkin auttavan heitä siinä mielessä kuin naisia?

Torstaina lyhyessä elokuvakritiikissä kerrotaan, että ilman Sharon Stonen vetävää esiintymistä filmi olisi pelkkä läpihuutojuttu. Vetävällä tarkoitetaan yleensä seksuaalista viehätysvoimaa, joten mieskirjoittaja joko näkee yleisönsä koostuvan miehistä, tai olettaa naislukijoiden ja -katselijoidenkin olevan kiinnostunut Stonen seksikkyydestä. Miespuolisten kriitikoitten teksteistä näkyy usein, että he katsovat elokuvan ja kirjoittavat kritiikin nimenomaan miehenä ja miehille, jopa tyyliin "tämä elokuva kannattaa katsoa, ellei muuten niin N.N:n upean olemuksen vuoksi". Joskus saateetaan mainita, että naiskatsojia saattaa viehättää M.M:n lihakset, tai muuta vastaavaa. Lähtökohtalukija on kuitenkin mieskriitikon alitajunnassa todella usein mies, ja heteroseksuaalinen nainen saa jäädä ihmettelemään, miksi naisnäyttelijän "vetävyys"

riittää kriitikon mielestä kiskomaan yhdentekevän filmin kelvollisten kastiin. Eikö kritiikit pitäisi suunnata kaikille lukijoille?

Toisenlaisen elokuvan kritiikki kertoo, että subjektiiviset sukellukset omaan kokemukseen ja tunteisiin ovat olleet suomalaisten naisdokumentaristien aluetta viime vuosina, mutta nyt Pekka Uotila soveltaa henkilökohtaista lähestymistapaa miehiin kokemusmaailmaan omassa elokuvassaan. Myös elokuvantekijän mieskuvasta mainitaan: hänen mielestään suomalainen mies ei bolivialaisten tapaan osoittaisi mieheyttään pistämällä rahojaan koreisiin vaatteisiin ja tanssimalla kaduilla päiväkausia. Hänelle miehekkyyttä edustaa jämäkkä Antti-vaari kivääreineen. Jos monien miesten naiskuva on vanhoihin kaavoihin kangistunut, heidän kuvansa omasta itsestään ja siitä, mikä on oikea mies, on vähintään yhtä armoton (mm. Badinter 1992).

Kolumnisti kuvaa mieikuviuksellista televisiokriitikoiden lakkoa, jonka seurauksena sitten mm. miehet katsoisivat naisten ohjelmia ja päinvastoin. Ei käy ilmi, mitä ovat ne miesten ohjelmat, joita kukaan nainen ei tässä tosimaailmassa seuraa, ja mitä ne naistenohjelmat, jotka taas eivät kiinnostaisi ketään miestä. Dikotominen jaottelu miesten ja naisten ohjelmiin ei pakinatyyllisissä kolumneissakaan auta sukupuoliroolien purkamisessa (Eichler 1988).

Perjantaisissa elokuvakritiikeissä esiintyy kiinnostava roolinvaihto: ensimmäisessä pääosissa nähdään kritiikin mukaan Clay ja hänen tyttöystävänsä Blair - ei Blair ja poikaystävä Clay. Sen sijaan toisessa kritiikissä Greta Garbo esiintyy tanssijattarena, ja Melvyn Douglas hänen aviomiehenään. Näin miesrooli tulee esitellyksi suhteessa naiseen. Kolmannessa kritiikissä asetelma kääntyy taas tavanomaiseksi, ja Marilu Henner näyttelee säämiehen tyttöystävää.

Blondirundi-dokumentti on kriitikon mielestä huvittava ja raivostuttava yhtäaikaan. Dokumentti kertoo Vuoden Nainen-kilpailusta, ja sitä seurataan 19-vuotiaan kilpailijan Satu Lapin kautta - "Sadun tekonaurua ei hevin unohda", sanoo kritikko. Aihe

on kirjoittajasta sinänsä “herkullinen ja monin verroin itseään laajempi“, ja siihen liittyvät kysymykset kauneudesta, tasa-arvosta ja suomalaisesta yhteiskunnasta ylipäätään. Kriitikon mielestä ohjelman arveluttavin puoli on sen lähestymistapa, joka on “asenteellinen ja törkeä. Haastateltaviin suhtaudutaan ylimielisesti; etenkin Sadun vanhempien myllyttäminen on hyvin kyseenalaista.“ Valitettavasti en ole nähnyt kyseistä dokumenttia, mutta ihmettelen, eikö kriitikko näe omaa asenteellisuuttaan, joka ilmenee tavassa käyttää Satu Lapista pelkkää etunimeä. Nuori kauneuskilpailuun osallistuva nainen ei ansaitse tulla puhutelluksi korrektisti?

Lauantaina elokuvakritiikissä esiintyy jälleen Sharon Stone, ja kyseistä elokuvaa markkinoitiin kritiikin mukaan vaalean seksipommin Sharon Stonen elokuvana. Sananvalinta on ilmeisesti kirjoittajan. Milloin saamme nähdä mieskriitikon tekstissä ylistettävän (tai alistettavan, näkökulmasta riippuen) Mel Gibsonia seksipommiksi? Se, että Stonen pitää kelvata seksipommiksi myös heteroseksuaalisille naislukijoille, homoseksuaalisille mieslukijoille, sekä kaikille muille jotka eivät näe häntä seksipommina, on yliolkaista suhtautumista suureen osaan kritiikin lukijoista.

Outi Nyytäjä käyttää kolumnissaan termiä “rouvallinen viattomuus“ Ulpu Iivarin yhteydessä. Termin tarkkaa sisältöä en osaa arvailla, jotenkin se kuitenkin liittyyneen naisen aviosäätyyn.

Sunnuntaina Radioteatterin komediallinen kuunnelma kertoo kritiikin mukaan aviomiehestä, joka joutuu silkkaa tyhmyyttään seksinnälkäisen vieraan naisen ansaan. Ansa maistuu mukavalta, mutta kun on vaimo ja perhe ja öisten vierailujen selitykset lakkaavat menemästä läpi. “Naiset ovat sellaisia nykyään, sanoo hauskahko kuunnelma. Tietävät mitä tahtovat ja myös saavat tahtomansa“, kirjoittaa kriitikko. Ketkä naiset ovat sellaisia, aviomiesten viettelijät vai petetyt vaimot? Entä miehet sitten, onko tosiaan niin, että aviomies joutuu “ansaan“ pelkkää tyhmyyttään eikä voi tehdä

asian hyväksi itse mitään? Millaisia miehet sitten nykyään ovat; eivät tiedä mitä tahtovat eivätkä mitään saakaan?

Radio- ja televisiosivuilla siis esiintyy androsentrismia, jotkut sanavalinnat voisivat olla sukupuolineutraalimpiakin, naiset määrittellään miehiä useammin toisen sukupuolen kautta, naisesta käytetään pelkkää etunimeä, vaikka samaisessa kritiikissä arvostellaan ohjelmaa asenteelisuudesta, kritiikkejä kirjoitetaan mielessä heteroseksuaalisen miehen seksuaaliset mieltymykset. Radiokuunnelmissa esiintyi kaksi tapaus, jossa miehet esitetään ilmeisinä vätyksinä, naiset vahvoina ja päättävinä (ainakin osa naisista). Kuitenkin myös suomalaisen mieskuvan ahtaus tuodaan kerran näkyviin, ja feministisestä kulttuuriantropologista kirjoitetaan myönteisessä sävyssä. Osastolla esiintyy seksismiä, kuten muillakin osastoilla, mutta myös sukupuoliroolien kyseenalaistamista ainakin jollakin asteella.

5. Yhteenveto aineiston seksistisistä piirteistä

Helsingin Sanomat ei selviytynyt tutkimuksessani puhtain paperein, vaan aineistoviihkon lehdistä löytyi seksistisiksi määriteltäviä piirteitä. Eichlerin määrittelemistä seksismin pääongelmista nimenomaan androsentrismi eri muodoissaan on erittäin selkeästi havaittavissa. Yligeralisointia taas on esimerkiksi se, että kirjoitetaan suomalaisten olevan valmiita menemään nudistirannalle, kun tekstistä käykin ilmi, etteivät suomalaiset naiset olisi niinkään valmiita. Suomalainen voi olla myös nainen. Ylispesifiä kielenkäyttöä esiintyi jonkin verran: miehistö, roolimiehitys, miesmuisti ja niin edelleen - ilman muuta tämänkaltaisten sukupuolispesifien termien käytöllä on syynsä ja perinteensä, mutta mies-sanan käytön ylispesifiyttä, kun kyseessä ovat naisetkin, ei historia muuksi muuta. Myös metsänomistajan muuttaminen lehden toimesta isännäksi on sukupuolineutraalin termin korvaamisesta sukupuolispesifillä, ja täysin turhaa, sen lisäksi että se kertoo syvään juurtuneista asenteista.

Gendersokeutta esiintyi muutamissa tutkimuksista kertovissa jutuissa, kun sukupuoli oli joko alkuperäisessä tutkimuksessa jätetty huomioimatta asiaan vaikuttavana tekijänä, tai sitten lehteen ei ole lisätty tietoa mahdollisista sukupuoliin liittyvistä eroista. Edellisessä tapauksessa, kun tutkimuksesta ei käy ilmi, onko sukupuolta huomioitu, olisi siitä tiedottavalla medialla hyvä olla havaintokykyä tuoda epäkohta esiin.

Androsentrismi ja gendersokeus limittyvät tapauksissa, joissa naiset, heidän näkökulmansa ja vallitsevan tilanteen vaikutus heihin unohtuu, ja miesnäkökulma saa kaiken palstatilan. Tätäkin ilmiötä Helsingin Sanomissa esiintyi: EU, islamin usko, Intian talouskasvu tai eläkeasiat eivät välttämättä vaikuta naisiin samalla tavalla kuin miehiin. Kuitenkin esimerkiksi näitä asioita koskevissa artikkeleissa naisnäkökulma jäi käsittelemättä. Myös henkilökohtainen tragedia oli nähty vain miehen silmin, kun algerialaisen miehen kerrottiin menettäneen kolme tytärtään terroristien hyökkäyksessä. Menetyksen koki toki myös tytärtäen äiti ja heidän veljensä.

Familismista on esimerkki, kun naiset määritellään miehiä selvästi useammin suhteessa perheeseen: kun nainen on äiti, hänestä käytetään tätä nimitystä sellaisissakin yhteyksissä, joissa se on ei ole välttämätöntä. Erityisesti ulkomaansivuilla näkee myös käsiteltävän perhettä yhtenä yksikkönä, jonka ääneksi ja siten määrittelijäksi pääsee useimmiten, joskaan ei aina, mies.

Kaksoisstandardejakin aineistosta löytyy. Naisista esimerkiksi kirjoitetaan edelleen selvästi miehiä useammin pelkällä etunimellä, jopa Minna Canthia käsiteltiin tällä epäkorrektilla tavalla, jolla ei esimerkiksi J.L. Runebergiä kunnioitettaisi edes unisaan. Televisiokriitikko taas moitti dokumentintekijää asenteellisuudesta tämän kauneuskilpailua käsittelevässä ohjelmassa, mutta kutsui itse tekstissään kauneuskilpailijaa etunimeltä kuin lasta. Epäparalleeli käsitepari mies - vaimo esiintyy aineistossa, mutta suomenkielessä tämä käsitepari on luultavasti erittäin syvään juurtunut ja hankalasti poistettavissa, koska kuuluu tavalliseen kielenkäyttöön. Kaksoisstandardeja haastateltavien kohtelussa ei ollut juurikaan havaittavissa, mutta esimerkki kuitenkin löytyi Ulpu Iivarin merkkipäiväjutussa Tänään-sivuilla: kun miesten kohdalla poikkeuksetta kerrottiin positiiviseen sävyyn päivänsankarin elämästä ja saavutuksista, Iivarin artikkeli otsikoitiin "Ei oikeasti mikään tantta", ja tekstistä löytyi suoranaisia ilkeyksiä häntä kohtaan. Minkä pitokokin maailma hänessä menettääkään! Ei niin, että pitokokkina olemisessa olisi jotain vikaa, Iivarilla vain on takanaan 50 tapahtumarikasta vuotta, joista olisi toki voinut kirjoittaa yhtä positiivisesti kuin miespuolisista sankareistakin.

Suhtautuminen vanhemmuuteen näytti myös osittain kaksoisstandardien vaikutuksen alaiselta. Äidit mainittiin selvästi useammin lapsiin ja heidän hoitoonsa liittyvissä jutuissa isien jäädessä hämärän peittoon. Äidin ja tyttären suhde kelpasi toimittajan mitenkään kommentoimatta tutkijalle tärkeimmäksi syyksi anoreksiaan, eikä isiä tai syitä poikien anoreksiaan edes sivuttu.

Myös kaksoisstandardien alalaji, sukupuoleen liitetty sopivuus ei ole enää näkyvästi esillä, mutta piiloisesti se ilmenee esimerkiksi silloin, kun naiset näkyvät artikkeleissa, joissa puhutaan lapsista, vanhuksista ja hoivatyöstä, mutta talousasioissa, ulkomaansivuilla, urheilussa ja niin sanotussa kovassa politiikassa heidät jätetään syrjään. Suoraan ei kuitenkaan toimituksellisessa aineistossa todellakaan esitetä vaatimuksia perinteisten nais- ja miesroolien uudesta kunniaan nostamisesta.

Kaksoisstandardien toisesta alalajista, sukupuolisesta dikotomisista, löytyy aineistosta vähiten esimerkkejä. Kuitenkin urheilusivuilla on artikkeli, joka ihmetteli, miksei jääpallo kiinnosta naisia. On positiivista, että naisetkin haluttaisiin (ainakin toimittaja haluaisi) harrastuksen piiriin, mutta samalla toimittaja tulee paljastaneeksi dikotomisia käsityksiään naisista. Hän ihmettelee, miksi naiset haluavat pelata miehistä jääkiekkoa, vaikka jääpallo olisi kuin heille luotu, se kun vaatii kehon hallintaa, hyvää luistelutaitoa ja pehmeää pallonkäsittelyä. Miehinen ja aggressiivinen laji ei hänen mielestään niinkään sovi naisille. Jääkiekkoa pelaavat naiset vain saattaisivat olla eri mieltä.

Helsingin Sanomien varsinainen seksistinen ongelma ei kuitenkaan ole seksistisessä kielenkäytössä, päinvastoin ylivoimaisesti useimmiten naisista kirjoitetaan täysin asiallisesti kuten miehistäkin. Edellä esiin nostamani tapaukset ovat harvinaisia eikä mikään niistä mielestäni ole osoitus erityisen vakavasta seksistisestä ongelmasta. Helsingin Sanomien ylivoimaisesti pahin seksistinen ongelma on kuitenkin nimenomaan lähtökohtainen androsentrisyys. Tästä on osoituksena jo yksistään kvantitatiivisessa osuudessa ilmi tullut miesten huomattava määrällinen ylivoima suhteessa naisiin, mutta muitakin androsentrismin tyyppisiä on aineistossa löydettävissä.

Toimijan, subjektin androsentrisen käsittäminen miespuoliseksi esiintyy Kirstin vastauspalstalla, jossa urokset/miehet saivat kunnian suvunjalostuksesta, kun naaraat/naiset senkun synnyttävät uroksen jalostustyön tulokset, vaikka mikään biologi-

nen tosiasia ei tue tällaista näkemystä. Toisessa tapauksessa naisten oma aktiivisuus työttömyyden kohdatessa jätettiin pois laskuista, kun todettiin yhteisön kannattavan heitä artikkelissa, jossa sosiologit pohtivat ihmisten selviytymiskeinoja, kun ansiotyö loppuu.

Androsentrismien muuttuminen gynopiaksi eli naisten näkymättömyydeksi on aineiston lehdissä lähellä. Varsinaista misogoniaa, naisvihaa, esiintyy alentumisen asteella esimerkiksi Minnan synttäriliputusta mietittäessä. Ulkomaanosastolle päässyt, laatujournalismin linjaan sopimaton halventava siteeraus, jossa Bill Clintonin uskottomuuden taustalla epäillään olevan Hillary Clintonin lesbous sekä tämän muumiota vastenmielisempi ulkonäkö, on naisvihamielistä eikä millään tavalla perusteltavissa. Alentuvasti naisia kohdellaan myös niissä tapauksissa, kun piiloisesti annetaan ymmärtää, että naisautoilijat ja feministit ovat jotain, mikä ”puhuttaa” tai joka ”tunnustetaan” tai ehkä mainitaan ”ohimennen ja luontevasti”. Hemánus (1973) käyttää indoktrinaation käsitettä tällaisesta piilotetusta mielipiteiden manipuloinnista, jolla annetaan ymmärtää, ettei ole mitään ihmettelemistä siinä, että naisen autoilu ”puhuttaa”, ja toisaalta, että feminismi on jotain, mikä tunnustetaan kuin rikkomus. Ei mikään estä kirjoittamasta neutraalisti, että joku sanoo tai kertoo olevansa feministi.

Feministit eivät pidä kieltä minään pikkuseikkana tai ylellisyytenä vaan olennaisena osana naisten vapautumista (Pietilä 1997). Mediat ja niiden käyttämä kieli sekä suhtautuminen naisiin on yksi tapa joko pönkittää perinteistä, androsentristä maailmankuvaa, tai tuoda sen rinnalle ja tilalle uusi, jossa miehet ja naiset ovat samanarvoisia kaikilla elämän alueilla. Tässä Helsingin Sanomilla on tutkimukseni perustella runsaasti parantamisen varaa, ei kuitenkaan niinkään paljon kielenkäytön tasolla, vaan vieläkin syvemmällä lehdenteon perustassa: naiset olisi voitava nostaa yhtä näkyviksi kuin miehetkin. Yhteiskunnassamme on jo naisia alalla kuin alalla, naisilla on tietoa ja taitoa, miksei sitä tuoda esiin (Heinämaa1989)? Tahallisesta syrjimisestä ei varmaankaan ole kysymys, vaan siitä, ettei ongelmaa edes nähdä olevan (Eichler 1988).

Journalistin ohjeet sanovat, että journalistin on työssään pyrittävä totuudenmukaiseen, olennaiseen ja monipuoliseen tiedonvälitykseen. Ne sanovat myös, että hyvän journalistisen tavan perustana on kansalaisten oikeus saada oikeita ja olennaisia tietoja, joiden avulla he voivat muodostaa totuudenmukaisen kuvan maailmasta ja yhteiskunnasta. (Vuortama 1992) Onko valtaosaltaan vain miehiin perustuva kuva maailmasta se ainoa olennainen, joka sanomalehden on syytä lukijoilleen esittää? En usko, että on mitään perusteita ajatella niin.

Voidaan tietysti kysyä, enkö ole kaatumassa omaan ansaani. Pitääkö naisista puhua ja kirjoittaa kuin miehistä, nostanko itse miehet normiksi, johon naisia on verrattava, johon naisten pitäisi yltyä, että he olisivat jotain? Jotkut feministit puhuvat suoraan naisten omasta kielestä (Pietilä 1997), ja minä esitän, että naisten käsittely Helsingin Sanomissa poikkeaa liikaa miesten osakseen saamasta. Pysyn kuitenkin sen takana, ettei ole mitään perusteluja sille määrälliselle androsentrismille, joka lehdessä vallitsee. Mitä kirjoittelun tyyliin tulee, kyseessä on valtakunnallinen, arvostettu jos kohta arvosteltukin sanomalehti, jonka levikki on maan laajin. Olen sitä mieltä, että uutiskirjoittamisella on oltava tietty pyrkimys asialliseen ja neutraaliin, mahdollisimman lähellä totuutta pysyvään kirjoittamiseen. Mutta kenen totuutta? Kaikkien maailman ihmisten totuudet eivät mahdu yhteen lehteen, joten kulttuurisidonnaisuutta, kirjoittajan henkilökohtaisten kokemusten ja mielipiteitten yms. vaikutusta on mahdotonta kokonaan hävittää. Kyseessä ei kuitenkaan saa olla vain, eikä edes pääosin miesten totuus, sillä puolet ihmiskunnasta on naisia. Miesten ja naisten välinen samanarvoisuus, eli tässä tapauksessa sen puute, olisi kuitenkin tiedostettava tärkeäksi ongelmaksi, jonka ratkaisuun on pyrittävä aktiivisesti. Helsingin Sanomilla on varmasti mahdollisuus poistaa kielenkäytöstään ne jo nyt poikkeukselliset seksistisyydet, jos lehdessä niin päätetään. Sillä on myös mahdollisuus nostaa naiset yhtä tärkeiksi kuin miehet, jos lehdessä niin halutaan.

Ei pitäisi olla yhtään syytä, miksi sitä ei haluttaisi.

LÄHTEET

AHOKAS PIRJO & LAHTI MARKKU & SIHVONEN JUKKA(1993): Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri. Jyväskylä.

ALANEN LILLI & HAAPARANTA LEILA & LUMME TERHI(1986): Nainen, järki ja ihmisarvo. Esseitä filosofian klassikoiden naiskäsityksistä. Juva.

ALPPI ULLA-LEENA & HYÖTYNEN PIA & MURTO-LEHTINEN PAULIINA & MUSTAKALLIO SINIKKA (1994): Huokuva pyramidi. Naisista ja hierarkioista. Tammerpaino Oy.

BADINTER, ELISABETH (1992): Mikä on mies? Tampere.

BARRETT, MICHÉLE (1985): Nykyajan alistettu nainen. Jyväskylä.

de BEAUVOIR, SIMONE (1949): Toinen sukupuoli. Jyväskylä.

BERGER, ANITA (1991): Ehdotuksia naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Teoksessa Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki.

EICHLER, MARGRIT (1988): Nonsexist Research Methods. A Practical Guide. Worcester.

FAIRCLOUGH, NORMAN (1992): Discourse and Social Change. Cambridge.

FRENCH, MARILYN (1985): Vallan tuolla puolen. Nainen, mies ja moraalit. Espoo

GOMEZ, GABRIEL (1993): Bugs Bunny at 50: Still crosso-dressing and cawwot-crazy. Teoksessa Mieheyden tiellä. Maskuliinisuus ja kulttuuri. Jyväskylä.

HAATAINEN TUULA (1991): Avauspuheenvuoro teoksessa Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki.

HAATAJA ANITA & LAHELMA ELINA & SAARNIVAARA MARJATTA (1990): Se pieni ero. Kirja tasa-arvokasvatuksesta. Helsinki.

HAUG, FRIGGA & OTHERS (1983): Female Sexualization. Thetford.

HEINÄMAA, SARA (toim, 1989): Naisen tieto. Juva.

HEMÁNUS, PERTTI (1973): Joukkotiedotus piilovaikuttajana. Keuruu.

HUOVILA, TAPANI (1990): Uutiskynnys ylittyi. Jyväskylä.

KANGASNIEMI, MARI (1997): Naisten ja miesten palkkaerot. Taloustieteellinen näkökulma. Helsinki.

KIVIAHO, PIRKKO (toim, 1991): Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki.

NIEMINEN, LIISA (1990): Perusoikeuksien emansipatoriset mahdollisuudet? Helsinki.

NIKULA, PAAVO (1991): Naisen oikeus elää ilman väkivaltaa. Teoksessa Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki.

PAJUNEN, PIRJO (1990): Tekstin sukupuoli. Tutkielma journalistisista teksteistä ja "naisen" asemasta journalistisessä diskurssissa. Tampere.

PIETILÄ, VEIKKO (1997): Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tampere.

POHJONEN, SOILE (1991): Vaimoa ei voi raiskata. Teoksessa Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki.

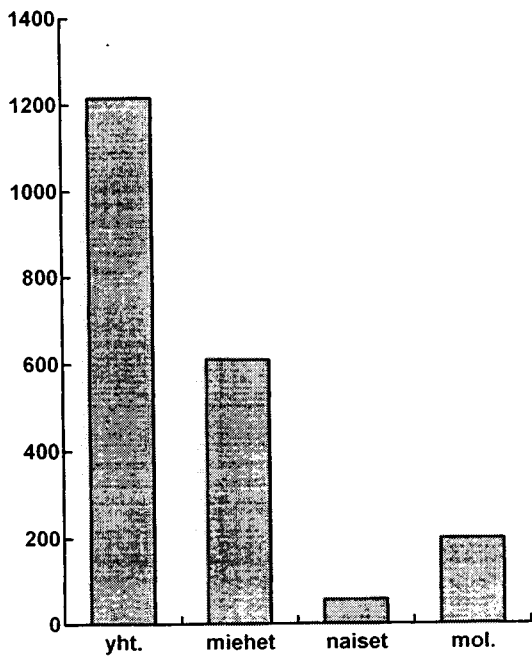
SKJORTEN, KRISTIN (1991): Pahoinpitelijöiden hoito-ohjelmat: Mahdollisuuksia ja ongelmia. Teoksessa Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki.

VUORTAMA, TIMO (toim, 1992): Journalistin ohjeet. Forssa.

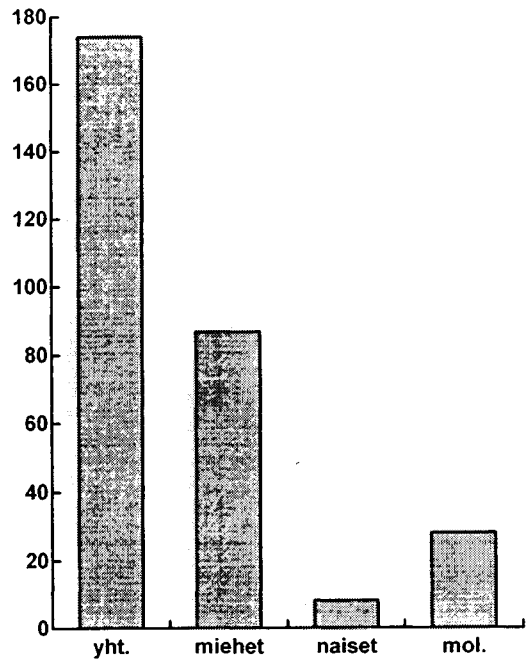
WOLF, NAOMI (1991): The Beauty Myth. How Images of Beauty Are Used Against Women. New York.

ZILLIACUS-TIKKANEN, HENRIKA (1997): Journalistikens essens i könsperspektiv. YLE TKMA/Tryckakstjänst.

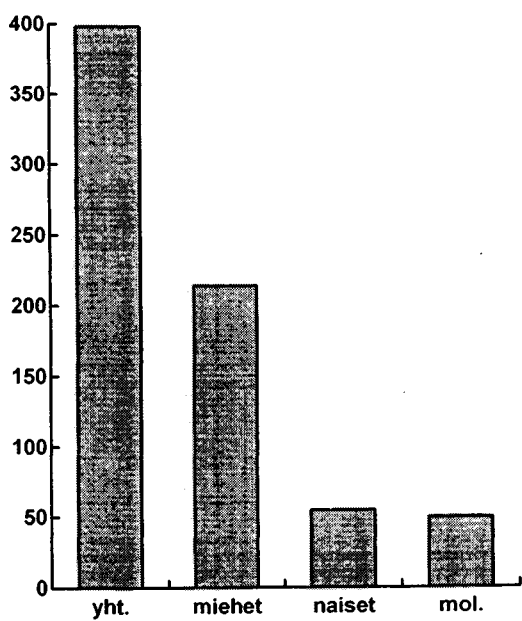
Kuvio 1. Aineiston kaikki kirjoitukset

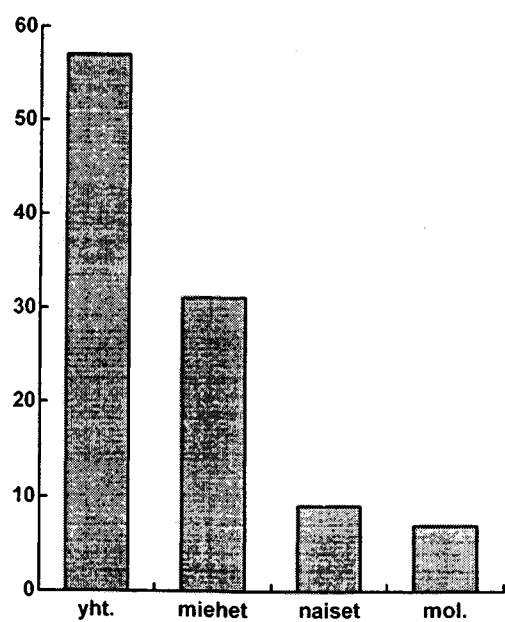
Kuvio 2. Kirjoitukset keskimäärin lehteä kohti

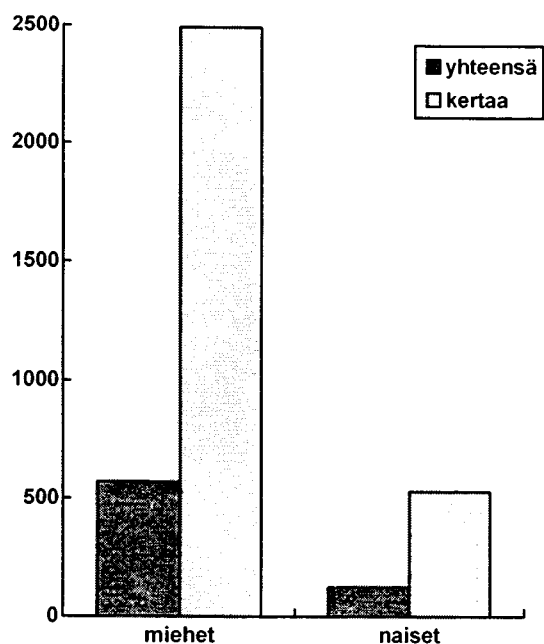
Kuvio 3. Aineiston kaikki valokuvat

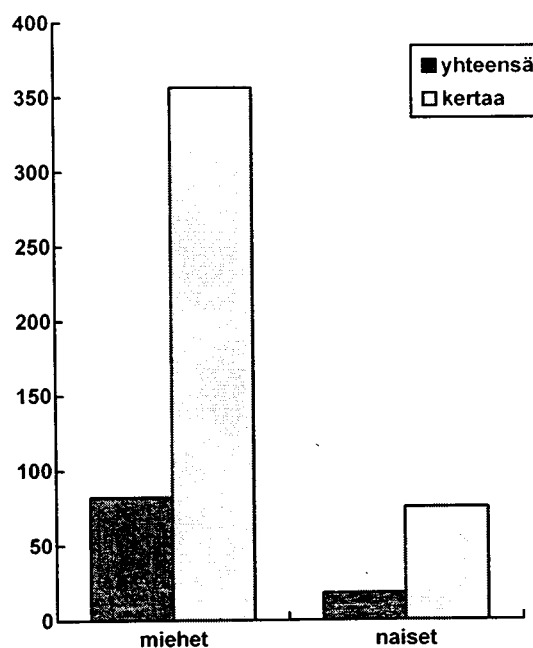
Kuvio 4. Valokuvat keskimäärin lehteä kohti

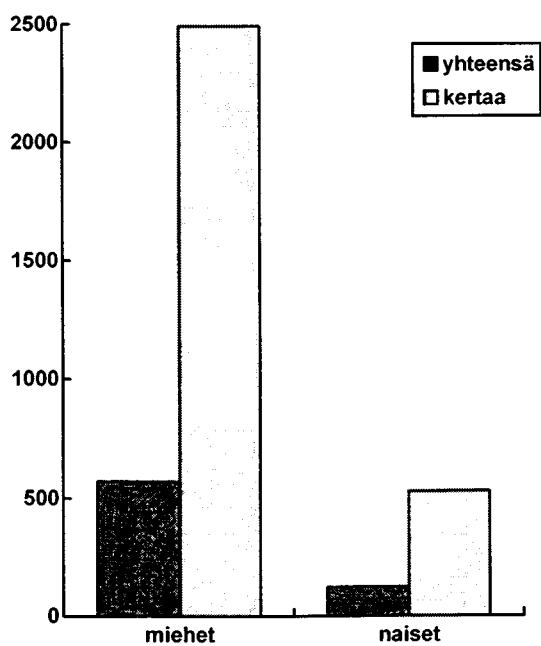
Kuvio 5. Aineiston kaikki haastatellut, kpl/krt

Kuvio 6. Haastatellut keskimäärin lehteä kohti, kpl/krt

Kuvio 7. Aineiston kaikki viitatut, kpl/krt

Kuvio 8. Viitatut keskimäärin lehteä kohti, kpl/krt

